

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE

CU69710260

931.89 H9637

O svatokupectví / Ja

Č. 604.-606.

JAN HUS:
O SVATOKUPECTVÍ.

REDAKTOR JAROSLAV KVAPIL.

ČÁST POUČNOU REDIGUJE
DR. ZDENĚK V. TOBOLKA.

60 hal.

J. OTTO
NAKLADATELSTVÍ V PRAZE
FILIÁLKA VE VÍDNĚ I., GLUCKG.

Věškerá práva vyhrazena.

Columbia University in the City of New York

THE LIBRARIES

M. JAN HUS:
O SVATOKUPECTVÍ.

ÚVODEM A POZNÁMKAMI OPATŘIL

VÁCLAV NOVOTNÝ.

... V PRAZE: ...
NÁKLADEM J. OTTY ...

1907.

931.89
H 9637

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

Tiskem „Unie“ v Praze.

Exchange

Traktát „O svatokupectví“ jest vedle Postilly a Výkladu nejjobšírnějším českým spisem Husovým. Že jest to dílo Husovo, lze dokázati hojnými známkami vnitřními i svědectvími vnějšími. Již při skládání svého „Výkladu“ (dokončeného v listopadu 1412) chystal se Hus napsati zvláštní spis o svatokupectví. Tak v poslední kapitole Výkladu na desatero, mluvě o sloužení mší za peníze a o prodávání odpustků, což nazývá krádeží, podotýká Hus: „O té krádeži jest mnoho písma, ale čeká jinde místa“ (Spisy I, 287); a podobně při výkladu na páteř, stěžuje si, jak málo kněží zachovává slova evangelia Matoušova: Darma jste vzali, darma dejte, slibuje: „O tom jinde bude více řeči“ (tamže I, 344). Na druhé straně zase v posledních slovech traktátu „O svatokupectví“ dovolává se „Výkladu“ (nazýváje ho knihami o božím přikázání) jakožto své práce. Ve svých pak

*

spisech později vzniklých opět výslovně jmenuje traktát O svatokupectví prací svou. Tak na př. ve spise O šesti bludích (dokončeném v české redakci 21. června 1413) zmínku o simonii provází poznámkou: „jakož o tom psal sem mnoho v knihách českých o svatokupectví“ (Spisy III, 231), a podobně v Postille (dokončené 28. října 1413) odkazuje „O tom psal sem široce v knihách českých o svatokupectví“ (Spisy II, 313). V traktátě pak samém najdeme všechna ta místa, k nimž se těmito zmínkami odkazuje.

Tato výslovná svědectví potvrzují se také četnými známkami vnitřními. Nehledě ani k stejným názorům, jež Hus v jiných spisech svých pronáší (což by nemusilo býti rozhodující, poněvadž k podobným názorům hlásili se také četní přátelé Husovi), nehledě ani k místům slohově s jinými spisy Husovými příbuzným (jež dlouho by bylo uváděti), nehledě ani ku zmínkám o poklescích z mládí (na př. v kap. 6. a 9.), k nimž Hus také jinde se zná (ve Výkladu, Postille): poznámka o rozpacích, měl-li kázati v době interdiktu čili nic (v kap. 10.), hodí se jenom na Husa. A svědčí-li již slova o „dobrých kněžích“, kteří odporovali odpustkům (v kap. třetí), že autor našeho spisu byl jedním z nich, určitě jeho osobu naznačuje výrok, provázející vypravování o Alexandrově zákazu kázání v kaplích 1410: „Proti té bulli postavil sem se a odvolal,“

což (ve spolku s ostatními okolnostmi již dotčenými) může vztahovati se jenom na Husa.

Doklady podobné bylo by lze rozmnožiti i doplniti zprávami pozdějšími, Husovi spis náš přičítajícími, ale jistě není třeba hromaditi doklady o věci samozřejmé.

Vlastní výroky Husovy svrchu citované určují také dobu, kdy spis tento vznikl. Kdy byl dokončen, praví na jeho konci určitě Hus sám, totiž „léta tisícieho čtyrstého třináctého na den jeho [Kristova] v chrámě obětování od panny Marie, od Simeona na ruce vzetí, kterémužto dni Čechové říkají Hromnice“ (2. února). Že pak ve Výkladu teprve jej slibuje, nebylo se spisováním začato před polovicí listopadu 1412. Tu však lze souditi, že Hus k sepsání traktátu O svatokupectví přistoupil brzo po dokončení Výkladu. Vypravuje totiž o odpustcích hláсанých v Praze r. 1412, o odporu proti nim a o třech mladých mužích, kteří pro to byli popraveni, dí výslovně, že se to stalo „letos“, jest tudíž tato část spisu jeho (místo toto čte se v kap. 3.) psána ještě roku 1412. Vznikl tedy traktát mezi listopadem 1412 a 2. únorem 1413.

Ale toto datování (jako již ony výroky Husovy samy) osvětluje také hlubší příčiny vzniku tohoto díla Husova.

Od února 1411 byl Hus v klatbě papežské, po vypuknutí sporu odpustkového 1412 klatba byla stížena a spojena s nejpřísnějším inter-

diktem čili stavením služeb božích. Hus na radu přátel nějaký čas zdržel se kázání, ale pak, odvolav se ku Kristu, kázal dále, přerušiv potom jen na čas kázání po přání králově. Zatím však v Římě strana jemu protivná vymohla nařízení, aby kaple Betlémská byla nejenom zavřena, nýbrž i sbořena a Hus soudu vydán. Když pak skutečně Němci Pražští učinili útok na Betlém (který od posluchačů Husových zmařen), a když protivníci Husovi ukládali o život jeho, Hus v říjnu 1412 opustil Prahu. O vánocích však vrátil se opět a pobyl v Praze přes velkonoce 1413, na kázání však nevystupoval.

Vyložil jsem již v jiných svých pracech *) podrobněji, jak naše náboženské hnutí právě svou vnitřní opravdovostí nutně musilo působiti na probuzení národní, jak jeho hluboké vlivy jeví se také významnými plody národní literatury náboženskovzdělávatelné. Jest to zcela přirozeno, obé jest spolu nerozlučně spojeno. Jako celé náboženské hnutí jest výsledkem odporu proti zevnějškovému duchu tehdejšího církevnictví, jest vzepjetím ujařmených duchů proti nivellisujícímu tlaku uniformující autority církevní, tak jest přirozeno a nutno, že odpor ten projevuje se také odmítáním, nebo aspoň částečným pomíjením

*) Srvn. na př. můj článek M. Jan Hus v slavnostním čísle Zlaté Prahy r. 1903.

onoho jazyka, který náležel k nejmocnějším prostředkům universalismu církevního, — latiny, a tudy pěstováním otázek náboženských také jazyky národními. Tento přirozený vývoj musil pak rozkladnými vlivy schismatu papežského ještě více býti podporován.

Při tom arci mohlo by překvapovati, že se náboženskovzdělávatelné spisy u nás psané jazykem domácím vyskytují poměrně pozdě, že zejména od prvních zástupců hnutí reformního u nás (Milíče, nebo Waldhausera pro Němce) nemáme žádné práce toho druhu zachovány, když názory, které jim přičítaly spisy národními jazyky psané, objevily se mylnými. Ale neshoda zde jest jen zdánlivá. Mužové tito byli s kazatelny v neustálých stycích s lidem, jemuž zásady své vykládali jazykem srozumitelným, jim nebylo třeba utíkati se k slovu psanému, když ústně s nejširšími vrstvami mohli se stýkati. Ale již u Matěje z Janova vidíme, že dává se do spisování českého díla náboženskovzdělávatelného (nyní neznámého), když mu odňata byla možnost kázati velikému množství posluchačů, a Tomáš ze Štítného, v němž nejživěji před Husem kazatelská nálada a záliba doby se objevuje, českými spisy svými slouží jí, když jakožto laik neměl příležitosti ani možnosti stýkati se s lidem s kazatelny.

A v podobné situaci ocitl se nyní Hus. Ne-
ní sice správné mínění, že bychom z doby

starší neměli českých spisů Husových — myšlenka užívati národního jazyka byla se již během doby vlivem poměrů svrchu dotčených dále rozvila, a Hus i před tím někdy rozepsal se (zvláště příležitostně) o některé otázky po česku; co však dříve bylo jen nahodilé, nyní stalo se nutností. Nemaje za vzdálení z Prahy i za potomního pobytu zde, kdy však nekázal, příležitost k osobnímu, bezprostřednímu styku s lidem s kazatelny, odhodlal se umožniti mu poznání svých zásad a přispěti k prohloubení jeho náboženského cítění českými pracemi. Z této potřeby a snahy vznikl jeho Výklad desatera, Věřím v boha a Otčenáše, jímž děkuje za svůj vznik Postilla, z ní vzešel spis O šesti bludích, Dcerka, Jádru učení křesťanského a některé jiné práce Husovy, po česku psané. A tento účel, poskytnouti totiž lidu příležitosti, aby o nejdůležitějších pravdách bezpečně se poučiti mohl, Hus také v některých z těchto prací výslovně přiznává. Tak hned na začátku spisu svého O svatokupectví udává také účel této práce své: aby svatokupectví bylo poznáno a odmítnuto, aby se ho věrní vystříhali a po případě aby také ti, kdo hříchem tím jsou poskvrněni, od něho se odvrátili.

Měl-li tedy tento spis, jako jiné toho druhu práce Husovy, býti náhradou za kázání jeho, lze říci, že Hus také zde potvrzuje, jak zasloužená byla jeho pověst slavného kazatele. Pře-

devším vyniká tu stránka methodická, způsob, jakým Hus chce thema učiniti přístupným, jak chce nejširší vrstvy poučiti. Označiv svatokupectví — definici jeho přejímá Hus obecně tehdy platnou, jako ji také přejal Wyclif — za kacírství, vykládá nejprve pojem kacírství (kapitola 1.), vymezuje tři hlavní druhy kacírství i místo, jež mezi nimi zaujímá svatokupectví (kapit. 2.) a podává pak stručný historický vývoj jeho (kap. 3.).

Tyto tři kapitoly tvoří úvod ku práci vlastní, za jejíž přední účel bylo označeno nejprve poznání a potupení kacírství. Ku konci kapitoly třetí naznačuje Hus cestu, jíž tohoto poznání chce dojíti, a té se pak věrně přidrží. Zkoumá nejprve, jak jeví se svatokupectví u papeže (kap. 4.), u biskupů (kap. 5.), u mnichů (kap. 6.), u farářů a nižšího duchovenstva (kap. 7.), po stupních pak hierarchických dochází na laiky (kap. 8.). Nestačí však svatokupectví toliko znáti, nutno se ho také vystříci. Tomu účeli nejlépe poslouží poučení, jak snadno lze upadnouti v tento hřích a jaká zodpovědnost náleží zde zvláště vrstvám vzdělaným (mistrům). Výklad takový jest obsahem kapitoly 9., jež tím tvoří přechod k vlastnímu upozornění, jaké cesty by k potírání svatokupectví vésti mohly, tedy k poslednímu z účelů výše vytčených; o tom čte se v kap. 10., která tudy přináší pozitivní některé návrhy.

A vhodnému rozvrhu lásky odpovídá také

dokonalost provedení. Hus arci, přistupuje ku zpracování thematu, nebyl již nováčkem v tomto oboru, měl za sebou již dlouholetou činnost akademickou, a odtud obratnost ve zpracovávání otázek theologických. Formu učenných rozprav theologických, jak tehdy byla ustálena, vidíme zřetelně vyzařovati také v této české práci Husově. Tak hned začátek třetí kapitoly zachovává úplně formu akademických kvestií, a také na četných jiných místech traktátu našeho vystupují zřetelně stopy obvyklé v učených rozpravách, formy, již školskými vlivy dané. A také ve vlastním provedení, v argumentaci, ve sbírání dokladů, tvoření závěrů hlásí se běžné akademické vyškolení. Vedle Písma zvláště autority svatých otců a učitelů církevních, jak byly sebrány v Dekretu Gratianově a v knihách Sentencí, tvoří podstatnou část argumentace Husovy. Ale přece také jest patrné, jak rozechvělá doba nedovede se již uspokojiti touto suchou mluvou dokumentů. Jako již častěji ve svých pracích latinských, tak také v českých, a zvláště v traktátu našem Hus ohlíží se po dokladech z doby přítomné, jimiž dovede vypravování neobyčejně osvěžiti, jak hned bude ukázáno. Lze říci, že látka sama přemáhá formu, nebo aspoň oživuje.

Dotýkáme se tím již také otázky pramenů, jichž Hus ve práci své užil. Dva byly již naznačeny — knihy Sentencí a Dekret Gratia-

nův. **Povaha** věci nese to sama sebou, že **Dekretu Gratianova** užito při udávání dokladů nejvíce (zvláště jeho druhé a třetí části). **Dekret a Sentence** byly také, jak známo, nepřebíranou zásobárnou učené výzbroje středověké vědy, mnohé citáty z církevních otců přejímány odtud z druhé ruky. Tak si vedl celý středověk, tak si vedl i Hus. Ale nelze pochybovati — (a náš traktát podává toho aspoň jeden zřejmý doklad) — že Hus znal z vlastní četby některé spisy Augustinovy (jehož obliba pomáhala přetvořiti literární vkus u nás, a znamenajíc návrat k realismu, jeví se jedním z nejsilnějších pojítek oněch různorodých prvků, které k našemu tehdejšímu náboženskonárodnímu obrození přispěly), Jeronymovy, Řehořovy, Ambrožovy, Anselmovy, Bernardovy.

V našem případě měl Hus arci práci usnadněnou. Přikročuje k sepsání traktátu o Svatokupectví, měl Hus již celou řadu svých čelných spisů latinských i některé české za sebou, o něž mohl se opírat i o něž skutečně se opíral, jak níže v některých poznámkách ukázáno. A tím se zároveň dotýkáme poměru našeho traktátu k názorům Wyclifovým. Nepokládám otázku poměru Husova k Wyclifovi novějším bádáním (zvláště Loserthovým, ač jím znamenitě byla osvětlena) za vyřízenou. Třeba vždy se tázati, proč tak značný vliv Wyclifův (o němž vždy se vědělo, ač teprve v no-

vější době byl ukázán celistvěji), byl možný, a pokusil jsem se již jinde *) ukázati, jak celý náboženský vývoj český vnitřními i vnějšími vlivy byl téměř nucen zabočiti do kolejí Wyclifem proražených. Wyclif stal se, a musil se státi celému náboženskému hnutí našemu — a tedy zvláště přednímu jeho zástupci v té době, Husovi (ač nejen jemu) — tím, čím byly Sentence a Dekret středověké dogmatice a církevnímu právu vůbec. Hus namnoze užívá Wyclifa podobně, jako užíval celý středověk oněch dvou děl, jako sbírky dokladů pro odůvodnění myšlenek svých; přidrzuje se ho, poněvadž u něho našel přesně vyjádřeno, k čemu náš vývoj náboženský mimovolně téměř směřoval. Vždy můžeme opakovati větu, že Hus často slovy Wyclifovými vyjadřoval myšlenky své. Ostatně ona nepopíratelná závislost Husova na Wyclifovi právě také svrchu naznačeným poměrem musí býti kontrolována. Shoda velmi často redukuje se na společný pramen — Dekret nebo Sentence (a ovšem i Písmo). A není v tomto případě rozhodujícím, ani když by vždy určité bylo lze dokázati, že Hus třeba právě spisy Wyclifovými na onen společný pramen byl upozorněn. Neboť nelze přece pochybovati, že Hus jak knihy Sentencí tak Dekret znal z vlastního studia, o čemž (mimo jiné) i náš

*) Srvn. svrchu uvedený článek v Zlaté Praze.

traktát O svatokupectví podává svědectví, přinášeje doslovné překlady jednotlivých výroků tam uváděných.

Otázka tato čeká tedy ještě přesnějšího vyšetření, a již to dovede vysvětliti, proč není možno stop vlivu Wyclifova podrobněji sledovati. Výslovně v traktátě O svatokupectví necituje Hus Wyclifa ani jednou, ale přes to vliv názorů Wyclifových jeví se často, jak v některých poznámkách na to upozorněno, a jak jest samozřejmé u toho, kdo k Wyclifovi tou měrou jako Hus přilnul. A v tom jest další vysvětlení, proč nelze zde dopodrobna vlivů Wyclifových stopovati. Zde bychom snad mohli užiti i obratu na pohled paradoxního, že v našem traktátu na místech, jež příbuznost s názory Wyclifovými prozrazují, podléhá Hus vlivu Wyclifovu, aniž by si toho byl vědom. Je to, jak dotčeno, paradoxní jen na pohled. Hus opírá se zde o vlastní své práce starší; v nich vliv Wyclifův je nepopíratelný (a také od Husa přiznán). Názory Wyclifovy hověly tak vývoji našeho náboženského hnutí, že nebylo lze jich se nepřidržeti, že se takovka vžily a srostly s ním. Na četných místech shody s Wyclifem redukují se již na starší práce Husovy, odkud je Hus do traktátu O svatokupectví přejímá, nestaraje se již, a snad již ani nevěda o jejich provenienci. To již není Wyclif, co se ozývá, nýbrž Hus, pronášející myšlenky, v něž úplně se vžil. —

A tu již blížíme se k správnému pochopení význam tohoto traktátu Husova. Traktát O svatokupectví psán jest s láskou, s ovládnutím předmětu a s pečlivostí. Formální dokonalost jeví se vedle vytčených již předností také svědomitým užíváním citovaných pramenů, pozorností v jejich překladu. Myšlenkově opírá se Hus namnoze o jiné, starší práce své i cizí, ač proto nelze traktátu našemu upřítí relativní původnost aspoň v některých myšlenkách. Ale kdyby ani toho nebylo, cena traktátu tím by neklesala, neboť význam jeho v tom nespočívá. Účelem Husovým, když traktát O svatokupectví psal, nebylo řešiti nějaké problémy tehdejší vědy, osvětliti některé sporné záhady, luštití temné otázky thematu. Účel traktátu našeho jest ryze praktický, jak již naznačeno, má býti náhradou za slovo mluvené, má poučiti formou obecně přístupnou o jedné z nejpálčivějších otázek dne. Moderním obratem, mohli bychom říci, že jest jeho účelem popularisovati vědu, zpřístupniti nejnovější názory o celé otázce, ukázati cesty k nápravě.

A tohoto ryze praktického účelu dosaženo jest v traktátu našem skvěle, jak po stránce formální, tak po stránce věcné. Vracíme se tím ještě jednou k otázce pramenů této práce Husovy, k nadhozenému již poslednímu z pramenů Husových, jímž byla denní zkušenost. Právě v práci toho rázu, jako jest trak-

tát O svatokupectví, nemohl se Hus omeziti na suché doklady dokumentární, musil naopak spíše než jindy ukazovati, jak každodenní život potvrzuje, že praxe uchýlila se od theorie. Hojněji než v kterékoli jiné práci své Hus přináší zde doklady z přítomné doby, z chvil právě prožitých. A v tom právě vrcholí význam traktátu O svatokupectví, zde snoubí se všechny ty vlastnosti, které dovedou pojistiti některému dílu význam trvalý.

Především význam historický. Neběží jen o to, že namnoze stává se spis Husův skutečným pramenem historickým, že značná část dokladů Husem uváděných dochází potvrzení úředními dokumenty, tak že tím věrohodnost traktátu jakožto pramene historického roste; běží především o místo, jaké náleží této práci v Husově významu historickém. Tu pak vidíme, jak Hus stejně neohroženě vystupuje za názory, o jejichž pravdivosti byl přesvědčen, i proti nejvyšší autoritě, jak směle dotýká se nejvyšší autority, papeže, i biskupů, a jak neváhá hledati cest nových, třeba sebe smělejších. V té příčině zvláštní místo zaujímá poslední kapitola traktátu, jejíž praktické návrhy na potírání svatokupectví (kněží měli by býti voleni od obce) tvoří viditelný most spojující myšlenky minulosti s vývojem budoucím nerozlučně.

Se stanoviska literární historie přistupuje k tomu ještě, že jest to práce českým duchem

a českým jazykem psaná, v níž k dokonalosti formální po stránce obsahové druží se dokonalost formální po stránce mluvnické a slohové, jež zase reprezentuje souvislost starších začátků s nejdokonalejším vývojem českého stylu (české terminologie filosofickotheologické) v pracích Táborských a Bratrských. Semarci náleží i jiná ještě přednost, která však nemůže býti přičtena toliko významu literárně-historickému. Jí význam literárně historický snoubí se s významem čistě literárním.

Doklady, jež Hus z přítomné doby uvádí, nemají jen význam čistě nebo literárně historický, dovedou vzbuditi i zájem literární. Stačí srovnati rozechvělou vzpomínku na oběti odpustkového sporu (kap. III.), trpkou zmínku o zákazu kázání v kaplích, ironicky teskné povzdechy o stavu kurie papežské i všeho kleru (v kap. IV. a j.), živé a vtipné líčení života klášterního (kap. VI.), kněžské hrabivosti, nestřídmosti kanovníků i kněží nebo výstižné poznámky o pronajímání far (kap. VII.), stačí přečísti pěkně sosnované praktické příklady na osvětlení nejapných výmluv volené (kap. IV. a j.), nebo některé břitce pointované anekdoty a příběhy (o lakotném pánu v kap. V., o mnišském hromadění kostelů v kap. VI., historku s mistrem v kap. VII. atd.), abychom poznali, že líčení Husovu čas neublížil na svěžesti, že způsob jeho psaní, tentokrát jistě nový a poutavý, ani dnes není

bez půvabu, zkrátka, že i dnes lze mnohé se zájmem přečísti.

Spis O svatokupectví byl nazván nejsmělejším a nejostřejším dílem Husovým. Musí jím býti, jsa zrozen v době nejúpornějšího boje a nejtěžšího omezení kazatelské horlivosti Husovy. V něm individualita Husova vystupuje nejsilněji, o něm pracovali Hus kazatel, Hus učitel a Hus člověk. Formálně, věcně i osobně náleží traktát O svatokupectví (vedle Výkladu) k nejdokonalejším spisům Husovým.

Tomuto významu neodpovídá plně rukopisné dochování našeho traktátu. Jest úplný zachován v jediném rukopise Gersdofské knihovny v Budyšině, a i ten jest nyní bohužel nezvěstný.

Tiskem vydán byl traktát náš z tohoto rukopisu r. 1865 od K. J. Erbena, M. Jana Husi sebrané spisy české I. (str. 387—478). Přetisk tohoto vydání pořídil F. Žilka, Vybrané spisy M. Jana Husi (v Jilemnici bez roku) I., str. 73—199, a v novočeském převodu Václ. Flajšhans, M. Jana Husi sebrané spisy (v Praze 1904) V., str. 137—210, tak že nyní vychází traktát Husův tiskem po čtvrté. O tomto vydání nutno připojiti několik slov.

Když jsem vydání toto opatřiti slíbil, rozumělo se u mne samo sebou, že srovnám text traktátu našeho s rukopisem a také jsem hned činil kroky, aby mi rukopis do Prahy byl zaslán. Ale snaha moje neměla výsledku a

také opětovné zakročení musejního bibliotekáře, p. prof. Dr. Č. Zíbrta, jemuž zde za nevšední ochotu upřímné díky vyslovuji, nebylo provázeno zdarem. V bibliothéce Budyšínské rukopis nemohl na ten čas býti nalezen a také pátrání po jeho stopách nevedlo k cíli. Neměl-li jsem rušiti daný slib, a měla-li „Světová knihovna“ vůbec přinésti nějakou práci Husovu, bylo nutno rozhodnouti se k novému otištění textu Erbenova. Rozhodnutí bylo usnadněno i tím, že text Erbenův podává celkem čtení dobře zaručené a jasné.

Ale třeba bez rukopisu musilo býti pořízeno, vydání toto není přece jen pouhým přetiskem Erbenova. Snaže se zjistiti prameny a pomůcky Husovy, srovnal jsem bedlivě jednotlivé citáty od Husa v překladu uváděné, pokud je bylo lze zjistiti, jakož i citáty z písma, a ze srovnání toho vyplynuly samy sebou některé (arci nečetné) opravy, některá správnější čtení, někde přesnější rozlišení citátu od textu Husova atd. Není toho ovšem mnoho, ale přece tolik, že lze říci, že vydání toto podává text Husův relativně nejlepší ze všech dosavadních. A to snad stačí k omluvě, když rukopisu samého nebylo lze užiti.

Text i jazyk traktátu ponechal jsem úplně beze změny, tak jak nám jest dochován. Ne proto, že by to bylo nejpohodlnější, ale z vážných důvodů věcných. Aby text Husův úpl-

ně byl učiněn jasným a bez nejmenší obtíže srozumitelným, k tomu nestačí nahraditi několik staročeských hlásek nověji užívanými, několik forem nynějšími a několik starých slov moderními, nýbrž bylo by nutno odvážiti se i hojných proměn slohových, takorčka úplného přepracování textu Husova. A k něčemu podobnému po mém soudu nemá nikdo práva, byla by jistě neúcta k památce Husově vydávati text takto porušený za text Husův, neúcta tím neomluvitelnější, poněvadž vlastně zbytečná. Jest přece přirozeno, že spisy Husovy v populární formě nevydávají se pro analfabety, a že každý, kdo si takové vydání opatří, jistě má tolik intelligence, že porozumí češtině Husově, když mu některé nyní neobvyklé nebo v jiném smyslu užívané obraty v poznámce budou vyloženy. Husovy spisy nejsou lekturou před spaním, jest to četba vážná a poučná, vyžadující jisté duševní práce. A kdo podobně na četbu tuto pohlíží, tomu čeština Husova nebude činiti vážných obtíží, ten zajisté — kdyby ani ve školách nikdy základů staročeské mluvnice nebyl poznal — i bez poznámek pozná, že *ie* (nebo někdy *é*) klade se místo *í*, *uo* a *ó* místo *ů*, pochopí snadno význam praeterit (mlčechu, odpověděch, řečech atd.), pozná smysl duálu (dva jsta otce atd.), a vnikne bez nesnází do některých obrátů na první pohled dnes jinak užívaných. Z těchto důvodů zdálo se mi správnějším a pietě k památce

*

Mistrově lépe odpovídajícím ponechati jazyk a sloh Husův úplně beze změn a jen na takových místech, jichž smyslu nelze snadno se domysleti, podati vysvětlení v poznámce. Jen v jedné věci dovolil jsem si změnu, jíž arcí ráz mluvy a slohu Husova nikterak není dotčen; nahradil jsem orthografií moderní některé orthografické archaismy vydání Erbenova (svatokupecství, dědicství, třidcátý, větčí a p.). Jsou to věci, na nichž skutečně naprosto nic nezáleží, jimiž ráz a povaha řeči Husovy v nejmenším nejsou tangovány, při nichž přílišný konservatismus by jenom mátl, jejichž zachování bylo by zbytečným balastem. Mohou míti jen poněkud cenu pro filologa, ale vydání toto není určeno filologům, a konečně i filologu může postačiti, upozorní-li se v úvodu, že orthografií novou nahrazená jest starší, ve vydání Erbenově celkem pravidelně zachovávaná.

Zbývá ještě několik slov o poznámkách. Stál jsem vždy, a stojím dosud na stanovisku, že spisy Husovy nejsou četbou populární v obecném smyslu toho slova. To arcí neznamená, že by neměly býti v levných, populárních vydáních zpřístupňovány, ale vydání taková nesmějí býti bez komentáře. Od doby Husovy dělí nás bezmála půl tisíciletí, myšlenkové ovzduší doby oné nemůže přirozeně krýti se s naším, mnohé z oněch názorů jsou nám cizí, některé pro neodborníka aspoň pře-

kvapující, jiné úplně nesrozumitelné. Zde jest více zapotřebí výkladu a vysvětlení, nežli při jazyce a slohu Husově.

Účelem poznámek jest tedy (vedle výkladu nejasných slov a obrátů) především věcný výklad, vysvětlení jednotlivých názorů Husových z názorů tehdy běžných, upozornění na jejich vznik a provenienci. Při sestavování poznámek byl mi hlavním zřetelem ten, že vydání má býti populární; proto připojoval jsem i stručná biografická data jednotlivých otců církevních, jichž Hus se dovolává, obšírnější odkazy na názory Husovy, jejichž ohlasem jest text jeho díla, nebo jež nutno znáti k porozumění výkladu Husova. Ovšem tento hlavní zřetel nemohl býti jediným. Populární vydání vždy také musí snést měřítko vědecké, tím spíše, že lze obé spojití. Mnoho práce věnoval jsem zjištění citátů Husových jak bibli-ckých, tak z autorit církevních. Odůvodňovati to, není jistě třeba; neoborníkovi nebude to překážeti, odborník bude tomu povděčen.

Podařilo-li se mi přiblížiti se ve všem vy-tčenému cíli, nemohu arci rozhodovati. Jest obtížno najíti vždy správnou cestu, tím obtíž-nější, když vydání toto jest vlastně první toho druhu edice spisů Husových u nás. Ale pra-coval jsem o ní s láskou, jejíž nejlepší od-měna bude, dostane-li se práci této podobného přijetí.

Odevzdávám ji veřejnosti připsánu té, která každou moji práci chápala a usnadňovala — své ženě.

V Praze, v červnu 1907.

V á c l a v N o v o t n ý.

O SVATOKUPECTVÍ.

KAPITULA I.

[A] Svatokupectví, jenž se rozmnožilo, aby věrní tupili, od něho se ostřiehali, a také zda by kteří svatokupci se pokáli, chci s boží pomocí o svatokupectví psáti kniežky. A že svatokupectvie jest kacieřství a že zlí dobré za kacieře mají, protož dobrým na výstrahu a na potvrzení, a zlým na polepšení chci nejprvé položití, co slove kacieřství, aby lidé poznali, jsú-li ti, kteréž oni nazývají, kacieři, čili sami sú kacieřstvím poraženi.

[B] Věz, že kacieřství jest učení bludné, svatému Písmu odporné, neústupně bráněné. Tak vypisují kacieřství a zvláště sv. Augustin.¹⁾ Ale že by sprostnému bylo těžko brániti, neb řekl by někdo, že [by] kacieř nebyl nižádný, kdyby spal neb mlčal, neb v tu dobu kdyby pravdu mluvil, a také že by němý, drže blud kacieřský, neb člověk, jenž neučí bludu, ač drží, nebyl kacieřem, protož k rozumu lehčejšímu diem, že kacieřství jest držení ne-

ústupné bludu proti Písmu svatému. Diem: „držení bludu“, neb bez toho nemuóži býti kacieřem; a že držení nemuóž býti bez přivolení, protož nemuóž býti v člověku kacieřství, jedné ač k bludu přivolí. A tak kacieřství, jakož i každý hřiech smrtedlný, má hniezdo a založení v srdci, to jest v vůli srdečné, jakož die spasitel, že z srdce vycházejí myšlení zlá, vraždy, cizoložství, smilství, krádež, křivé svědectví a rúhání.²⁾ Aj teď dí, že rúhání, jenž jest kacieřství, z srdce pochází. Z toho máš, že nižádný člověk, ani pán buóh nemóž člověka bez jeho přivolení kacieřem učiniti. Druhé z toho máš, že kacieřství není jediné^{2*)} v duchu rozumném, kterýžto duch vuóli stojí proti pravdě Písma svatého; neb poněvadž každý hřích smrtedlný jest v duchu rozumném a každé kacieřství jest smrtedlný hřích, tehdy každé kacieřství v duchu rozumném.

Dále řečeno jest, že kacieřství jest držení neústupné, to jest, jehož člověk nechce ustúpiti za některý čas neb nikdy; neb ač by člověk držel blud, mně, že by byla pravda, ale tak držel, že, jakž by najspíše poznal, že to jest blud, což má za pravdu, ihned by měl za blud, tehdy není kacieřem. Protož dí sv. Augustin, že kterakkolivěk by někteří poblúdili a snažně by pravdy hledali, a naleznúce ihned by bludu nechali, tací nikoli nemají býti kacíři nazváni. Proč? Proto že sú nedrželi bludu,

ale byli sú hotovi, aby bludu nedrželi a pravdu mile přijali. Protož má věrný křesťan míti v své mysli, že nechce nic proti Písmu svatému držeti, pak-li by z hlúposti upadl, že chce ihned rád ustúpiti. A tak mistři v školách, kdy jiným mistróm odpovídají, neb kdy co píší, osvědčují, že nemíní nic křivého držeti.³⁾ A tímto kusem jsú i sprostní lidé z kacieřství vysvobození, z nichž mnozí mní, by svatá trojice byla žena, a by otec buóh byl muž starší než syn jeho, buóh. Protož *neustúpení bludu* činí kacieřství.

[C] A že někdo drží blud proti Písmu svatému skutkem, a někdo řečí, protož netoliko jest ten kacieř, jenž by řečí držel blud, ale i ten, jenž skutkem drží. U příkladě: by Petr řekl, že smilství není hřiech, ale nesmilnil by, a Jan by řekl, že smilství jest hřiech, ale smilnil by neústupně, tehdy by Jan byl v skutku kacieřem a Petr v řeči; a pak třetí kdyby i pravil, že smilství není hřích, i smilnil neústupně, ten by byl dvénásobný kacieř. A jakož ten, jenž uče jiné bludu proti Písmu svatému, vede je v kacieřství a jest kacieř, též ten, kterýž svým zlým činem svodí mnohé od následování Kristova, jest kacieř; neb skutkové pevněji a více učí, než holá slova. A takový, jenž skutkem jest kacieř, bojuje proti tomu kusu víry Písma svatého: „Věřím v buóha.“ Protož dí sv. Pavel,⁴⁾ že tací vyznávají, že by boha znali, ale skutky zlými zapírají. Pro-

tož horší jest byl Jidáš kacieř, řka pánu Ježíšovi: „Zdráv buď, mistře!“ když ho zradil, než Petr, jenž jest přísáhl a klel se řka: že nezná toho člověka, jehož míní.⁵⁾

Z té řeči máš, že každý, ktož neústupně smrtedlně hřeší, jest kacieř, protože neústupně drží blud proti Písmu svatému. Nejprv proti tomu: „Věři v buóh,“ a jest-li smilník, tehdy proti tomu Písmu: „Nesesmilníš,“ pakli jiný kterýkolivěk hřiech smrtedlný drží, tehdy ihned jest proti některému písmu. Ó hospodine, ty vieš, kterak mnozí jsú v skutku kacieři, jenž mají se říci za pravé křesťany, a jiné lidi dobré kacieře nazývají!

Dále věz z té řeči, že, by nebylo svatého Pisma, tehdy by nebylo kacieřství, jakož by nebyla noc, by den nepředšel noci. A dále, jakož nemuůž člověk poznati kacieřství, jedné ač pozná Písmo svaté, proti kterému jest to kacieřství, [D] takéž nemá nižádný svého bližního kacieřem nazvati, jedné ač pozná Písmo svaté, proti kterému mluví neb činí neústupně; a že nezná úmysla jeho, protož nemá všetečně, temerarie,⁶⁾ nazvati ho kacieřem.

Více máš z té řeči, že každý, jenž drží blud neústupně proti Písmu svatému řečí neb skutkem, každý taký jest kacieř. Ale snad díš: Tehdy každý žid a každý pohan, jenž v Krista již nevěří zde na světě, jest kacieř, a to zdá se, že není pravda; neb jedné ten, kterýž, byv

křesťanem, i odstúpil od některého Písma svatého, slove kacieř. Tu diem, že každý pohan i každý žid, jenž drží blud neústupně proti Písmu svatému, jest kacieř; ale umře-li v kacířství neb nic, bohu porúciem. A tak když řečeno jest, že by jedné ten byl kacieř, kterýž by prvé byl křesťanem, není to pravda. Dále díím, že každý od boha vyobcovaný, a tak od boha kletý, stoje v tom vyobcování a kletí neústupně, jest kacieř: neb jest od boha i od jeho cirkve svaté odřezaný, ač snad před lidmi stkví se jako svatý; a zase mnohý před lidmi jest kletý a zlořečený, a před bohem jest veliký svatý.⁷⁾ Protož varujme se bluduóv, nenazývajme blízních svých všetečně ani ze zlosti kacieřóv, ač chceme býti konečně po-
žehnáni!

KAPITULA II.

[4] Kacieřství má najprve tři kmeny, tak že jest troje kacieřství, to jest: odstúpení, rúhání a svatokupectvie. Odstúpení jest od zákona božieho odvrácení. Rúhání jest moci božské hanění, a to bývá trojím obyčejem: Prvním, když člověk na boha cpá, což na něho nesluší; jako kdyby kto držel, že buóh jest lživý, neb že muož hřešiti. Druhým obyčejem se rúhá, ktož by moci boží neústupně v mysli ujímal a tak řekl neb učil, že buóh nemuož kdy a kde a koho chce nasytiti. Třetím obyčejem se rúhá, ktož to, což na samého boha sluší, moci lidské neb jinému stvoření přidává.

V tom rúhání jsú kněží, kteříž praví, že jsú stvořitelé boží, že stvoří tělo Kristovo, když chtí, že odpustí hřiechy, kdy chtí a komu chtí, a pošlí do pekla, koho chtí.⁸⁾ A tací méně Písmu rozumějí než židé, jenž majíce za to, že hřiechy odpúštěti sluší na samého boha a majíce za to — ale bludně —, by Kri-

stus nebyl bohem, když jest řekl dnú zlámá-
nému, jehož jest uzdravil: „Doufaj, synu!
odpúšťejí se tobě hřiechové tvoji;“ řekli sú:
Tento se rúhá; kto muož hříchý odpustiti než
sám buóh?⁹⁾ V tom také rúhání jsú, kteříž
praví, že papež nemuož blúdití, a že ho lidé
mají ve všem poslúchatí, a že on muož koho
chce do nebes a koho chce do pekla poslati;
neb ta moc na samého boha sluší. V tom také
rúhání jsú, kteříž praví, by papež byl buóh
zemský, tak aby činil zde v zemi, cožkolivěk
ráčí, a vládl lidmi všemi, jakž chce; a kteří
praví, že on muož proti zákonu božiemu jiný
ustanoviti, neb proti svatým apoštolóm co hod-
ně prikázati. A také praví, že nižádný na světě
nemá proti němu, cožkolivěk činí, mluvití. Ale
požehnaný buď mocný pán buóh na věky, že
jest přepustil Petrovi u veliký hřiech upadnutí
k našemu naučení, abychom věděli, že poně-
vadž ten první jeho náměstek od něho volený,
ustavený, ujištěný a potvrzený tak hrubě jest
hřešil, a potom po seslání ducha svatého opět
že jest poblúdil, byl jest tresktán od sv. Pavla,
jakož die sv. Pavel: ¹⁰⁾ „Přede všemi protivil
sem se Petrovi, neb jest měl tresktán býti. I kte-
rýž jest ten papež nad sv. Petra povýšený, by
nemohl zde hřešiti? a nad sv. Jana, miláčka
božieho, jenž dí: ¹¹⁾ „Díme-li, že hřiechu ne-
máme, sami se svodíme, a pravda v nás není.“
A jistě tiem rúhavým pochlebenstvím Anti-

kristovi poslové mámí papeže i lidi, že mnějí, by tak bylo, jakož oni praví.

V tom rúhání jest Antikristovo položení, jímž se vznese nade všechno, což slove buóh, to jest i nad božství Kristovo i nad Krista člověka, chápane se moci božské a zamietaje pokoru a chudobu, i jiné ctnosti i práci Kristovu, tak že, jakož milý Kristus, zde bydle, byl jest otce ve všem poslušný, tak on bude ve všem protivný Kristovi; a proto slove Antikristus, to jest: protivník Kristův. O němž něco, dá-li pán buóh, napíši.¹²⁾

A pro to kacieřství rúhání zabili sú pána Ježíše, pravíce, by se rúhal; neb když sú chtěli ho kamenovati jako rúhače, řekl jim jest: „Mnoho sem vám dobrých skutkův ukázal od otce mého, pro který z nich mě kamenujete? Odpověděli sú mu židé: Pro dobrý skutek tebe nekamenujeme, ale pro rúhání, a že ty, jsa člověkem, činíš se bohem.“¹³⁾ A opět když ho tázal biskup Kaifáš, řka: „Zaklínám tě bohem živým, aby nám pověděl, jsi-li ty Kristus, syn boží? Vece jemu Ježíš: Ty's řekl. A však pravím vám, potom uzříte syna člověka, an sedí na pravici moci boží a příštího v oblacích nebeských. Tehdy biskup rozedřel rúcho své, řka: Rúhals se, co ještě potřebujem svědkův? Aj jistě slyšeli sme rúhání, co se vám zdá? A oni řekli sú jemu: Hoden jest smrti! A ihned plvali sú v tvář jeho a zášijky mu dá-

vali, a palmami anebo jehnědem v tvář bili a řekli sú: Prorokuj nám, Kriste! kto jest, jenž tě bil?¹⁴⁾ Aj teď ukázáno jest, že pro rúhání ale zlí rúhači nevinného Krista na smrt sú odsúdili.

Také sú na něho žalovali před Pilátem z odvrácení od zákona božieho, řkúce: Tohoto nalezli sme, an převrací lid náš! a dále řkúc: Hnul jest lidem, uče po vší židovské zemi, počna od Galilee až sem!¹⁵⁾ Aj tou žalobou vinili ho z kacieřství, jenž jest odvrácení od zákona božieho. Ale z svatokupectví nedali sú mu viny, neb sú nemohli na něm míti nižádného znamení k lakomství.

[B] Třetí kacieřství jest svatokupectví, a to jest zlé přivolení k směnění duchovní věci za neduchovní, o němž bude delší řeč. A věz, že to troje kacieřství není úplně od sebe odlúčeno, alebž jedno vleče se po druhém; ale takto se dělí zvláště ta kacieřství: že odvrácení jest zvláště odstúpení od zákona božieho, rúhání jest víry božské hanění, a svatokupectví jest kacieřství, jímž svatokupec chce rád boží rušiti. A tak tím trojím kacieřstvím všecka svatá trojice jest pohaněna: buóh otec pohaněn jest odvrácením, neb on zákonem čistým a nepoškvrněným mocně spravuje a sjednal jest choť Kristovi, jenž jest zbor všech vyvolených; buóh syn, jenž jest boží múdrost, druhým kacieřstvím, rúháním, jest pohaněn; a

buoh duch svatý, že z svrchované dobroty múdre a pokorně spravuje duóm svůj, zlořečeným svatokupectvím, jenž se protiví jeho řádu, jest pohaněn; neb svatokupec protiví se duchu svatému, míní rušiti dobrý řád ducha svatého a tak i pokoj. A že vedlé svědectví Kristova hřiech proti duchu svatému jest neodpuštělný i na tomto světě i na onom,¹⁶⁾ protož o tom hříchu budu psáti. Neb svatokupectvie jest malomocenství duchovní, kteréžto nebrzo z duše muož vyhnáno býti, jediné divem zvláštním božím. A že to malomocenství leze s jednoho na druhého, tak že jeden svatokupec mnoho jiných zprzní, protož věrní křesťané mají se pilně vystříhati. A že neostřeže se člověk brzo zlosti, kteréž nezná, protož musí svatokupectví býti oznámeno.

Svatokupectví, jakož slovo to vzní, jest svaté věci kupování. A že kupec slove i ten, jenž kupuje i ten, jenž prodává, protož také svatokupec slove ten, jenž svatú věcku prodává, i ten jenž kupuje. *A tak svatokupectví slove svaté věci kupování i prodávání.* A že muož býti dobré kúpení i prodávání svaté věci, neb muož člověk sobě kúpiti království nebeské, protož nekaždé kúpení neb prodávání jest svatokupectví. Protož řečeno jest napřed, že svatokupectví jest zlé přivolení k směnění duchovní věci za neduchovní. A že muož člově kúpiti dobře království nebeské, jenž jest

blahoslavenstvie, dí pán buóh skrze Izaiáše proroka: Podte a kupujte bez stříbra.¹⁷⁾ A spasitel dí,¹⁸⁾ že podobno jest královstvi nebeské člověku kupci, jenž hledá dobrých perel, a když nalezne jednu drahú perlu, jda, prodá všecky věci, kteréž má, i koupí ji. A tak sluší člověku koupiti svatú věc, nébrž nebude míti radosti nebeské, nekúpí-li jie. Též také muož kazatel neb mistr pilně proměnití učení za potřebu tělesnú; neb dí sv. Pavel:¹⁹⁾ „Poněvadž my vám dáváme duchovní věci, neveliká věc jest, že bychom vaše tělesné věci brali.“ Protož aby věděl, že svatokupectví má pochop neb hniezdo ve zlé vuóli, řečeno jest, že svatokupectví jest zlé přivolení k směnění. A z toho také máš, že netoliko kdy již trh se stane, neb mlčedlivá směna duchovní věci za neduchovní, jest svatokupectvie, ale když má člověk nezřízenú vuóli k tomu k směnění; jakož smilství prvé jest hříech smrtedlný v duši, a potom v skutku.

[C] Ale jest tuto jedna těžkost v tom, co slove věc duchovní, poněvadž každý, jenž smrtedlně hřeší, jest svatokupec, neb prodává duši svú ďáblu a dóstojenství člověcké, jenž jest duchovní věc. Protož tu věz, že zvláště slove svatokupectví nezřízené směnění mezi lidmi vedlé duchovního úřadu domu božieho.

A sprostní mnějí, že by nikdy nebylo svatokupectví, jedné když by se tržil kněz o tělo

*

boží, řka: Co chceš dáti, a dámť tělo boží? neb: Zač dáš ten oltář, kostel neb jiný obrok? [D] Ale světí,²⁰⁾ jenž Písmo umějí, ti váží zlú vuóli, jíž člověk za duchovní věc žádá odplaty tělesné, neb přízně a chvály. Protož die sv. Řehoř:²¹⁾ Jsú mnozí, jenž peněžitých darův od svěcení neberú, však svěcení pro lidskú přízeň dávají, a z toho dávání chvály toliko lidské odplaty hledají. Toho daru, jež sú darmo vzali, darmo nedávají, poněvadž z daného úřadu svatého penieze přízni žádají. Protož když spravedlivého muže prorok vypisuje, dobře dí: Blažený, kterýž odvrací ruce své od každého daru. Znamenitě dí: od každého daru; neb některý jest dar od služby, některý od ruky, některý od jazyka. Dar od služby jest podání nehodné; dar od ruky to jest, což za peníze se kúpiti muož, jsú peniezi; dar od jazyka jest přízeň neb zaslíbení nezřízené. Protož ktož světí, tehdy od každého daru ruku odrazí, když v božských věcech netoliko peněz, ale také i přízni lidské nežádá. To sv. Řehoř.

A míní, že kdyžkolivěk kto duchovní dar sám neb skrze jiného nezřízeně, a to buď zjevně neb skrytě, za službu neb za dar tělesný, neb pro přízeň lidskú dává, tehdy svato kupčí proti tomu písmu a prikázání Kristovu: „Darmo ste vzali, darmo dajte.“²²⁾ Apoštolové sú darmo, bez daruův, bez služby ne-

hodné i bez přízvi tělesné vzali, protož také oni darmo, to jest bez těch daruův dávali sú. Ale že nyní darmo neberú, protož také darmo nedávají i rozhřešení, i svěcení, i olejování, i jiných věcí duchovních.

A z této řeči muož poznáno býti a z obyčejův, kteréž zjevně vidíme v žakovstvu, že málo jest kněží, by svatokupecky nebyli svěceni a obrokův nedošli, a tak že ti s jedné strany, a jich biskupové s druhé strany v svatokupectví sú upadli. A že svatokupectví jest kacieřství, protož když se právě ohledali, spatřili by, že jsú mnozí kacieři; aniž jest rozdíl, jedné, kteříž sú výše v úřadích duchovních, že ti hojnější, ustavičnější a tučnější sú svatokupci a tak kacieři; aniž jest pochybení v tom, by svatokupci nebyli kacieři, jakož světi²⁰⁾ praví. A papež, řečený Pascal,²³⁾ dí, že „zjevno jest, že svatokupci jakožto nejprvní a nejvyšší kacieři ode všech věrných mají zavržení býti; a když, napomenuti jsúc, neodstúpili by, od světských mocí mají potlačeni býti; neb všickni hříechové proti kacieřství svatokupectvie jakožto za nic se nemají.“ To die ten papež.

A sv. Řehoř:²⁴⁾ Vám, kněžím, pláče, mluvím, že mnohé vás, pro dary svěcenie že činíte, poznali sme, dar duchovní prodáváte a z těch zlostí hříecha škodú zisk tělesný hromáždíte. Proč²⁵⁾ tehdy vám na pamět nepřijde, co hlas

boží die: Darmo ste vzali, darmo dajte? pro před oči své nepoložíte, že v chrám vykupitel náš všed, stoly prodavačov holubic převrátil a peníze penězoměncův rozsypal? I kteří jsú v chrámu božiem dnes, jenž holubice prodávají? Jediné ti, kteříž v křesťanství peníze od vložení ruky berú, skrze kteréžto vložení duch svatý bývá dán z nebe. Protož holubice se prodává, když dar ducha sv. za peníze se dává. Ale vykupitel náš stoly prodavačóm holubic převrací, neb takých kupcův kněžství kazí. Protož svatá ustavení svatokupecké kacieřství potupují a zbaviti jich kněžství příkazují.“ Tak vše dí sv. Řehoř. A věda, že mnohými chytrostmi kněží se vymlouvají, protož ihned přidává řka: Přijde jistě ten den, aniž daleko jest, v kterýžto den pastýř nad pastýři ukáže se a každého skutky na jevo vyvede; a ten, jenž nyní skrze vyšší poddaných hříechy treskce, tehdy vyšších sám hříchy potupí. Protož všed v chrám, sám bičik z provázkuův učinil a z domu božieho zlé trhovce vyvrhl, stoly prodavačov holubic převrátil; neb poddaných viny mstí skrze pastýře, ale pastýřských zlostí sám pomstí. Neb ten jistě soudce přijde, před nímž mlče žádný se neskryje, jehož zapíraje nemuž oklamati. —

Aj tak píše ten veliký, svatý papež, ukazuje, že kacieřsky svatokupčí, kteříž dar ducha svatého, jenž se skrze holubici znamenává,

za peníze neb za přízeň tělesnú, neb pro chválu světskú dávají.

A k témuž mluví sv. Remigiáš²⁶⁾ na též čtení, jako sv. Řehoř, a die takto: Slyšte a znamenajte toto, kněží cirkve svaté, totiž sboru křesťanského, a varujte se, aby domu božieho v jeskyni lotrovú nepřevrátili. Neb lotr jest, jenž zisku zákona hledá a služby svátosti pilen jest [z] příčiny kupčení. Protož mají se báti, aby nebyli vyvrženi z chrámu duchovního, jako oni sú vyvrženi z chrámu tělesného; neb každý den pán duóm otce svého, totiž svatú cirkve, navštěvuje a zaneprázdnění s zisky zlými vymítá, a jedním hříchem vynímá kupce i prodavače. A prodavači jsú, kteříž svěcenie za odplatu dávají; a kupci jsú, kteříž za pravdu penieze dávají, a dadúc penieze prodavačóm, kupují hříech. Znamenáno má býti, že die čtení:²⁷⁾ Stoly penězoměncóm, a stoly prodavačóm holubic převrátil jest. Co skrze stoly penězoměncóv? — jedné oltáři se rozumějí, kteříž lakomstvím zlých kněží činí se stolové penězoměncóv. A co skrze stolice prodavačóv holubic? jedné mistrské duóstojenství v cirkvi svaté se znamená, kteréžto duóstojenství, když bude k zisku obráceno, bude v nic obráceno. A co skrze holubice? jedné duch svatý se znamená, jenž se nad pánem Ježíšem v holubičím podobenství ukázal. A kteří jsú, jenž holubice prodávají? jedné ti, kteříž

ducha svatého, ruce vzkládajíce, za dary dávají. Ale pán stoly prodavačův holubic převracel, neb takých kněží dary kazí. Neb kterýžkolivěk biskup dar ducha svatého prodává, ač ještě ²⁸⁾ před lidmi biskupským rúchem stkví se, již před božíma očima kněžství zbaven jest. Protož i svatá ustavení svatokupecké kacieřství klnú, a kněžství zbaviti přikazují ty, kteříž za dání dar ducha svatého peněz hledají. Tak píše bez přetržení ten svatý biskup.

KAPITULA III.

[A] Pro lepší poznání svatokupectví hodné jest ještě položití, odkud se počalo. A máme písmo, že i v Starém zákoně i v Novém to kacieřství bylo jest. A ač dva jsta otce toho hriecha, — jeden v Starém zákoně, řečený Ježí, druhý v Novém, řečený Šimon: prvý, jenž jest vzal dary již za uzdravení od malomocenství od Námána; druhý, jenž jest podal peněz apoštoluóm, chtě moc míti, aby ruce na lidi kladl, aby ducha sv. přijímali, — avšak chci oznámiti svatokupce zjevněji, kteří jako synové ti, zlé otce majíce před sebou, v jich škorně se obouvají.

[B] Věziž, že jako od Šimona slovú Simoniaci neb Šimonité, též od Ježí slovú Jezité, od Baláma Balamité, od Jeroboama Jeroboamité, od Judáše Judité. Pakli právě chceš je jmenovati, říkaj jim: Ježí, Šimonovi, Balámovi a Judášovi dědicové. Balámovi, jenž z peněz pohanskému králi prorokoval,²⁹⁾ jsú ti dědici,

kteríž z peněz káží a na peníze, jako ti ludaři, kteří dávají odpustky za peníze, o nichž prorokoval spasitel řka:³⁰⁾ „Vstanú lživí proroci a svedú mnohé.“ A svatý Petr také die:³¹⁾ „Byli sú lživí prorokové v lidu, jako i mezi vámi budou mistři lživí, kteříž uvedú roty [v] zatracení. A potom die, že toho, jenž je vykúpil, zapierají, uvodíc sobě brzké zatracení. A mnozí budú následovati jich smilstva, od nichž cesta pravdy bude rúhána; a v lakomství lživými slovy vymyšlenými budou s vámi kupčiti, jimž soud nepřestává, a zatracení jich nespí. A potom die: Srdce zvyklé lakomstvím majíce, zlořečenství synové, opustivše cestu pravú, zblúdili sú, jdúc cestú Balámovú, jenž jest mzdu zlosti miloval.“

Takť vypisuje sv. Petr syny Balámovy, a těch jest mnoho. Poznaj je, že die: budú lživí; druhé, že uvedú po sobě roty, že budú mistři lživí; třetí, že toho, jenž je kúpil, zapírají; čtvrté, že budú smilní, jichž smilství budú následovati mnozí; páté, že od nich cesta pravdy bude rúhána; šesté, že vymyšlenými řečmi v lakomství budou s lidmi kupčiti a v nich těžeti, že mají v lakomství srdce zvyklé; sedmé, že opustili sú cestu pravú a cestú Balámovú jdú; osmé, dává jim odpustky, řka, že jsú synové zlořečení, a že jich soud nepřestává a zatracení nespí, to věz nemešká. Na kterých ty kusy shledá člověk, ti jistě jsú,

jež míní sv. Petr. Jakož sú letos byli lživí, smilní, lakomí, jenž zlými skutky Krista sú zapřeli, a pravé cestě Kristově se posmívali, lidi lživými odpustky lúpili, vymyšlující divné řeči a rozhřešování, odpustky ode všech hříchův i od muk dávající; a mistři sú jim toho potvrdili, bránice jich i píšíce, že papež muož hodně bojovati i odpustky od hříchův i od muk dávati. A tak ti majíce mistry na pomoc, směleji sú lidi svými řečmi lživými lúpili, a jakož sú chtěli, tak sú lhali. Avšak milý pán buóh dal jest dobrým kněžím ducha svatého, že sú směle proti těm lhářóm kázali, a věrným laikóm, že sú hrdel svých směle nasadili a tři životy své bohu obětovali: Martin, Jan a Stašek, jenž sú pro odvolání lživých kázání v Praze stínáni, a jiní rváni, mrskáni i kyjováni na Pražském kostele od žákův kuórních, a jiní kleti, pohaněni i žalářováni. Chvála buď tobě, milý Kriste, že ještě dávaš svým věrným také dary, aby tvú pravdu vyznali.³²⁾

[C] Jezí dědicové kteří jsú, aby znal je, věz, že Jezí byl jest sluha svatého proroka Elizea, jenž jest uzdravil Námana, kníže pohanské, od malomocenství a nechtěl jest darův vzíti.³³⁾ A když Náman jel pryč jsa zdráv, tehda Jezí řekl jest: Odpustil jest pán muój syrskému Námanovi tomu, že jest nevzal od něho, co jest přinesl; živ jest pán, totiž buóh, že poběhnu po něm a vezmu od něho

něco. I běžel jest Jezí za Námanem, a když ho uzřel, an běží k němu, skočil s vozu proti němu a vece: Právě-li jsú všecky věci? A řekl jest Jezí: Právě; pán muój poslal mě, řka: Nyní přišla sta ke mně dva mládence s hory Efraim, synové proroków; daj jim hřivnu stříbra a rúcho rozličné dvoje. Vece Náman: Lépe jest, aby vzal dvě hřivně. I připudil ho a zavázal mu dvě hřivně ve dva pytle a dvoje rúcho, a vložil na dva sluhy, kteříž sú nesli před ním. A když přijde k večeru, vzal jest z jich rukú a položil jest v domu a pustil muže, a odešli sú. A on všed stál jest před pánem svým. I vece Elizeus: Odkud přišel jest Jezí? Kterýž odpověděl: Nechodil jest sluha tvój nikam. A on vece: Však mé srdce při tom bylo, když jest člověk vrátil se s vozu svého proti tobě. Nu již's vzal stříbro a vzal's rúcho, aby kúpil Olivetské zahrady a vinice a voly a ovce, a pacholky a děvky; ale i malomocenství Namanovo přidržeti se bude tebe i tvého pokolení na věky! I vyšel jest od něho malomocen jako sníh.

Aj tak Písmo vypisuje Jezí, jehož plémě jsú všickni, kteříž darów žádají již po duchovním daru daném. Protož dí Petrus Damianów, kardinal:³⁴) Jsú mnozí, kteříž před svěcením a před súdu vydáním neumluvili sú, neb nežádali sú řečí odplaty; ale potom jako dlužníky napomínají. Ti, vězte, že v Jezí hříech upadli

sú, kterýž, když Náman byl jest uzdraven a již se domov vracoval, za dar ducha svatého peněz směl jest požádati. A jakož on nejinou ranou než malomocenstvím bit jest, kteréžto lidi vymítalo³⁵⁾ z měst, též tento nelehkým, ale těžkým hříchem oblit bývá, jenž od svatých věcí lúčí svaté cirkvi. Tak die Petr Damiani.

Z toho poznáš, že všickni, kteříž po zpovědi, po křtu, po svatém oleji, po mše slúžení, po pohřbu, po posvěcení kostela, oltáře, kalicha, ornáta, po stvrzení k obroku, po kázání [berú dary], všickni takoví jsú v hříchu podobném Jezí. Ó nastojte, co jich má papež, biskupové, faráři, jenž ne jako Elizeus potreskcí z hříchu sluhy, alebrž s nimi se dělé i o tělesné úžitky i o hříechy. Pakli kdy který nevezme jako Elizeus bohdaž nikdy, ale Jezí selže vyběhna a die, že pán jeho chce míti. A tolik jest těch Jezit, že u papeže ono kardinal jest, ono písař, ono kancléř, ono vrátný, ono bulař, to jest pečovník, ono přímluvce. A kto by je sčtl i u biskupův i jinde!

[D] Pak od Jeroboama Jeroboamité. O králi Jeroboamovi jest psáno,³⁶⁾ že kťokolivěk chtěl jest naplniti ruku Jeroboamovu, ten jest byl knězem nad modlami. A potom die Písmo, že proto duóm totiž království vyvráceno jest a shlazeno s země. Kťož tak berú

peníze a dělají biskupy a kněží, aneb jiné dávají obroky, jsou následovníci Jeroboama, a dají buóh, aby nebyli jako on tak zkažení.

[E] Pak Judášovi dědicové jsou, kteříž dar boží duchovní prodávají, řkúc řečí neb znamením nějakým: Co chcete mi dáti, a jáť vám kostel posvětim, mši odslůžím, rozhřeším, okřtím, biřmuji, tělo boží dám, k faře i k biskupství stvrším? A o těch psáno jest:³⁷⁾ Prodáváci jako sluhu ducha svatého prodávají, a ovšem Judášovi zrádci, jenž jest Krista prodal, připodobněni jsou. Ó, co jest toho plemene! Onen se prodává na penězích mši zpievati, onen kázati, onen, jakož řečeno, jiných posvátných věcí dávati. A tací jsou horší v některých kusích než Judáš zrádce; jakož Parisiensis³⁷⁾ die, že Jidáš zrádce tajemně prodal jest pravdu a velikým lidem, a v těle smrtném, ale svatokupci činí zpět, neb zjevně a leccakýms lidem nesmrtného již Krista prodávají.

[F] Simoniaci neb Šimonovi dědicové zvláště slovú ti, kteříž za moc duchovní neb za dar ducha svatého peněz neb darów jiných; neb služby nezřízené podávají, někdy zjevně a někdy tajemně, a někdy přivolíce, že by rádi dali, by mohli obdržeti; jako otec jich Šimon čarodějník, jenž jest byl křtěn a přidržel se sv. Filipa, podal jest peněz apoštolóm, aby jemu dali moc. O němž takto píše sv. Lukáš: ³⁸⁾

„Když jest viděl Šimon, že skrze kladení ruk apoštolských dáván byl duch svatý, podal jim peněz, řka: Dajte i mě tu moc, ať komukolivěk vložím ruku, přijme ducha svatého.“ Aj teď máš Šimona, od něhož slove latině simonia zvláště svatokupectví, a simoniaci svatokupci; a již všichni, kteřížkolivěk dary boží kupují neb prodávají na penězích neb na jiných darech, neb jsou pomocníci k tomu kupčení vědomě, ti všickni slovú simoniaci, a česky svatokupci. Protož die mistr hlubokých smysluov:³⁹⁾ Ač simoniaci, to věz Šimáckové, zvláště slovú, kteří jako Šimon čarodějník neprodajný dar penězi najíti chtějí; a kteříž za službu svatú peníze berú, od Ježí Jezité slovú: avšak i ti jenž dávají, i ti jenž berú, simoniaci, to věz, svatokupci slovú, a obojí týmž súdem poražení sú. Tak píše ten mistr.

[G] Již muůžeš rozeznati, kteří jsou dědicové Balámovi; že ti, jenž pro peníze káží a klnú neřádně lidi, neb také zlú radu dávají, jako Balám dal králi Balákovi zlú radu, aby smilstvím lid boží svedl s božího prikázání. Ó, co kněží jest v té cestě! málo-liť jest smilníkóv, jenž almužnú panny, vdovy i manželky v smilství závodí, a kurvy krmí a odievají pyšnějé než manželé své manželky? Ale co se stalo Balámovi? Die Písmo: Balám, syn Beor, zabit mečem.⁴⁰⁾ Ale to by nic nebylo, by nebyl zatracen: tieže mu v pekle! Též

jeho dědicóm se stane, kteříž se statečně nepokají. Neb píše svatý Jan,⁴¹⁾ že řečeno mu: „Angelu, to věz biskupovi zboru Pergami, piš: Toť die ten, jenž má meč na obě strany ostrý: Viem, kde přebýváš, že tu, kdež jest stolice Šathana, a držíš jméno mé a nezapřel si víry mé. A dále dí: Ale mám proti tobě málo, že máš tu ty, jenž drží učení Balámovo, jenž jest učil Baláka, aby položil pohoršení před syny Israhelskými, to jest jísti a smilniti. Těz také kaj se, neb jinak přijdu k tobě brzo a bojovati budu s nimi mečem úst mých.“

[H] Ó ty pane! mečem ostrým na obě strany chceš bojovati, mečem úst svých s těmi Balámitami? Meče slova tvého se nebojí, ani směle i lživě kází i smilní! A nenieť biskupa, angela tvého, aby jich netrpěl; nebť biskupi sami smilní! Ale ty víš, kdy bojovati s nimi budeš ostrým mečem, když jej na ně vytrhneš, řka: „Jděte zlořečení do věčného ohně!“⁴²⁾ Dal si na Ježí a na jeho plémě zlořečenství skrze Elizea, sluhu svého, aby se ho drželo malomocenství na věky. Dal si Jidášovi i jeho pokolení požehnání skrze Davida, řka:⁴³⁾ „Ustav nad ním hříšníka, a ďábel stój na pravici jeho. Když súzen jest, ať vyjde odsúzen a modlitba jeho buď k hříechu! Buďte dnové jeho nemnozí, a biskupstvie jeho vezmi jiný. Buďte synové jeho sirotci, a žena jeho vdovú; neustaviční přenešení buďte synové je-

ho a vyvržení buďte z příbytkuův svých. Ne-
buď jemu pomocník, aniž buď kto by se slitoval
nad sirotky jeho. Buďte synové jeho k zatra-
cení!“

Aj tak David prorok dává požehnání Ji-
dášovi a jeho synuóm, následovníkóm, jenž
chudým almužnu Kristovu kradú, lakomství
vedú a pána Ježíše zrazují a prodávají, jak
die sv. Bernart.⁸¹⁾

Pak Šimonovi a jeho plemeni dal jest sv.
Petr požehnání, když jest požádal moci za pe-
nieze, řka k němu:⁴⁴⁾ „Penězi tvoji buďte
s tebú na zatracení, že dar boží domněl si se
za peníze míti. Není tobě díel ani účastnost
v řeči té; neb srdce tvé není pravé před
bohem. Protož pokánie čiň z této zlosti své,
a pros boha, zdať snad odpuštěno bude toto
myšlení srdce tvého; neb v žluči hořkosti a
v zavázání zlosti vidím tě, že jsi.“ — Tak sv.
Petr požehnal jest Šimona a jeho synův svato-
kupcův. Ne tak již náměstkové Petrovi, alebrž
kto více peněz poskytne, ten moc spíše k bi-
skupství neb k jinému duchovnímu úřadu ve-
zme. Ne tak sv. Lev papež,⁴⁵⁾ jenž die, že
svatokupci jedné ducha lživého dávají a berú;
a sv. Řehoř, jenž die, že svatokupci kacieři
jsú, v nichž kněžství nestojí; a sv. Ambrož,⁴⁶⁾
jenž die, že prokleti sú a od účastnosti těla
božieho odlúčení jsú; a Pascalis papež, jenž
die, že svatokupci největší kacieři jsú; a Ge-

lasius papež, jenž die, že v Šimonovo zatracenie uvaleni sú; a Řehoř Naz[i]anzenský⁴⁶⁾ die, že v kněžství ostatí nemohú a od Elizea proroka malomocenstvím obliti sú, od Petra v zatracení položení sú a od Krista z chrámu vyvrženi sú. Tak položeno jest v knihách práv ustavených.⁴⁷⁾

Ale pohřiechu již toho nic nevází. Avšak přijde čas jiný, v němž budú vážiti, až své zatracení poznají. A že velmi se to kacieřství rozmnožilo, protož dobře jest oči protříti sprostným, aby poznali svatokupce a jich se varovali. I sluší počieti od hlavy a ohledati ji, jest-li tím malomocenstvím zprzněna a potom k jiným úduóm přizříti; a snad se shledá, že od hlavy až do pat po těle malomocenství jest rozlito.

KAPITULA IV.

[A] Ohledajme, muož-li papež býti svatokupcem? A zdá se, že nemuož, protože on jest pán všeho světa, jemuž sluší bráti jakž chce, a činiti jakž chce; a také že jest otec nejsvětější, jehož se hřích nemož chopiti. Tu věz, že mnozí papežové byli sú kacieři a jinak zlí, a sú s papežství ssazeni; a ty bylo by dlúho psáti. Protož neměj v tom pochybení, byť⁴⁸⁾ papež nemohl svatokupcem býti. A ktož by to držel, řka, že papež nemuož svatokupčiti neb jinak smrtedlně hřešiti, ten by ho mínil nad Petra i nad jiné apoštoly vzněsti. A k duóvodu, jenž die, že on jest pán všeho světa, jemuž sluší bráti jakž chce, a činiti jakž chce, odpověď jest, že jediný jest pán všeho světa, jenž nemuož hřešiti, a jemuž sluší po světě vlásti a činiti, jakž chce, a ten pán jest buóh mocný. A dále když die dóvod, že papež jest otec najsvětější, jehož nemuož se hřích chopiti, přím⁴⁹⁾ toho: neb jediný jest otec náš

*

najsvětější, pán buóh, jehož se hříech nemuóž chopiti.

Ale snad díš: Zde na světě papež jest otec najsvětější! Tu diem, že když dovedeš,⁵⁰⁾ že on najsvětěji jest živ, následuje Krista v chudobě, v pokoře, v tichosti, v nesmilství a v práci, tehda tobě puójčím,⁵¹⁾ že jest najsvětější; ale očitě lakomství, pýcha a jiní hříchové činí lidem domnění, že on není otec najsvětější! — Ale dieš: Vešken svět nazývá ho otcem najsvětějším a ty sám nic; kterak má tobě viece věreno býti? Tu diem, že příliš tu saháš, řka: Vešken svět, a jedva snad stý díl lidu má ho za Římského biskupa. Avšak buď to, že by všickni lidé svatým neb najsvětějším ho nazývali: když by v skutcích Krístu se protivil, tehda pro jich nazývání nic by svat nebyl. Protož die pán buóh:⁵²⁾ „Lide mój! Ti jenž tě blaženým nazývají, ti tě klamají.“ A kto jsú ti, než pochlebníci, jenž chtějí míti od lidu, i nazývají je svatým a slibují, že bude svatý lid, ač jim dá! Též kněží a žáci, chtějí míti od papeže, nazývají ho najsvětějším, a on mní, by to tak bylo, i přivolí, že jemu tak říekají vuóci a píší. Ó běda jemu, že se dá tak klamati.

Ale mají tuto výmluvu, řkúc, že pro úřad jest najsvětější. Ale tu světí²⁰⁾ odpovídají, že úřad člověka svata nečiní; jakož duóvod jest na Jidášovi apoštolu, a na biskupích a

kněží, jenž sú Krista zamordovali. Také praví světi,²⁰⁾ že čím jest úřad duóstojnější a člověk v něm hřeší, tím více jest zlořečený. Protož to znají světi, že kněžství a tak i biskupství jest najduóstojnější úřad zde na světě: ale běda jemu, ktož je kterým smrtným hříchem poškrvnil! I znám to, že apoštolové po Kristovi byli sú zde na světě najsvětější otcové, a že jim mohli v pravdě tak říkati, ale oni sú bránili. Též byl-li by který papež tak živ jako apoštolové, tehda by byl otec svatý; ale lidé měli by se varovati pochlebenství k němu a on pýchy, a tak aby s obú stranú od hříechu se vystříehli. Neb co platno jest, že člověka svatým nazývají, an jest před bohem zlořečený? Co platno Antikristovi, že se nad boha vzosí, poněvadž ho Kristus do pekla porazí? A zase též co člověku uškodí, že ho svět zlořečí, když pán buóh velebí?

[B] Položic to jíž, že papež muóz býti svatokupec, vizme, kterýmž obyčejem muóz býti svatokupcem. A jest prvý obyčej, žádaje pro zboží a pro zvelebení v světě papežského duóstojenství. Neb není nižádný stav v křesťanstvu ku pádu bližší. Neb když Krista a Petra nenásleduje v životě nad jiné, tehdy ne apoštolský následovník, ale apoštolský protivník má slúti. Protož každý, kterýž k tomu dóstojenství pro zisk tělesný a pro vzácnost v světě chvátá a kvapí, jest v sobě poražen

svatokupectvím. Ale že ta žádost muož býti před lidmi skryta, protož zmešká-li zboru křesťanského v práci, kterou by měl míti, jako Kristus měl a sv. Petr, a přichýlení k zboží světa a k životu tělesnému, ukazuje lidu, že jest upadl v tu cestu svatokupectvie.

Druhý obyčej toho svatokupectvie jest rozličné ustanovení, kteréž vydává pro zisk tělesný proti zákonu božiemu, ač ne zjevně, ale že muož přivedeno býti proti zákonu božiemu. I zdali není proti řádu božiemu, že ustaví, aby jeho kuchaři, vrátní, maštaléri i tkaři byli první k obrokóm většieho dóstojenství v zemiech, jich jazyka neúmějíce?⁵³⁾ Neb opět, aby nižádnému nebylo ohlášeno dání, jelíž by položil penieze? A co jiných jest ustavení!

Třetí obyčej papežova svatokupectví muož býti, že biskupy i faráře ustavuje pro peníze. A toho dóvod v čas nynější nám položen zřejmě, že mnoho tisícúv zlatých za arcibiskupství Pražské dáno jest.⁵⁵⁾

[C] Aj tím trojím muož býti papež svatokupectvem! Pakli se toho který papež vystřeže a následuje svého v životě svatém spasitele, tehda má právo ku požívání všech věcí v světě, tak jako sú měli apoštolé, a nemá tiem hrd býti. Neb ktož jest světější než on, ten má před bohem lepší právo nežli on, jakožto milejší a dóstojnější syn pána boha, jenž jest

král všeho světa. A kromě toho práva ku poží-
vání světa má ještě právo, aby slúžil cirkvi
svaté, a aby ji spravoval, učil a řídil vedlé
Pisma svatého. Ale toť jest jiné než panování
světské, v němž lehce blúdí lidé a zvláště du-
chovní. Ale úřad papežský jest, jako i apo-
štolský: slovo boží kázati, posvátné věci pó-
sobiti a pilně se bohu za lid modliti; ale
zboží světa tohoto spravovati, to na nižší stav
sluší, na světský. Protož má patřiti papež, kte-
rak Kristus a Petr nepletli sú se, aby zbožím
světským vládli; neb řekl jest jednomu, jenž
jest řekl: Mistře! řci bratru mému, ať rozdělí
se mnú dědictví. A on vece jemu: ⁵⁶⁾ „Člo-
věče, kto mne ustavil súdci aneb děličem nad
vámi? A opět kdy jeden řekl k němu: „Pójdu
za tebu, kamkolivěk puójdeš. I vece jemu Je-
žíš: ⁵⁷⁾ „Lišky dúpata mají a ptáci nebeští
hniedzda, a syn člověka nemá, kde by hlavu svú
sklonil.“ A také řekl jest Pilátovi, když mu
řekl: Lid tvój a biskupové tvoji dali sú mi
tě; co's učinil? Odpověděl Ježíš: ⁵⁸⁾ „Králov-
ství mé není s tohoto světa; by s tohoto
světa bylo království mé, sluhy mé jistě po-
stavili by se o mě, abych nebyl dán židuóm.
Ale není království mé odsud.“

Aj teď má papež příklad, má-li súditi svět
o peníze, a královstvím vlásti a vešken svět
pod se kasati, a mnohými poklady vlásti, čili
říci jako řekl sv. Petr: ⁵⁹⁾ „Stříebro a zlato

není mně, ale co mám to dám: Ve jménu Ježíše Krista vstaň a choď.“ A tak muož dobře věrný křesťan rozvážiti, že papež, a tak i každý biskup, má Krista následovati, duchovní dary pro chválu boží rozdávat, ale v rozdávání světských věcí se neplésti. A též jest o rozdávání biskupství, farářství a jiných prelátství. Neb muož to hlupý člověk rozsúdit, že papež člověka, jehož nikdy nevidal, jenž od něho jest sto neb dvě stě mil, nezná, dobrých-li jest obyčejóv, aniž ví, hodí-li se tomu lidu, nad nimíž chce ho posaditi za biskupa neb faráře, aniž ví, přijme-li ho mile lid dobrý, jenž má od něho duchovně pasen býti, což se tehdy plete? Pakli die, že dá listy své, a který se prvé uteče, ten právo má, to opět uvede, že Jidáš lakomý, jenž nespí, uteče se prvé k biskupuóm anebo k zboží, jakož obecně vidíme, nežli druhý, jenž také listy má. Neb by jich bylo sto, poněvadž sami o to stáli, aby biskupství neb jiného dóstojenství dosáhli, tehdy všichni sú proti řádu učinili, a tak všickni mají zahrnutí býti! Neb dí sv. Pavel: ⁶⁰⁾ „Nižádný nebeř sobě dóstojenství, ale který povolán jest od boha jako Aron.“ A sv. Řehoř die, ⁶¹⁾ že jakož ten, jenž od dóstojenství, ano ho hledají, utieká, má připuzen býti, tak ten, který kvapně žádá a nestydatě se plete, bez pochybení má zahrnut býti. Ale když se ty řeči svatých napíní, ano Antikrist střepí, tak že čeká i oče-

kává, aby dal tomu dostojenství, kterýž více peněz dá; a s druhé strany toho strojí k dostojenství, který by byl nehodnější, aby po své vůli lid vedl svú cestú!

Ještě die někto: Papež po smrti biskupa muož držeti, pokud chce, biskupství a zachovati sobě póžitky, a též i jiné obroky, proč by pak nemohl hodně vzíti prvních póžitkův od toho, jenž chce býti biskupem neb jiným prelátem?⁶²) A že to muož učiniti, jest dóvod, že on jest v světě najvyšším pánem, druhé, že bez úmluvy jedné hodným dává dostojenství, a tak nesvatokupčí, poněvadž své béře, třetí proto, že poněvadž papež to ustavil, tehdá nemá žádný proti tomu mluvit — jakož jeho heroltové, kněží, praví a jeho práv uředníci.

Tu jest brzká odpověď k tomu. Když die: „papež po smrti biskupa muož držeti, dokud chce, biskupství a chovati póžitky,“ tu diem, že papež hodně vedlé zákona božího nemuož toho učiniti, aniž má jemu cierkev svatá křesťanská toho trpěti; neb mohl by tak býti lakomý papež, že což by mřelo biskupuóv a jiných kněží, on by zachoval všecky úžitky sobě a nechal by lidu bez pastýřův. A tak sám by nepracoval, a jiných by nevydal, jedné ač by vydal ty, jenž by v své pytle ziskuóv hledali, ale ne spasení duší a chvály spasitele Jezu Krista. Z toho jest odpověď k prvnímu dóvodu, jenž die: „papež jest v světě najvyšším

pánem,“ že — jako prvé jest řečeno, — že jest-li spravedlivý, svatý a následovník Kristův, tehda má hodnost vedlé čtení Kristova, a[by], jsa sluhú věrným všeho křesťanstva, byl pánem světa, tak jako apoštolové světí sú byli: ale ne aby hmatal zboží tělesného, jehož jest Kristus nehatal a od něho učedníkův povolal.

[D] Protož ač sv. Pavel ukazuje Korintským, a tak i jiným dobrým křesťanům, že vešken svět jich jest, však ne proto, jsa důstojnější nad nimi, velebil se, by chtěl jich zbožím vlásti, nébrž nechtěl jich zboží bráti, a káže jim, ale dělal rukama, aby nedal nad sebu kázání svému pohoršení, jakož sám die. A že praví, že vešken svět jich jest, slyš že takto die: „Nižádný nechlub se lidmi, neb všecky věci vaše jsú, buďto Pavel, buďto Apollo, buďto Petr: i svět, i život, i smrt, i nynější věci i budoucí; jistě všechny věci vaše jsú, a vy Kristovi, a Kristus boží.“⁶³⁾

Aj teď máš, že spravedlivého člověka jest vešken svět, a tak i papežův, ač jest kdy spravedlivý. Avšak ne proto má se nazývati pánem nejvyšším všeho světa, ale učině všechno, což mu buoh přikázal, má říci, že jest nestatečný sluha, jakož jest Kristus přikázal učedníkům, řka: ⁶⁴⁾ „Když všechny věci učiníte, které sú vám přikázány, řcete, že jsme nestatečné sluhy.“ A má jím hnúti příklad Kristův, jenž jest

tresktal učedníky své proto, že sú se vadili, kto by byl větší mezi nimi. Povolav jich k sobě řekl jim: ⁶⁵⁾ „Víte-li, že kniežata pohanská panují jedna nad druhými, a kteráž větší jsú, moc činí nad jinými? Ne tak bude mezi vámi; ale kterýžkolivěk bude chtíti mezi vámi větší býti, buď váš sluha; a kterýkolivěk mezi vámi bude chtíti první býti, buď váš sluha; jakož syn člověka nepřišel jest, aby mu slúžili, ale aby slúžil a dal duši svú na vykúpení za mnohé.“

Ó milý sluho, drahý pane všeho světa! Jižť sme odpadli my kněží od tvého následování; služby tvé netbáme, panství se přílišně, více než pohanstvo chápáme, všechna tvá přikázání přestúpíce ještě se chlubíme, že jsme páni světa, že jsme najdůstojnější v cirkvi svaté! Ne tak apoštolé, ani sv. Řehoř papež, jenž, jsa svatě živ, vždy se nazýval nestatečným, a on najprvé nalezl i psal se sluha všech sluh božích, ⁶⁶⁾ ale položil, aby se nižádný tak nepsal, jedné ač by skutkem ukázal službu boží. Protož nevím, v pravdě-li píše papež každý, že jest sluha sluh božích. Následuje-li Krista v ctnostech, tehda právě píše; pakli protivně živ jest Kristovi, tehda lživě píše.

[E] Dále že řečeno jest, že papež dává obroky neb důstojenství jedné hodným a bez úmluvy; té řeči muož zjevný důvod odpověděti, jímž znají i hlupí, že nedůstojní bývají

i biskupi, jenž nejsú sviní hodni pásti! A bez úmluvy komu ktoré biskupství dá, jedné ač plášť vykúpí.⁶⁷⁾ Za Puchníka k Pražskému arcibiskupství stáli sú rukojmie ještě po jeho smrti: Kbel a Malešic a jiní, a musili sú platiti, an, nepoživ nic biskupství, aniž v ně vstúpil, umřel jest!⁶⁸⁾ A buď to, že papež napřed netrží ani sám, ani skrze Jezí, ale již jest prve ustanoveno od papeže Jana dvamezcietmého, co který biskup má dáti. Neb ten papež najprv jest nalezl a kázal sobě dáti prvé póžitky všech obrokuóv, to jest, což užiti muóž každý první léto; a byl jest sehnal ten lakomý papež velikú věc pokladuóv v svú komoru.⁶⁹⁾

Pak když třetí jest řečeno: „Což papež ustaví, nemá žádný proti tomu mluvití,“ toho by věrný křesťan pójčil,⁷⁰⁾ když by papež nic zlého neustanovil. Ale ustanoví-li co zlého, kto chce věrný k tomu přivoliti, ano toho sami jeho heroltové musejí puójčiti, neb to i v svých školách učí, že co jeden papež ustaví, to druhý zruší, a potom opět jiní toho rušení zavrhnú. A kto věrný chce říci, že jest to dobré ustavení papežovo, aby v kaplách slovo boží nebylo kázáno, ani jinde, jedné u far a v klášteřích? Však to ustavení jest upříemo proti Kristovu ustavení. A to ustavení -vydal jest v buli papež Alexander pátý, a vydav ihned skuóro umřel jest. Proti té buli postavil sem se a odvolal, aby slovo boží nebylo potupe-

no.⁷¹⁾ A z této řeči bez duóvodův jiných vědomo jest, že kdyžkolivěk by papež ustavil neb přikázal co nehodného, a zbor křesťanský by to poznal, tehda ihned ten zbor, a tak i každý křesťan, poznaje, že to ustanovení jest nehodné, má je míti za nehodné, a nikoli ho v tom nemá poslouchati, aby, jda za slepým, v šachtu věčného zatracení neupadl.

Ale snad se vypaří škřietek a die, že nižádný nemá súditi skutkův papežových, ani jemu říci, proč tak činíš? Tomu škřitku má řečeno býti, aby umlk od rúhání, a nepřidával člověku hříšnému, co na samého boha sluší. On sám ten jest, jehož nižádný nemuož treskati, ani jeho skutkův, jako by byli zlí, súditi, ani jemu říci, proč to činíš? Ale aby člověk zlých skutkův zjevných u mysli své neměl za zlé, buďte papežovy neb jiného člověka, kterak škřitek muož toho hodně zabrániti, ano všecko takměř rozumné křesťanstvo súdí, že Petr, první náměstek Kristův, smrtedlně jest hřešil, pod přísahú zapřev svého milostivého spasitele! A také súditi máme všecky, že všickni sme se všemi papeži zblúdili a porušení až do jednoho, jenž, zlosti neučiniv, nás po blúzené od smrti věčné vykúpil. A sv. Jan, miláček boží, jehož svatosti nedosáhnú papežové nynější, ten die: ⁷²⁾ „Dieme-li, že hříechu nemáme, sami se svodíme a pravdy v nás není.“

[F] Věziž konečně, žeť papežovu moc vieže zákon boží, zákon přirozený a ustanovení svatých, kteráž mají založení v Písmě božím: zákon boží, aby nic proti němu nečinil, a tak aby darmo duchovní věci rozdával, jako apoštolé sú činili; a zákon přirozený, jenž jest poznání v rozumném stvoření, jímž se má zpravovati, aby nic nehodného se nedopustil; a ustanovení svatých, jenž, Písmu božímu rozumějíce, na něm sú založili. Dajž pán buóh, aby papež jedné pro chválu boží, pro prospěch spasení lida, darmo pro boha dával pravé naučení křesťanstvu, a nepletl se v boje a nedával obrokóv za peníze nestatečným, a aby Krista následoval, buď nynější papež i potom jiní! Ale zdá mi se, že nebrzo Kristovú cestú v pokoře, v chudobě a v práci pójde který, až se písmo Kristovo i naplní; neb biedné světa zboží zalehlo jest cestu Kristovu, a všecky zmatky v duchovenství rozplo-dilo, pro něž jest svatokupectví plno, lakomství a sváróv. Protož nebude svatokupectví z cierkve svaté vypuzeno, dokavadž zboží a panování od kněží nebude opuštěno.

A že lakomství vždy přibývá, a zvláště mezi duchovními, protož třeba věrným se opatřití, aby v lakomství a svatokupectví neupadli, a pilni byli ďáblových chytrostí, jimiž vymlúvají svatokupectví i lakomství, aby je rušiti mohli.

Má ďábel ještě tuto výmluvu, že když po důstojenství biskupské neb jiné ku papeži přijdú, tehdy netrží nic, ani o penieze mluví, aby bylo co dáno, jedné což bude chtíti dáti ten, jenž žádá důstojenství; a tak papež neučiní svatokupectví, aniž bude vinen. K řeči té odpovídá skutek sv. Petra, jenž, nechtě vzíti peněz od Šimona, aby nebyl účasten jeho kupectví, řekl jest: ⁷³⁾ „Penízi tvoji buďte s tebou na zatracení, že's mněl dar boží za penieze kúpati!“ I kto by mohl Petra a jiné apoštoly vymlúvati, by byli od Šimona penieze vzali?

Ale snad die Lucek: Šimon jest řekl: „Vezměte penieze a dajte mi tu moc;“ ale tento nedie, než, mlče, dá prvé aneb potom, když již bude jemu dáno, a tak není kupčení. Ale tomu Luckovi Hodek pekař neb Huóda hokyně odpoví, že když má chléb před sebu, a přijde někdo, prvé než vezme chléb neb potom položí peníz, mlče, die Hodek neb Huóda, že ten kúpil jest chléb. Též i tuto jest. Protož dobře položeno, že svatokupectvie jest zlá vůle k směnění duchovní věci za tělestnú.

Ale die Lucek: Papež jest neměl vůle, aby penieze vzal. Lucku! jesti-liť tak, tehda řekl jest jako Petr: ⁷³⁾ Peniezi tvoji buďte s tebou na zatracení! A tak nepokusí se nižádný s penězi u papeže, jako po Šimonovi nepokusil se nižádný u Petra. Ale kterak tomu uvěříme, a my za Pražské arcibiskupství do Říma veliké

penieze vždy nosíme, když nového arcibiskupa máme míti? ⁷⁴⁾)

Ještě snad někto die: Papež musí míti mnoho peněz, aby neposlušné a protivné moci ku poslušenství připudil; protož musí dobývati peněz, jak muož, a nemá podobnějšího obyčeje, než aby tak bral za obroky, poněvadž dávají dobrovolně; a také aby dal odpustky, aby lidé, dadúce peníze, sobě nebeské královstvie koupili a na zlé lidi pomohli. — K tomuto duóvodu odpovídá život chudý Kristuóv a svatých apoštoluóv, jenž sú nesměli míti mnoho peněz, aniž sú chtěli moci neposlušné a protivné ku poslušenství puditi. Aj spasitel, jenž jest mohl jedniem slovem neposlušné a protivné poraziti a k sobě obrátiti, když sú na něho s meči, s kyji a s jinú braní přišli, pokorně řekl jim: ⁷⁵⁾) „Jako na lotra vyšli ste s meči a s kyji, a já každý den byl sem mezi vámi, uče v chrámě, a nepopadli ste mne.“ A opět řekl jim: ⁷⁶⁾) „Koho hledáte? A oni k němu: Ježíše Nazarethského. A on jim řekl: Jáť jsem; a poněvadž mne hledáte, nechte těchto odjíti.“ Petr také, jsa v Římě, moci netiskl neposlušných k víře, ale kázáním slova božieho. Též i jiní apoštolé, jenž svú krví štípili cierkev svatú. A buď to, že by moci měl papež puditi neposlušné k poslušenství, protoť není vymluven, aby tak peněz dobýval; neb nemá nižádný zlého co činiti, aby tudy dobrého co vyvedl,

jakož die sv. Pavel,⁷⁷⁾ privodě ty, jenž říkají: Činíme zlé věci, ať přijdú dobré.

A kto chce, znamenaj, že nic neprospívají papežové mocí násilnú neb světskú. Čti kroniku⁷⁸⁾ a patř k časuóm, že vždy více ubývá moci světské papežóm, jakž sú počali bojovati; a jakož die sv. Hildegardis:⁷⁹⁾ že papežovi panství ubude, že jedva biskupská čepice na hlavě ostane. — Bude-li to či nebude, ty víš dobře, pane Kriste!

[G] Pak o rozdávání odpustkuóv na penězích, že jsú nehodní takoví odpustkové, dosti ukazuje sv. Petr, jenž jest nechtěl na penězích pójčiti moci Šimonovi, aby ruce kladl na lidi, aby tak dar ducha svatého přijímali; ale kladli sú apoštolé ruce na lidi, ne pro peníze, ale darmo pro jich spasení, poslouchající svého Spasitele, že jim řekl: Darmo ste vzali, darmo dajte.²²⁾ A tak znamenitě přijímali sú dar ducha svatého. Neb apoštolé byli sú hodní biskupové, a lidé sú, právě uvěříc, právě káli se hřiechóv. Ale nyní kněží pro lakomstvo překupují odpustky; a lidé chtějí hřiechóv zbýti, dadúc peníze, a neprávě se kají. A tak s obú stranú se klamají: kněží prodávající a lidé kupující. Kněží lež prodávají, jakož die sv. Lev papež:⁸⁰⁾ „Dar není-li darmo dán aneb vzat, dar není. A svatokupci nedarmo berú, protož daru, jenž velmi v kněžských řádích prospívá, neberú; a poněvadž neberú, nemají;

a poněvadž nemají, ani darmo, ani nedarmo komu dáti mohú. Což tehda dávají? Jistě to, což mají. A co mají? Jistě ducha lži! Kterak toho dovodíme? Neb poněvadž duch pravdy, — jakož svědčí Pravda, od níž pochází, — darmo vzat bývá, bez pochybení, duch lži že jest, se dokazuje, kterýž nedarmo vzat bývá.“ Tak píše Lev papež, ukazuje, že svatokupci ducha lživého prodávají a kupují.

I kterak mohú ti vymluveni býti, kteříž za peníze odpustkův dobývají, aby více utěželi, anebo kteříž na zpovědi sedají, najímající z určených peněz? A v Římě zpovědníci, kněží světští i mniši, běhúnové neučení a nestateční, sedají na zpovědi, když jedné umluví, aby určené zlato dali od zpovědi, a lidi, odkud přijdú s kterýmikoli hříechy, neumějíce jich zpravit, rozhřešují! Ó hospodine milosrdný! Kterak malá péče jest o dušech, kteréž's tvou svatou krví vykúpil a smrtí ukrutnú! Mají pohřiechu, veličejší pilnost, aby měšec naplnili, než aby duši od ztracení tobě přivedli. Protož die sv. Bernart ku papeži Eugeniovi:⁸¹⁾ Padne oslice, a jest kto pozdvihna: hyne duše, a není kto by pomyslí! Znamenal sv. Bernart, že kněží jsú pilnější papežovy mezkyně, aby neupadla, než duše, aby nezahynula! Podobní jsú kněžím židovským, jimiž důvod učinil spasitel, že když jim osel upadl v jámu v svátek, že sú jej ihned vytáhli a neřekli, by byl hříech:

ale kdy milosrdný spasitel uzdravil nemocného
v svátek, tehdy sú položili za hřiech. Dovedl
jim spasitel, že sú měli k oslu větší pilnost
nežli k bližniemu. Ó, co jich, jenž jsú pilnějšé
krav, voluóv, ovcí, sviní, peněz i koní, nežli
něrku cizích, ale více nežli i svých duší ! Daj
pán buóh, aby všickni k spasení svých duší
statečně se obrátili, i jiných spasení pilni byli !

*

KAPITULA V.

[A] Hodné jest již spatřiti, kterak biskup muož v svatokupectví upadnutí. Věziž, že muož býti svatokupcem, v biskupství vstupuje, druhé, v něm přebýváje, třetí, z něho vystupuje. Prvé, vstupuje, muož býti svatokupcem tak, že kdyžkoli přijme biskupství úplně anebo více pro zisk časný, neb pro chválu světskú, neb pro rozkoš tělesnú, než pro zaslúžení blahoslavenství, pro chválu boží, pro spasení své a pro duše blížních, aby je příkladem dobrým a slovem božím bohu přivedl. A vstúpí-li skrze dary, neb skrze službu, neb skrze přízeň tělesnú, tehda již chopilo se ho svatokupectví, neb již má nezřiezenú vůli k směnění. A jistě, tak vstupuje v biskupství, hanebně jest směnil, dav duši ďáblu zadarmo, to jest za hřiech. Protož má-li kto býti biskupem božím důstojným, musí prvé býti životem svatého, a pak povolán od boha skrze lidi a bez daruóv; a jsa povolán, aby se měl za ne-

hodného; a jsa připuzen, aby pro chválu boží, pro lidské spasení a pro své pokorně přijal, a peněz nižádných za potvrzení nedal. Neb když tak biskupství [přijme], jsa života svatého, umění pln k lidu učení, volen jsa od boha skrze lidi, a svěcen a potvrzen bez daruův, tehda právě vstúpí v biskupství. Ale než tak nyní kto v biskupství vejde, aby i on tak řádný byl, i aby tak volili, i papež aby tak stvrdil: spíše se most Pražský oboří, než takým během svatým v Pražské biskupství kto vstúpí!⁸²⁾

[B] Avšak pravím, že pán buóh muóž to způsobiti, kdy ráčí; neb ač již mezi lidským během jest to velmi nesnadno, však bohu mocnému způsobiti jest velmi lehkó. A že má takový biskup býti, ukazuje sv. Pavel:⁸³⁾ že „každý biskup z lidí vyvolený, za lidi ustaven bývá v těch věcech, kteréž slušejí k bohu, aby obětoval dary a oběti za hříechy, a jenž [by] s nimi trpěti mohl, kteříž nevědí a blúdí, že i on jest obklíčen nemocí; a protož má jako i za lid, též i za se obětovati za hříechy. Aníž beř kto sobě dóstojenství, ale kterýž bude povolán, jako Aron.“ A opět k Titovi píše, řka:⁸⁴⁾ že „musí biskup bez smrtného hříchu býti jako dobrý vladař boží, nepyšný, nehněvivý, neopilý, nebijící, totiž jenž nemá býti mrzkého zisku žádostivý, ale hospodárný, dobrotivý, střízlivý, spravedlivý, svatý, nesmilný

a držeti řeč věrnú v učení, aby mohl napomínati učením zdravým, a ty, kteříž se protiví, tresktati.“ A též píše k Timoteovi⁸⁵⁾ a přidává, že „má míti svědectví dobré od těch, kteříž zevnitř jsou, to jest od cizích, aby v posměch neb nenávisť neupadl a v osidlo ďáblov.“

Aj teď máš vypsání sv. Pavla, kteraký má biskup býti, a ukazuje, že má býti bez každého hříechu smrtného, a od boha povolán, a z lidí vybrán, cností XV pln, jakož je jmenuje; a k tomu, jakož die spasitel, aby života svého za ovce nasadil.⁸⁶⁾ A vstúpí-li jinudy než Kristem, a tak než tú cestú, jako jest řečeno, tehda jest zloděj a lotr.⁸⁷⁾

Druhé, muož býti biskup svatokupcem, v biskupském úřadě přebýváje, a to trojím obyčejem: Prvé, po vstúpení svatokupeckém opustí-li práci biskupskou a nebude-li tak živ, jako sv. Pavel položil každému biskupu. A to obtíží prvnie svatokupectvie, neb již více hříechův přidá. A dieš-li, s kým svatokupčí? diem, že s ďáblem, proto že i duši svú i úřad duchovní zlú vólí prodává ďáblu. Druhé, velmi těžce hřeší v svatokupectví, když zboží, jenž na chudé sluší, nezřízeně na sobě neb na čeledi utrácuje, na přátely nakládá; neb tak již biskupství zle požívá. Protož die sv. Řehoř: „Přišla k nám pověst zlá, že někteří biskupové ne kněžím svého biskupství desátky a oběti křesťanské dávají, alebrž radějše laikóm, ry-

tieŕom neb sluŕebníkóm, nébrŕ jeŝtĕ huôŕe: pŕáteluóm svým. Protoŕ aĉ který potom biskup bude nalezen tohoto boŕieho pŕíkázání pŕestupce, mezi najvĕtšími kacieŕi a mezi Antikristy [ne] za najmenšieho buď jmien. A ja-koŕ Nicenské svolání o svatokupciech ustavilo: i biskup, jenŕ dáva, i kteŕí berú od něho laici, buď za sluŕbu neb za dar, k vĕĉnému pálení ohňov buďte odsúzeni.“ Takŕ praví veliký sv. papeŕ Ŕehoŕ.⁹⁰⁾

A kdyŕ právĕ biskupové vzezŕí v své svĕdomí a v toto svaté ustanovení, shledají, kaŕdý chopĕ se za svú hlavu, jsú-li mezi kacíŕi a mezi Antikristy poloŕeni. Také knĕží, kteŕiŕ by od svatokupectví se zachovati chtĕli, nemnozí by k biskupství chváta- li, ponĕvadŕ bíd- ným zboŕím jest tak zapleteno, ŕe pro ně i zle vcházejí, i zle v stavu pŕebývají; protoŕ mnozí v duši malomocnějí a jako jedem se otravují. A tomu na vĕdomí, kdyŕ jest ciesaŕ Konstantin najprvé zbohatil Římského biskupa, dav zboŕí, tehda slyšán jest hlas s nebe tento: Dnes jed- vlit jest v zbor kŕeŝtanský.⁹¹⁾ Ó, co jich již zemŕelo na duši pro ten jed, co zmalomoc- nělo svatokupectvím, co i na těle zmordováno!

[C] Tŕetí, biskup bývá svatokupcem, nezŕiezenĕ bera penieze neb dary tělesné. A to se děje velmi mnohými obyĉejí, vedlé chytrosti Lucipera, jenŕ dávno se učil v tom umĕní. Neb není v tom pochybení, by biskup nebyl

svatokupcem, když od svěcení kosteluův, oltáruův, zákův a jiných věcí bere neřádně peníze, a zvláště když umlouvá se o to, neb cení, aneb, aby dali, nutí. A že to jest svatokupectví, kostela, kaply neb oltáře z peněz svěcení, die sv. Řehoř: „Kostel, kterýž s úmluvú svěcen bude, raději vysvěcen než posvěcen řečen má býti.“⁹²⁾ A papež Innocentius⁹³⁾ die: „Když kto prebendy, neb převorstvie, neb děkanství, neb jiného důstojenství duchovníeho, neb kteréžkoli posvátné věci, jakožto křížma neb oleje svatého, a posvěcení oltáruův neb kosteluův skrze zlořečenú žádost lakomství penězi dobyl jest, cti zle dobyté neměj, a i kupec, i prodavač, i úmluvce neb přímuvce znamením pohanění potupeni buďte. A ani za stravu, ani z kterého obyčeje napřed ani potom buď co požádáno, aniž on dáti směj: neb svatokupectví jest!“

Aj tak slovo od slova ten papež mluví. A to jest svaté v právích duchovních ustanovení, neb jest založeno v tom slovu Kristovu: Dar-mo ste vzali, darmo dajte.²²⁾ Ale pohřiechu! již to svaté ustanovení umřelo jest mezi biskupy; neb sú již ustanovili sobě zákon, aby od oltáře najméně vzali dvě kopě, a od kostela jakž mimo dvě kopě učiní. A to již pevněji drží než Kristovo přikázání. On přikázal, řka: Dar-mo dávejte, a oni za peníze dávají, umlu-vující, a nezaplatí-li jim po jich vuóli, svě-

titi nechť; pakli světi a oni nezaplatí, tehda nad nimi mstí póhony i kletbami. I ktož je před bohem vymluví od svatokupectví, poněvadž zjevně prodávají žehnání a svěcení, netoliko za přiezeň, jakož die sv. Řehoř, ale za penieze a tak prodávají duchovní věc za póžitek tělesný!

[D] Ale tu mají klobúček Šimonuóv, jímž se přikrývají, řkúc obecně, že práci tělesnú prodávají, ale ne žehnání, ani svěcení; a také že berú penieze za stravu, ale ne za svěcení. Ale ta omluva jest podobná k té, když krčmářka lakomá, dadúc jiesti, i káže sobě jedné pivo zaplatiti, v kterémžto zaplacení i stravu i pití přesáhne. A také podobná jest ta omluva k této příhodě, jakož jeden píše: že jeden lakomý pán přijel na roční trh. Tehdy mu řekl jeden služebník, že v tom městě hospodářové u stola dávají darmo husi velmi tučné, ale hovězie maso a telecí a jiné krmě dávají draže. Tehdy pán ten prikázal služebníkóm svým, aby jedli husi darmo dané, a že sám chce jísti krmě hrubé, jimž jest přivykl. A když bylo po obědě a sta se počet, telecí maso bylo tak draho u počet položeno, že i husi biechu drahé na placení! Též svatokupci chtie lid boží zklamati tú odpovědí, řkúce, že práci prodávají, ale požehnání, svěcení neb potvrzení darmo dávají! Protož proti té chytrosti die svaté ustanovení: Ti, jenž tělestné věci kupují a

duchovních nekupují, nikoli svatokupci nemají slúti. A ihned dále die: Ale odpověď jest: že netoliko, kteříž duchovní věci, ale také, kteříž tělestné věci, jenž sú duchovním věcem přilnuly, za peníze berú, svatokupci slovú.⁹⁴⁾

Tak die to ustanovení, aby rozuměl, že práce v kázání, mše slúžení, v svěcení, v olejování, v křtění, v zpovědi poslouchání, v těla božieho dávání, ta práce jest s duchovenstvím, to jest s boží mocí a úřadem tak spojená, že nemá, aniž muož býti za peníze hodně prodána. Ač mají lidé v té práci kněží živiti, ale oni nemají té práce prodávati, ani šacovati; neb tak by každé svatokupectví vymluvil, řka: Práci prodávám! Protož die pán buóh skrze Malachiáše proroka: ⁹⁵⁾ „Kto mezi vámi jest, jenž by zavíral dvěře a zapaloval oltář muoj vděčně? Není mi vôle v vás, die pán buóh nad zástupy, a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ Tu die Gracianus, jenž jest dekret složil: že dvěře zavíratí není svaté oběti úřad, ale přísluší k duchovnímu úřadu.⁹⁶⁾ Protož není hodná výmluva, již se brání, řkúce, že práci prodávají.

A jest ještě tento duóvod proti té omluvě: Poněvadž biskup prodává práci, tehda mají dáti za rovné peníze. A že osada od jiného za mnoho menší peníze mohla by takúž práci kúpti, tehdy biskup zle činí s syny svými, že jim tak draze prodává práci.

Opět takto: Laik utesav a ustaviv oltář, měl jest větší práci než biskup, jenž ho málo požehnal a pomazal; a laik zlehka⁹⁷⁾ jest méně vzal od své práce, proč pak biskup, jsa otec, od synův více bere? Aniž jest výmluva již, kto by řekl, že biskupova práce jest hodnější než laikova tesáka neb zedníka; neb práce biskupova nebyla by vzácnější jediné proto, že [s] duchovní věci jest spojena. A poněvadž proto ta práce jest drahá, tehdy duóvod jest, že pro duchovní věci bere biskup ty penieze; neb jinak měla by býti veliká hanba biskupu, že jsa velmi nadaný a duóstojný, pracoval by z peněz u sedlákuův!

Opět takto: Poněvadž biskup jest nadán v zemi, aby maje čím živ býti, rád duchovní ve všem svého duchovenství naplnil, tehdy nehodně bere za tu práci od lidí ty penieze; jako dělník, vezma jeden nájem za práci, kázal by sobě druhý dáti!

Opět otázal bych, kterak draze má býti vážena jeho práce od svěcení jednoho oltáře? A poněvadž prvé nebyla tak drahá, a také že jest lacinější na chudém biskupu než na bohatém, a na sufraganu, to jest na pomocníku, méně se váží než na samém biskupu, tehdy čím bude biskup bohatější, bude ta práce dražší; a tak nebude penězóm smiera, i pro ty věci, i proto, že obec potřebuje svěcení; a tak bude bráti, co bude chtíti, jakož po-

hříchu tak se děje! — Aj již máš, kterak biskup, světě kostel neb oltář, muož býti svatokupcem.

[E] Pak že muož býti svatokupcem, světě na kněžstvo jiné, řečeno již napřed, že netoliko, kteříž z peněz světi žáky, ale i pro přízeň, i pro chválu svú, jakož die sv. Řehoř a sv. Remigius.⁹⁸⁾ A sv. Ambrož⁹⁹⁾ die, že když jest svěcen, to věz, ten jenž jest dal peníze, co jest dal, to jest zlato bylo, a co jest ztratil, to jest duše byla; když jest jiného světil, což jest vzal, to jest zlato bylo, a co jest dal, to jest malomocenství bylo.

Aj tuť ukazuje sv. Ambrož, že svatokupectvím oba sta zmalomocněla, když on dá a tento vezme peníze od svěcení. Protož die žalostivě sv. Ambrož: Věrně to jest, že mě bolí, že arcibiskup, totiž papež, tělestowně biskupa učinil, neb jest pro peníze duchovně malomocného světil. Penězi buďte s tebou na zatracení, že dar ducha svatého za peníze koupil si, a kúpi divnú dušem na zatracení dokonal si! A opět die: Ještě očima tělestownýma zdá se jako biskup veliký, a božímu vidění jest malomocný; veliký penězmi dobyl nehodného kněžství, a před bohem ztratil duši; tělo přijelo důstojenství, a duše ztratila poctivost! To sv. Ambrož. A opět die: Nalézají se mnozí, trhem daru chtějí kúpati dar ducha svatého, když peníze dávají, aby biskupské důstojenství vzali,

nepomníc slov Petrových, jenž jest řekl k Šimonovi: Penězi tvoji buďte s tebou na ztracení, že's se domněl dar boží za peníze mít. To sy. Ambrož.

A tak již máš, že ani kosteluóv, kapel, oltáruóv, ani žakov má biskup světit z peněz. Protož k obému die ustanovení: ¹⁰⁰⁾ „Ustanovujem, že jakož od svěcenie oltářův, kosteluóv a od svěcenie kněžského nic nemá vzato býti, též také ani za balsám totiž k svěcení, ani za světla aby kněží, kteříž olej totiž svěcení berú, nic nedali; ale biskupové kostelními nábytky balsam ať kupují i světla každý v svém kostele.“ To ustanovení kdy naplní ti, jenž za olej svatý peníze berú, a ti, kteříž jej vezmúce, draze prodávají, a tak v kacieřství upadují? A ta prodávání tupí zbor Triburský a ustanovení, jenž die: „Řečeno jest, že obykli sú v některých miestech za brání křížma neb oleje peníze dávat, též za křest, i za božieho těla přijímání. To že svatokupectví jest, pohaněl jest svatý zbor a proklel jest, a ustanovil jest, aby potom ani za svěcení, ani za křížmo neb za olej svatý, ani za pohřeb, ani za božieho těla přijímání co bylo žádáno, ale darmo darové Kristovi dobrovolným rozdáváním buďte rozdávaní.“ — Aj teď máš velikého zboru ustanovení, jenž má založení na Kristovu přikázání, jenž die: Darmo ste vzali, darmo dávajte.²²⁾ Protož nemají výmluvy, by nebyli

svatokupci, kteříž ty věci na penězích dávají; též kteříž světi ornáty, kalichy, neb jiné služby boží připravují.

[F] Pak na biřmování, proto že jest krátké, stydí se biskupové peněz žádati, že jest také zjevné to biřmování; avšak někteří mají pacholky Jezí, jenž prikazují, aby od biřmování ofěrovali po peniezi, a připraví biskup kazatele k své vůli, aby nahonil; jakož i kdy kostel neb oltář světi, an praví, že mají se vložití ofěrú v účastnost těch svatých, jimiž jest založení, a jiné účastnosti a odpustky vypravuje:¹⁰¹⁾ a to vše vzní za penieze! A tak sluhy s biskupem za posvěcení oltáře poberú plátno, čbery i penieze.

A na svěcení žakovstva tu^a písaři těží, tak že od prvného svěcení za list berú po groši a po peniezi, od druhého po dvú groši a dvú penězích, od třetieho po třech i od čtvrtého; a není jiná příčina za písmo, než že svěcení jest důstojnější. Někde také dávají zlatý, a někde více, a jinde méně. A někde i holiči i vrátnému musí dávatí, i tomu jenž je přijímá. A to vše hřešení klade se na biskupa! A tak sobě ty sluhy své [k] honění peněz tvrdí, že nedopustí k svěcení; pak-li dopustí, ale nevrátí jemu listóv prvních,¹⁰²⁾ až i zaplatí; aneb provolá biskup, aby pod kletbú listy vyplatili. A tak když se v hromadu zběře to roztrúšené svatokupectví, bude do ro-

ka drahně hřiven! Aniž jest vymluveno svatokupectvie tím, že málo druhdy vezme; neb poněvadž vdova chudá, jakož ji svědčí spasi-
tel,¹⁰³) více jest dala než všickni jiní, davši dva šarty měděná, neb jest z té veliké žádosti dala: též kněz aneb písař z veliké žádosti vezma peniez neb dva, bude poražen velikým svatokupectvím. Protož die sv. Řehoř, veliký papež: Jakož nesluší biskupovi vložení ruky prodávati: též sluha neb písař nemá na svěcení jeho, hlasu svého ani písma prodávati.¹⁰⁴) Z té řeči máš, že jakož biskup jest svatokupec, světi-li z peněz, též písař, napíše-li z peněz.

Ale die někdo: Má písař každému darmo psáti? Kde vezme potřebu? Tu jest lehká odpověď: že má biskup potřebu dáti jemu; neb proto nadán jest zbožím, aby, maje čím býti živ s sluhami svými potřebnými k řádu duchovnímu, dada jim potřebu, cirkvi svaté věrně slúžil, dary duchovní bez peněz rozdávaje.

Ale jest tu výmluva, již branie biskupa, řkúc, že se to děje bez jeho vědomie. Druhá, že sluha jeho nenutí k dávání, ale bere, což mu dobrovolně dadí; a to není hřiech, jakož die sv. Řehoř, že „dá-li co ten, jenž jest svěcen, bez úmluvy, ani bezděky, ani jsa prošen, ale z milosti za listy neb za plášť, toho vzíti nebráníme; neb jeho dání nížádné poškrvny hřiechu nečiní, kteráž z lakomé prosby ne-

pošla jest.“¹⁰⁵) K té výmluvě jest odpověď, že biskup, jest-li pilen, aby nižádný sluha ne-svatokupčil, tehda bude vymluven; ale ví-li, neb maje věděti i nedbá, a tak nepomstil, jako pomstil sv. Elizeus nad Jezí, to věz, že ne-potreskce a od sebe nezažene, tehdy jest účasten toho hříechu. Pak k druhé výmluvě odpovídá skutek sluhy biskupovy; neb druhdy vymlúvají, druhdy napomínají, i základy berú sluhy i písari, a ty, kteříž nemají neb nechti dáti, přeč zahánějí! Protož velmi dalecí jsú od sv. Řehoře odpuštění, jenž jest odpustil, kdyby kto ani pod úmluvú, ani připuzen, ani jsa prošen, za listy neb za plášť, to jest za šle, co dal. Ale, pohříechu, již bule neb listové na biskupství, a šle, jež biskup na sobě, kdy mši slúží, mievá, příliš draho prodávají, tak že místo buly koupil by biblí, a místo šle koupil by dvanácti apoštolóm, by zde ještě biskupili, sukně! a již bez bul a bez šlí nedopustí k biskupství.

[G] Také vymlúvají se planí biskupi,¹⁰⁶) že by neměli nač státi a živi býti, by tak od svěcení nebrali. Ale jest odpověď prvá: že, poněvadž jest náměstek biskupa aneb pomocník, nechť jemu biskup potřebu dá — poněvadž jiné krmí, panoše a mnohé, jenž k biskupskému úřadu nepřislušejí. Druhá odpověď: aby planý biskup, jsa v chudobě živ, jako Petr neb Pavel apoštol, slovo boží kázal. A třetí odpo-

věď: aby tam šel kázat tomu lidu, od něhož má jméno biskupské. Ale pohřiechu! jméno mají, a jakož by měli, v lidu, k němuž sú se biskupili, neprospívají! Protož Čech, který jim dal to jméno: „planí biskupové“, snad proto učinil, že málo v lidu a zvláště svého biskupství lidu prospívají. A čtvrtá odpověď: aby mu řekli, proč se jest světil, věda, že tam nemíní k lidu, a také že neumí jich řeči? A slehka⁹⁷⁾ kdyby pravdu pověděl, vyznal by, že pro vzácnost světskú, pro rozkoš tělestnú a pro svobodu dosáhl jest biskupství. A protož mniši bývají ti planí biskupové a patriarchy, jakož zjevno jest: neb tudy znikají poslušenství starších svého zákona.¹⁰⁷⁾

[H] Ještě řekl by: By těch biskupův nebylo, kto by světil žáky, kostely, oltáře i jiné věci? Odpoviem, že arcibiskup neb biskup svého biskupství; neb k tomu jest ustanoven. Ale dieš: Některý neumie, a některý není knězem, a některý nechce světiti. Věrně, tak řka, ukazuješ na ně, že nejsú hodni biskupství, a že nepokají-li se, těžce zaplatí. A divně již zjednáno jest, že prvé čím byl vyšší v dóstojenství, tím jest více pracoval v svém úřadu, cierkvi svaté k prospěchu. Ale již jest opak, již práci pustivše, hodují a jinými chtěie naplatiti, tak že biskup má jiného, aby za něho světil, kanovník, aby za něho slúžil, farář, aby za něho kázal i slúžil; a mnich, jakž bude opatem, prvé často

slůživ, již řiedko bude slúžiti a ustaví sobě kaplana; a již sú to položili jako za zákon.¹⁰⁸⁾ A majú tuto výmluvu: Proto kovár má kleště, aby se neožehl. Ale k tomu odpovie sprostný, řka: že čert nechaje kleští i chopí se kováře!

Druhú mají obranu od pravoukóv,¹⁰⁹⁾ jenž řkú: Kto skrze jiného činí, jako by sám činil. Tu věz, že ktož dobrého co činí skrze jiného, neopustě z marnosti, z lehkosti neb z lenosti úřadu svého, tak že svú snažnost přičiní, aby byl dobře živ vedlé stavu svého, a tak jest živ, a druhdy nemoha sám podobně stačiti, i ustaví jiného, ten má dobře pomocníka. Těz ve zlém: ktož jiného připraví k hříechu pomocí, neb prikázáním, neb zmeškáním, že neobrání, ten jest vinen, jako by sám učinil. A tak Písmo die, že židé ukřižovali sú Ježíše a Pilát bičoval, a král Herod dietky zmordoval. A tak tím duóvodem tací ukazují, že úřadu svého nevedúce, a jiné za se v práci majíce, nic nebudú za cizí práci darování. Protož die sv. Bernart:¹¹⁰⁾ Ktož má náměstka v úsilí, bude míti náměstka v odplacení. Proč? Neb die Písmo, že každý vezme odplatu za práci, kterúž jest měl v svém životě. Protož dobře die spasitel,¹¹¹⁾ že pán vinice kázal povolati dělníkův a dáti každému za jeho práci, kterou jest měl u vinici. A jinde die,¹¹²⁾ že přijde syn člověka, a každému odplatí vedlé skutkův jeho, ale ne vedlé cizích. A věrně, kdyby

dosti bylo, že by jiný dosti učinil za druhého, jako by on učinil v svém úřadě, tehda mohl by býti biskupem neb farářem švec neb jiný kterýkolivěk člověk, a mohl by míti hodně mnoho obrokův; neb posadě náměstka u každého, dosti by učinil k oku lidskému vedlé jich duóvodu.

Ale vědí to věrní křesťané, že každý biskup i farář i jiní preláti musí počet sami vydati z ovcí, kterýchž sú se pastýři nazývali; a poněvadž tak musí učiniti, tehda, mají-li spasení býti a vymluvení, musí sami ovce pásti. Protož kteří nepasú sami, mají pozdravení od boha, jenž die: ¹¹³⁾ „Běda pastýřóm, jenž pasú sami se, a mých ovcí nepasú!“ I kterak jest ten dobrý pastýř, jehož ovce ani slyší, ani vidí, aniž on jich zná, ani krmí? Však pastýř nad pastýři die, ¹¹⁴⁾ že „dobrý pastýř zná ovce své, a ovce slyší hlas jeho, a on před nimi jde a vede je na pastvu, a ony jeho následují.“ A také řekl jest Petrovi třikrát: ¹¹⁵⁾ „Miluješ-li mě, pas ovce mé, pas ovce mé, pas ovce mé! [I] Pas prvé dobrým příkladem, pas druhé mým slovem, pas třetí, když máš, tělestným pokrmem. I kterak ti pasú, jenž jsúce zle živi, neučí a ovšem tělestným pokrmem nekrmí ovcí, alebrž ovce stříhú? I muož rozsúdití to sedlák, že ktož nikdy sám ovcí nepase, že ten pastýř ovcí neslove. Pakli stádo přijme, by měl deset přípasí, zahyne-li ovce, tehda

*

on ji tomu, či jest, musí zaplatiti. Též jest tuto, žeť musí každý taký sám za každú ovci, již zmešká, počet vydati, byť měl tisíc náměst-
kóv. Neb poněvadž má ji pásti dobrým pří-
kladem, božím slovem a tělestným pokrmem,
ač má, a to jest jeho břímě, jakož když při-
jímá kněžství, a úřad ten jemu to praví, a
druhdy na tom přísahá: [K] protož nepone-
se-li toho břemene, běda jemu bude, a zvláště
tomu, kterýž jest zle živ a opustě ovce Kristo-
vy, na ně netbá, aneb usadí zlosyna zjevně
zlého aneb nestatečného, aneb že opustě svůj
úřad, chopí se světského. A mnozí mohou se
domněti, že taký pastýř neb prelát má ďábla
náměstka, jenž znamená, co se stane hřiechóv
jeho zmeškáním, aby potom před nejvyšším
pastýřem vyznal, čím jest vinen. Protož běda
jemu, kto se pase a ne ovčí; kto peněz hledá,
a ne duší! Neb die buóh: Běda pastýřóm, kteří
sami se pasú a mých ovčí nepasú.¹¹³⁾ Zname-
nal to sv. Bernart: protož die papežovi Euge-
niovi, že má úřad, duše pásti, ale ne panovati,
a že musí za všechny duše odpovídati.¹¹⁶⁾

Již z těch řečí máš, kterak běží svato-
kupectví biskupské ve zlém dobývání, a také
ve zlém utrácování. Ale snad dieš: Chceš, aby
biskupi žebřali? Odpoviem, že nechci alebrž
chci, aby, majíce pokrm a oděv hodný, jako
die sv. Pavel,¹¹⁷⁾ měli na tom dosti; a mají-li
zboží nadané, chudým aby je rozdávali; skrov-

něji jsúce živi. Ale dieš, že sluší na biskupa, aby měl rúcho krásné, panoší mnoho a stravu bohatú. A já odpoviem tobě, že dostojenství Krista biskupa a jeho apoštolóv v chudobě bez komonstva a bez rozkoší v životě svatém se stkvělo; protož Kristova chudoba, práce a pokora lépe by oděla, než která pyšná rúcha, jakož die sv. Řehoř.¹¹⁸⁾ Než to vím, že Antikristovi synové posmívají se Kristově práci, pokoře i chudobě, tak že ktož chce Krista následovati a jeho apoštoluóv, toho mají za blázna; neb tak chce Antikrist, jich otec, míti. Protož nyní hlédaj i přehlédaj, zdali nalezněš biskupa, jenž by následoval Krista. Věru, onť sám die: Což jich kolivěk přišlo, jsú zloději a lotři.¹¹⁹⁾

Ještě die někto: Řekl si, že biskupové jsú svatokupci, vedlé řeči sv. Řehoře, kteříž dávají panošem a přátelóm;¹²⁰⁾ však přirozený jest zákon, že člověk má pomoci otci a máteři a potom jiným přátelóm; kterakž tehdy biskup mezi největšími kacieři a mezi Antikristy má jmien býti, dáva-li přátelóm? K tomu by odpověděl sv. Řehoř, že byl-li by přítel biskupóv v núzi tak u veliké neb u větší než jiný, jenž nenie jeho příbuzný, tehda dada jemu biskup z milosrdenstvie kostelní almužny pro pána boha, aby mu z núze veliké pomohl — ne proto, aby k světu ho povýšil a zvelebil, neb aby život lehký, rozkošný vedl, proto že jest při-

buzným jeho — tehdy takovým dáním biskup nemá medzi najvyššími kacieři a mezi Antikristy položen býti; ale učiní-li zpět, tehdy upadne v řeholu Antikristovu.

[L] A tak již máš, kterak biskup muož svatokupec býti, v biskupstvie vstúpě, druhé v něm přebýváje; pak již a třetí muož býti východem, a to dvojím obyčejem: prvý, že příteli neb jinému na penězích sstupuje, a tak nezřízeně vstúpě, nezřízeně sstupuje; druhé, že vstúpiv zle v biskupstvie, nepokaje se, tak umře. A znamení toho veliké má, když věda do sebe, že zle jest všel, toho se nekaje, a jiné, kteříž proti tomu svatokupectví mluví, těm se až do smrti protiví. A k tomu takto píše sv. Řehoř: ¹²¹) „Ač kto nestkví se svatými mravy, ani od žakovstva, ani od lidu povolán, ani prosbú připuzen, nestydatě Kristovo kněžství, již některým hřiechem poškvrněn, nepravú srdce žádostí, neb nečistými prosbami úst, neb hlukem, neb tělešnú službú, neb lstivým darem, ne pro zisk duší, ale marné chvály žádostí obklíčen jsa, biskupské neb kněžské duostojenstvie přijme a jeho za svého života dobrovolně neopustí, a smrt ho v ukrutném pokání nenalezne, bez pochybení na věky zahyne.“

Aj tak píše slovo od slova sv. Řehoř papež. A má založení v Kristovu slovu, jenž die: ¹²²) „Nebudete-li se káti, všickni zahynete!“ A že

ktož sú zle vešli v dóstojenství, a mohú je
pustiti, jsú zloději a lotři, a dokavadž nevrátie,
vždy zle drží; ¹²³⁾ protož die sv. Řehoř, že
nevzdá-li před smrtí a smrt ho nenalezne
v ukrutném pokání, bez pochyby na věky za-
hyne. Dajž pán buóh, aby se právě káli ti,
kteříž svatokupectvím jsú zmazání!

KAPITULA VI.

[A] Zákonníci¹²⁴) kterak mohú býti svatokupci, v zákon¹²⁴) vstupujúce, v něm přebývající, a třetí z něho vystupující. Prvé vstupující bývají: i ten, jenž do zákona přijímá, i ten, jenž přijat bývá. Onen přijímaje pro peníze, pro přízeň tělestnú, neb pro jinú příčinu neduchovní, neb tak již má zlú vůli, již prodává zákon, jenž má býti věc duchovní. A též jest o přijímání v zákon z úmluvy na penězích, neb z obyčeje, aby dal stravu, neb rúcho které, neb prsten, neb koflík stříbrný neb postav sukna. Protož aby se toho vystříehli zákonníci, prikazuje Urban papež, aby nižádný opat nesměl peněz žádati, ani bráti od těch, kteří do zákona chtějí přijíti.¹²⁵) Neb die: Zákon starý následuje, aby nižádný nic nebral, za zákon ustavují. A jest jiných mnoho ustanovení a duóvoduóv, ale pro dlúhost nechám jich. Než mají znamenati zákonníci, kteříž kvapie žádostivě k vyššímu duóstojenství

v zákoně skrze dary, skrze tělesné přízně, skrze úklady neb kterékolivěk nehodné pomoci, aby byli nad jiné povýšeni, že tak bývají svatokupectvím poraženi. Též kdož chce vjíti do zákona, aby měl tělesnou rozkoš, aby jist byl pecencem, a aby nedělal, neb aby vzácnější v světě byl, než bez zákona jest: jako aby byl opatem, proboštem neb jiným úředníkem, jest, tak vchodě v zákon, svatokupcem, proto že duchovní duostojenství neb zákon přijímá nezřízeně pro neduchovní užitek.

[B] Protož potřebie jest, aby se s duchem svatým radil, kto chce v zákon vjíti, aby poznal, kterým úmyslem chce vjíti v zákon; neb nejde-li pro ty věci, jako řečeno jest, tehda upadne v svatokupectví. A také má vážit, co chce v zákoně činiti, aby prospěl v zákoně cirkvi svaté; a shledá-li, že jsa knězem, apoštolským obyčejem veda lid, a jsa živ v skromnosti, že by více prospěl, aby v zákon nevchodil, a zvláště hodil-li by se lidu v kázání slova božieho, aby světla Písma svatého pod káď nepodstavil.

Pak jsúce v zákoně, rozličně padají v svatokupectví, kosteluóv k svému zákonu dobývajíce od papeže neb od pánuóv penězi neb jinými dary. A že to činí z lakomství, jest důvod tento, že jedné těch kosteluóv dobývají, kteříž mají veliké póžitky, ale chudých nechťi. A to mi se událo jednu říeci zákonníkom:

Proč stojí o jeden kostel, davše farári XXX kop a stravu do života, aby jim kostela sstúpil, že má jim již v zákoně ostati? Odpověděli sú mi, řkúc, že proto, že jest vedlé jich zboží a příleží jim. Řekl sem jim: Poněvadž ta jest příčina plná, proč onoho bližšího sobě nedobudete? Oni mlčechu, a já řečech: Více snad proto, že nemá mnoho platu a póžitkuóv! Druhé jim vecech: Nu již ten kostel chcete míti, proto že vašemu zboží příleží; a když ten budete míti, tehdy jiný opět tomu příleží, a tak ten budete chtítí míti; a tak dálež dálež, až by vešken svět chtěli míti! Oni se zastyděchu.¹²⁶⁾

A co z toho sobení kosteluóv přichodie dobrého, kto vie? Než očitě vidíme, že mniši se kazí: neb druzí byvše v zákoně, nesmilnili, když se ven vyvrú, bývají smilní. Také u starších svých z peněz se najímají, lidu božieho neučí, neb obecně sami neumějí; a druhdy když kostel i zboží zahyne, tehdy jej opustí, a tak lid boží bývá zmeškán. A že tak činiti jest proti bohu, kto v tom pochybuje rozumný? A poněvadž tak činíce mají zlu vuóli, již duchovní věc kupují za tělestnú, a zase prodávají duchovní za časnú, protož svatokupectvím jsú zmazáni.

Co také dávají peněz za odpustky, dobývajíce svým zákonóm, neb zvláště klášteróm dobývajíce inful, to jest korun, jako biskup-

ských, aby opat, probošt neb převor byl korunovaný! A který toho prospěch v cirkvi svaté, než jich pýcha a chlúba? A přibude jim více kupčení, že musí dávatí biskupům od svěcení neb od korunování. A co práce přibude biedné a lakomství, aby mohli drahú berlu a korunu pripraviti svému zákonu!

[C] Co pak lží učiní před papežem a před jinými osobami, aby se u papeže přimluvili, řkúce, že jsú velmi chudí, že nemohú se živiti pro chudobu v klášteře a té práce snéstí! I tak prosí, aby jim kostel některý prisobil. A když by rozčetl v jich klášteře osoby, pluh, rolé, rybníky a platy, shledal by, že na každého dostalo by se XX kop neb XXXti platu, a druhé k tomu po pluhu a po rybníku! A vím to, že Kristus a jeho učedníci, i jich otcové první zákona mnoho na menší[m] měli sú dosti. — Druhé praví před papežem, že když oni budú míti kostel, že učiní veliký prospěch v cirkvi svaté; neb jinak neměl by jim dopustiti, jedné aby lidu božiemu viac prospěli. Třetí slibují, jakož sluší, že chtějí brániti práva kostelnieho a polepšiti, a tak prospěti cirkvi svaté; neb jinak nemělo by jim přivoleno býti. A tak prvá jich příčina, aby jim byl kostel připsán, jest jich chudoby ukázaní; druhá, že oni nad jiné jsú nuznější; a třetie, cirkve svaté polepšení. A kdyby ty tři příčiny byly v pravdě, měly by někaký koblú-

ček,¹²⁷⁾ že by jim byla jich žádost dopuštěna. Ale kto vie, bude-li tak či nebude, neb kto vie, že oni tak prospějí cirkvi svaté? Co pak běží svatokupectví na penězích, aby to došlo: ono papeži, ono podaciemu pánu, ono přimlúvcím, ono písaruóm, ono řečníkuóm, a tak i o jiných, jenž k tomu pomáhají! A když dosáhnú, tehdy obecně kostel taký v plat jako v právo městské dávají, a tak u věčný plat zavazují. A tak s obú stranú svatokupectví dlúho trvá: oni berú bez práce, a ten který drží, musí druhdy od nich vykúpiti, a výkupě na lidech honiti, aby jim zaplatil a sobě také uhonil.

[D] A to osobení duóstojenství neb kosteluóv a platuóv jest takto uvedeno: neb u prvé lid, jenž jest měl zpravován býti vedlé zákona božieho, volil sobě biskupa, neb jiného preláta, faráře neb duchovnieho vuódcí. A tímto obyčejem volení sú světí²⁰⁾ biskupové a kněží, jichž svátek světí zbor křesťanský. Pak potom světská kniežata a páni, že se jim zdálo k jich v světě povýšení, jakožto podací, že sú sami biskupství neb kostel nadali, sami sú biskupy neb faráře volili. Třetí potom, že jim šlo k svědomí, že by druhdy zle dávali, dali sú podacie své pod kláštery, a tak tudy sú kostely v platy podrobili. Páni mněli, že by tudy znikli zlého podání, a druhé mněli, by oni lépe podávali! Potom pak, ani oni mají, ani páni neb jich podání, obrátilo se ku papežovi;

ten pak dává těm, jichž nezná a kteříž sami se trů k kostelóm, ne by žádali spasení lida, kterýž bíše¹²⁸⁾ k tomu kostelu, ale zboží, aby rozkošně bydlili vedlé těla.¹²⁹⁾

A tak ďábel pytluje mezi lidem svatokupectví, a bude je množiti až do skonání světa; neb Elizeus prorok řekl jest k Jezí: ¹³⁰⁾ „Malomocenství přidržeti se bude tebe a plemene tvého až na věky.“ A plémě Jezí jsú všickni, kteří ne úplně a ne upřímě pro boha, ale pro jiné věci dávají kostely, tak že dary berú: oni chválu, oni přízeň tělestnú, a oni penieze neb jiné věci, [E] tak že mniši dávali sú kostely nehodným, za něž sú páni svěšťtí neb přátelé prosili, to vedlé vuóle Lucipera, chtíc býti velební. Pak vedlé vuóle těla dávali sú svým příbuzným, těm jenž sú se k spravení lidu božieho nehodili; a vedlé vuóle světa, dávali sú služebníkóm svým kterakkolivěk nehodným, jedné který po jich vuóli byl jest živ aneb pensionem, to jest úrok roční chtěl větší dáti. A tak majíce dáváním slúžiti bohu otci i synu i duchu svatému, slúžili sú ďáblu, tělu a světu.

A tak již víš, kterak běží svatokupectví v dobývání a v rozdávaní kosteluóv mezi zákonníky; pak již kterak běží v utracování zboží. Neb poněvadž die sv. Řehoř,⁹⁰⁾ že biskupové, kteříž utracují zbožie na mnohých sluhách, na rytířiech a na přátelích, že jsú

z počtu největších kacieřův, že jsou svatokupci, a to písmo neméně zavazuje opatův, proboštův, převorův a jiných zákonníkův: kterakž tehdy mohou býti od svatokupectví vymluveni? A že neméně jsou než biskupové vymluveni, proto že slibem svým jsou více od světa odlúčení, z položení zákona k chudobě více zavázáni, a že chudobu a zavržení světa svými znameními, jako kápí, plešem a jinými znameními vyznávají: protož utracující nehodně zboží, jenž jest pro boha chudým dané, jsou jako biskupové, i více, svatokupectvím vedlé řeči sv. Řehoře poraženi. Neb již zákon, jejž sú slíbili v chudobě, v utrpení, od světa odlúčení plniti, rozkoší a jiným zlým obyčejem potupili; neb což by[li] slíbili bohu a svému patronu, toho nedrží, a tak i bohu i církvi svaté, i svému patronu nad přísahou jsou nevěrní. A že zle utracují, svědčí na ně sv. Bernart¹¹⁰) často: že netoliko k světu přílišně utracují, ale že přílišně a nepotřebné věci v klášteře dělají a malují.

A kdož nemá kněh sv. Bernarta, ale čti na jich skutcích: že, jakož vidíme, oni na svých obědech i sluhami, i krměmi i přípravami, mísami i koflíkami, pitím i lžícemi přesahají zemské pány, a v jízdě na vozích i na koních přesahají zemské pány i rytíře.

[F] A pak v hodování a v kvasech s přátely a s jinými lidmi, kteříž jsou jim povolní,

utracují almužnu velmi chlipně. A co pak utratí se psy druží a s tistami? Kto může psát, kterak také mají pít z cizé vůně rozličné? To vypisuje sv. Bernart, mnich, že ono víno s pelynkem, ono s rosmarínem, ono s bobkem, ono s šalvějí, ono s omanem, ono s zázvorem, ono sladké, ono vonné; a to přelévají z pivnice do pivnice.¹³¹⁾ A v Čechách také, sv. Bernarte, ač si nebyl, ale jáť poviem, že mají pivo i staré i mladé, i husté i tenké. Když světští k nim přijdou neznámí, tehdy jim dadie tenkého pívce, aby mněli, že oni to pívce pijí, a také aby méně vypili. Pakliť koho čijí, že u nich snad chce po smrti ležeti, aneb že mají čáku, že jich chce něco dáti, tehdy podtočí dobrého z pitancie, aby jedna pitancie druhú přitáhla, a pitancie slove hojné u nich pítí a rozkošné jedenie.¹³²⁾ A tak, nebožátka, ustúpili sú [v] rozkoši tělestné od světa, že není lidí v světě, by měli k tělu bydlo rozkošnější! Králi, páni, kniežata nemají pítí a jedení vždy tak dobrého a tak hotového; světským pivnice někdy se vyprázdňují: jim nikdy; králi se pány bude nepečeno, nevařeno i chleba se nedostane; jim chléb z běli nejlepší vždy jest hotov. Jich zima nepřeschne, neb mají boty i kožichy, vedro neurazí, neb mají chladné cely i ambity, to jest: rajske dvory! Protož
 kto chce dobré bydlo míti,
 slib se do zákona jíti.¹³³⁾

A ne jáť sám to pravím, ale sv. Bernart, a oni sami to praví, kdy chtí koho v zákon vlúdití, jakož vluzují: děti, pacholíky i děvčičky, jenž smysla nemají. Ó by pomněli, co die papež řečený Bonifacius,¹³⁴⁾ řka: „Nikdy nečteme, by páně totiž Kristovi učedlníci, neb jich kázáním k víře obrácení koho k boží víře kterým darem popudili, jedné ač kto [komu] z chudých pokrm co vůbec by dal; neb nižádnému, kterakýžkolivěk jest byl, pokrm tělestný nebyl jemu zapřien.“

Aj, teď máš, že zbožím a tělestným utěšením apoštolé a jiní světí²⁰⁾ nevnadili sú, ani volali u víru Kristovu, jakož ani Kristus volal, alebrž volal k utrpení a k chudobě. K utrpení, řka: ¹³⁵⁾ „Ač kto chce po mně přijíti, vezmi kříž svůj každý den a poď po mně.“ A k chudobě volaje, řekl jest: ¹³⁶⁾ „Jedné ač kto neodřekne se všeho zboží, nemuož býti mým učedlníkem.“ Protož jakož nesluší u vieru neb v zákon vstúpiti pro sboží a pro rozkoš, ani pro dary, tak nesluší nižádného ponúceti u vieru neb v zákon dary, zbožím a rozkoší. Protož já vyznávám svú zlú žádost, že když sem byl žáčkem, tehdy měl sem mysl, abych brzo byl knězem, abych tak měl dobré bydlo a rúcho, a byl lidem vzácen; ale zlú tu žádost poznal sem, když sem Pismu srozuměl.

[G] Druhé naučení z řeči Bonifacia papeže

jest toto: že za apoštolův a za jiných obráčených křesťanův všecky věci tělesné k potřebě byly sú každému potřebnému obecny, jakož píše sv. Lukáš, řka, že byly sú jim všecky věci obecny.¹³⁷⁾ Ale tak není mezi zvláštními zákonníky; neb netoliko jich sboží chudým není obecno, alebrž mezi nimi druhdy jedno dvěře kostelnie a k tomu některé věci jsú obecny: ale hrnček, tobolice, groš, peniez, měšec i kápice, to vše zvláštnie! A chce-li kto dále pomysliť, muož u mnichův i u mnišek neb u jeptišek zvláštní platy naleznúti. Drží krásně zákonníci o zvláštnosti přísahu, jako žena prázdna čistotu! A vždy se hřiechův jiných zpovídají, ale na křivú přísahu nic netbají! Ej by drželi, co sú přísáhli, totiž nesmlství, poslušenství a chudobu v bezzvláštnosti, a pak potom jiných hřiechův se varovali a zpovídali!

Ale praví, že nemohú býti živi bez zvláštnosti. A já odpoviem: jest-li tak, proč sú se bláznivě zavázali? Ale že není tak, protož tak řkúce, zle se vymlúvají. Protož lépe by bylo v zákon nevstúpiti, než po vstúpení přísahy nedržeti. Patřmež, kto chceme život zákonníci vésti, a jděme na púšť, a mějme utrpení v jedení a v pití, v léhání a v práci, jako sú první zákonníci činili; a nesaďme sobě klášteřův a domuův prostřed měst najbohatějších, ani na místech najrozkošnějších! Držme po-

slušenstvie otce našeho najprvnějšieho, Ježíše Krista, následujme ho v pokoře, v nesmilnosti i v chudobě, neb tak nikoli nezblůdíme.

[H] Ale ještě o utracování zbožie mají výmluvu: že kdyby tak s lidmi neutracovali, že by jim potom jiní nedávali; a druhé, že se bojí jich, aby jim neuškodili na zboží. Protož musíme jim dávati a s nimi tak hojně bydliti. Ale jistě ta výmluva jim nepomůž od hříecha; neb tak řkúce, jsú z té roty, o níž die sv. Pavel,¹³⁸⁾ že říkají: Čiňme zlé, ať se stane dobré. Neb mají to věděti, že nemá člověk nikoli k zlosti přivoliti, skrze níž by co dobrého mohl přivesti; neb praví sv. Anshelm,¹³⁹⁾ veliký učitel a jiní také, že nižádný neměl by volně hřešiti, by měl vešken svět spasiti, proto že nemohl by se bohu tiem hřešením líbiti, jakož buóh nemuóž hřešiti, aniž muóž přikázati komu hřešiti. A poněvadž tak jest, kterou výmluvu mají, řkúce, že musejí pro zachování zboží tak živi býti? Né, měli by se radovati, kdyby jim zbožie pobrali, proto že by nechtěli zle živi býti; jakož i jiní věrní křesťané mají to učiniti. A věrně ta výmluva, již ďábel lidí mnoho porazil, že říkají: „Musil sem to učiniti, neb by mi pobrali,“ mnohé uvede na věčné zatracení. Neb die spasitel:¹⁴⁰⁾ „Běda světu pro pohoršení! musí býti, aby přišla pohoršení; ale běda člověku, skrze kterého pohoršení přijde!“

[I] Ještě jest skúla,¹⁴¹⁾ jíž zákonníci svato-
kupčí: že listy dávají lidem, činíce je účastny
jich dobrých skutkův, jakož na listu praví:
postuův, modliteb, mší, utrpení i jiných do-
brých skutkův.¹⁴²⁾ Ale v tom se klamají, že
píší, rkúc: Činíme tě účastna; neb činiti
účastna koho dobrých skutkuův, aby k spasení
prospěli a duši, sluší na samého pána boha.
Věděl to veliký svatý prorok David; protož
neřekl jest: Já činím účastny jiné lidi svých
činův! ale prosil boha, řka: Účastna mě učiň,
pane! všech bojících se tebe a ostříhajících
zákona tvého.¹⁴³⁾ Druhé se klamají, že ve-
lebí skutky své před jinými, proti slovu spa-
sitele, jenž die:¹⁴⁴⁾ „Když všechna přikázání
učiníte, kteráž sú vám přikázána, říekajte:
Nestatečné jsme sluhy!“ A tak sú říekali
apoštolé. A sv. Pavel, ten jest nedával listuův
takového účastenství, alebrž i Římeninův, i Ko-
rintských, i ve všech svých epištolách kromě
té, jíž jest psal židům a Timoteovi a Titovi,
vždy jest žádal prosby za se od věrných
křesťanův; ale oni, jako by jim již bylo zbý-
valo, jiným dávají! Ale divné jest, že těm
dávají, jenž jsú bohati a od nichž mají čáku,
aby něco od nich vzali, ale chudým nedávají!
A též i v bratrství táhnú. [K] Ale mají to
vědět, že všichni věrní křesťané, plníce při-
kázání svého otce, Krista spasitele, jsú synové
boží a zvláštní bratří v duchovním porození;

*

neb sú od téhož otce, Krista, a od též matky. choti Ježíše Krista, milostí boží urozeni, a jsú bratři Kristovi, jakož on sám svědčí, řka: ¹⁴⁵⁾ „Kto činí vuóli otce mého nebeského, ten bratr můj i sestra i máť jest.“ Ó, onť jest věrný bratr, o němž die sv. Pavel: ¹⁴⁶⁾ Vidíme Ježíše pro utrpení smrti slávú a ctí korunovaného, aby z milosti za všechny smrti okusil. A protož nestydí se jich bratřimi nazývati, řka: Oznámím jméno tvé bratřím mým. ¹⁴⁶⁾ Toto bratrství i po smrti, vstav slavný, potvrdil jest, řka Marii Magdaléně: ¹⁴⁷⁾ „Jdi k bratřím mým a rci jim: Vstupuji k otci mému i k otci vašemu, k bohu mému i k bohu vašemu.“

Protož majíce tak bratra dobrého i otce milostivého, všichni věrní křesťané milují se spolu z jeho přikázání, a mají túž stravu duchovní, tělo jeho svaté, i týž nápoj, krev jeho svatú; a všichni jsú odieni jedním rúchem, totiž láskú, a jsú v jednom domu, jenž jest cierkev svatá; [L] a mají všickni dobré činy spolu, tak že každý jich požívá, jakož mu otec milostivý dáti ráčí. A to slove svatých obcování, jež věříme, tak že, což dobrého se stane od koho, že to všickni milosti synové mají spolu: spěje-li ¹⁴⁸⁾ kto, v milosti jsa, páteř, tehdy světi ²⁰⁾ v nebesích chválé z toho boha, a u předpekli, ač kteří jsú, ti spíše sproštění budú, a kteří zde jsú, ti pomoc mají proti

dáblu, proti světu a proti tělu. A tak jest to obcování od boha položeno, že jakž by ktokoli-
věk chtěl, aby jiný syn boží nebyl toho obco-
vání účasten, tak ihned sám byl by toho úča-
stenství zbaven. Protož věrný křesťan pilen
jest, aby přikázání boží naplnil, a tak aby
všeho bratrstva křesťanského byl účasten.
A netřeba jest peněz a listův od koho na to
bráti, neb má jistotu od Krista; a čím více
otce a bratra, Krista, miluje a jeho plní při-
kázání, tím jest více účasten svatých obco-
vání.

[M] Ale není lidu oznámeno to svaté
obcování, proto že nemnozí o něm káží, a také
proto, že bratrství od lidí vymyšlené jest velmi
pro lakomství zvelebeno. A tak již to bratr-
ství roste, že koliko jest řemesl v městě, to-
liko chtí míti těch bratrství. A jedno slyším
bratrství mezi faráři a mezi panošemi, jež
sú v to bratrství vtáhli, že sjeďúce se k jedno-
mu jeden den, a potom k jinému jiný den,
a tak pořád, velmi v jedení a v pití se bratří
sami objedí neb opijí a obžerú, a na chudé
nezpomenú, doma mše zmeškají a vrátiece se
z bratrských hodův, za několik dní neztře-
zvějí! ¹⁴⁹) A tak přestupují svými hodováními
zákon a bratrství Kristovo, najprv proti tomu
slovu činíce, jakož die sv. Pavel: ¹⁵⁰) „Za-
vrzme skutky temnosti a oblecme se v odění
světlosti: jako ve dne poctivě choďme, ne

v hodováních, ani v opilstvích.“ Aj teď nazýva sv. Pavel hodování a opilstva skutky temnosti, proto že vedú do věčné temnosti a že zatmievají rozum člověka, aby neznal sebe sám i pána boha. Což tehdy ta hodování jsou pomocna těm bratrům? Divná věc! Chtí sobě častú rozkoší dobytí odpuštění hřiechuův a pekla zbavení, ano bohatec, jako svědčí spasitel,¹⁵¹⁾ že hodoval každý den skvostně aneb hojně, jest pohřben v pekle! Co pak jiných hřiechuův v tom bratrství učiní, že za stolem hodující nekázané, utrhavé a marné, lživé řeči mluví, to poznáme, až v súdný den za své činy odplatu vezmem.

Ještě kterak svatokupčí v pohřebě zákonníci,¹⁵²⁾ měl bych psáti, ale bylo by dlúho; protož nechám toho, a ještě více jiného mnoho. Ale snad otieže se některý zákonník, jenž boha miluje, řka: Kterak mám učiniti, jsa pod starším, abych nebyl hřiecha svatokupectví účasten? Tu diem, že má odmluviti a proti tomu státi. A die-li: Budu v žaláři! a já odpoviem, že blaze jemu, bude-li pro pravdu trpěti a nepřivolí k zlosti, a umře-li v žaláři; co ho muož lepšieho v světě potkati než svaté mučedlnictvo? A viem to jistě, že když se postaví v to, aby chudobu, nezvláštnost, čistotu, nesmilnost, a lásku Kristovu drželi, že ihned se naň oboří! A die-li, aby zbožie nehrabali a jiných se hřiechuův varovali, jakož

jest napřed řečeno, tehdy bez pochybení položí ho za kacieře! Neb tak již sú v těch obyčejích zvykli a od svatých ustavení se vzdálili, že život ten, jenž sú světi²⁰) vedli, jest jim k činění v ohavnost!

KAPITULA VII.

[A] Kterak faráři a třídníci¹⁵³) také svatokupectvím hřeší, z prvních řečí a z jich skutkuov muož shledáno býti. Neb muož býti svatokupec, vstupuje v farářství, jako dříve řečeno, když pro vzácnost světskú, pro zbožie, neb pro rozkoš tělešnú, a snad nehodný pro hříechy jiné a pro neumění k zpravení lida vstúpí v farářství; a opět, dá-li penieze neb které dary, neb slúži-li proto, neb mocí dosiehne-li, neb pro priezeň tělešnú vezme-li, tak vstúpě jest svatokupectvím poražen, neb má vóli zlú k směnění neduchovní věci za duchovní, a to jest svatokupectví. Dal-li jest penieze papežovi, biskupovi, neb jinému člověku, tehdy jest velmi zjevné šimonstvie; neb dal jest penieze, jako Šimon podal, aby měl moc klásti ruce na lidi, jako v zpovědi, ve křtu, v svátosti kladení, neb to sluší na faráře; a tak jest svatokupec. A tak jest to svatokupectvie hrubé, že jiných svatokupectví

nevází lidé, jedné to; ale když darem jiným, neb službú, neb náramnú prosbú, neb moci vejde nehodný, a pro zboží a pro život tělestný přijme faru, toho nevází! Ale svěťí²⁰⁾ váží, jenž sú duchem svatým naučení, a zvláště sv. Řehoř, jakož jest napřed řečeno.¹⁵⁴⁾ A o tom hrubém peněžitém svatokupectví die takto: Kněz obdržie-li kostel penězi, netoliko buď kostela zbaven, ale i kněžství buď oblúpen. Ó sv. Řehoři! zbav je nyní kosteluóv a oblup od kněžství, i ostaněť málo farárov! [B] Neb ač jsú kteří nedali peněz papeži a patronóm, totiž podacím pánóm, ale dali sú od stvrzení biskupóm neb jich úředníkóm; neb nechťi jim dáti curam animarum, totiž moci nad dušemi duchovnie, jedné ač dadí peníze. I není-li duchovní věci v tom prodání, že nemá moci křtíti, zpoviedati, kázati a lidi z hřiechóv vésti, jeliž¹⁵⁵⁾ jim dá peníze? Divná věc! Pán dá knězi moc k požívání almužny tělestné bez peněz, aby jsa jí živ lidi vedl k spasení, a duchovní nechťi dáti moci duchovnie, jíž by blížním na duších prospíval!

Ale tu sem slyšal od jednoho mistra svatého Písma omluvu, když sem jednomu knězi radil před jeho pánem, jenž mu dal pro buóh kostel, aby peněz za potvrzení nedával, že řekl ten mistr: Co ty mluvíš? mají mu darmo psáti? proč by nedal? Odpověděl sem jemu: Netřeba jest písma, jedné spatřiti kněze, jest-li

života dobrého a obyčejův ctných, tak že má od lidí dobré svědectví, a že není komu vědomí, by zle živ byl, a umí-li lid zpraviti písmem, tehdy ve jmeno boží poručiti jemu mají duše a řeči: Jdi, kaž lidu slovo boží a buď sám prvé dobře živ; neb tak jest i Kristus apoštoly poslal, i apoštolé posielali sú jiné svaté. A pakli vždy co má jemu psáno býti, tehdy řku: mají mu 'pro pána boha napsati. Vece mistr: Čím mají písari živi býti? Vecech jemu, že arcibiskup má jim potřebu dáti; neb proto má několik tisícův platu, aby úředníky potřebné choval k zpravení a potřebě lida; neb nenie arcibiskupství nadáno, aby pýchu vedli v komonstvu, a v mnohé čeledi nepotřebné k úřadu, zboží pro boha nadané tratili a mařili. Tehdy rozhněva se ten mistr na mě a vece: Ty vždy chceš, aby po tvé vůli bylo! A já odpověděch: Ne po mé vůli, ale po Kristově, jenž die: Darmo ste vzali, darmo dávajte!,²²⁾ a po vůli apoštolské a jiných svatých. A tak s hněvem necha mne.

A kdyby písar, jako sv. Řehoř položil, nic nežádal, a tento, jenž kostelní moc přijímá, dal co z dobré vůle svobodné, tehdy by mohl vzieti. Pakli by vždy řekl, že písmo má zaplatiti, tehdy diem: že stane¹⁵⁶⁾ list za dva penieze; zač tehdy musie dáti onen dvě kopě, onen pět, onen čtyři? Nemóž říci v pravdě kto, by papier, neb vosk, neb písmo tolik platilo,

a jiné věci mimo ty nedadie, jedné moc duchovní. Kterakž muož řečeno v pravdě býti, by té moci za penieze nedali? A že list tak drahý nenie, to se ukáže, že když jej vezme, potom povrže jej v kútě neb v blátě.

Ale die kněz: Jest mi kostel dán, a nechťi mi moci dáti bez peněz; kterak mám učiniti? Odpovídám, jakož sem mnohé naučil, aby šel k arcibiskupovi a řekl: Kněže! povolán sem, abych u toho kostela lid boží zpravoval. Prosím také pro pána boha, daj mi požehnání, ať ten lid vedu boží cestú. Dá-liť, buď chvála bohu, přijma požehnání; nedá-liť a pošle tě mezi písáře, rci jemu: Kněže! pán mě neb obec poslala bez peněz; také ty máš mi dáti duchovní věc bez peněz. A že nechceš, aj jduť a chciť vzdáti těm, jenž sú mě poslali. A přijda před podací, i die jim neb pánu: Vy ste mi dali moc k té almužně i toho kostela, abych lid zpravoval, a biskup nechce mi moci duchovní dáti bez peněz; proto vzdávám vám zase, nebť nechci svatokupectvím vjíti.

Ale ihned proti tomu dieš: Má-li to tak býti, tehdy nižádný neměl by peněz dáti, a úředníci nedopustí; když by každý tak učinil, nebyl by nižádný farářem. Tu diem, že, by tak každý učinil, tehdy by musili úředníci bezděky je připustiti. Ale opět dieš: Nedám-li já peněz, ale dá jiný. Tu diem, že chceš-li tiem duóvodem se vymlúvati, tehdy se i kat, i bi-

řic, i prázdná žena vymluví; neb každý z nich die: Nebudu-li já katem, biřicem, ale bude jiný; nebudu-li já kurvú, ale bude jiná. Ještě snad dieš: Však jiní obecně penieze dávají. A já odpoviem, že jiní obecně hřeší, avšak proto nemáš ty hřešiti. Ještě dieš: Však jest ten obyčej dávný. A já diem, že obyčej zlý čím více trvá, tím větší pomstu od boha má, jakož potom dovedu. A divím se, proč starsieho obyčeje dobrého svätých apoštolóv nedržíme, ježž sú vzali od Krista, když jim řekl: Dar-mo ste vzali, darmo dávajte.²²⁾ A proč se nebojí sv. Petra požehnání, kteréž jest dal Šimonovi, řka: ¹⁵⁷⁾ Penězi tvoji buďte s tebú na zatracení, že's se domněl dar boží za penieze míti. A také že se nelekají malomocenství, které jest vydal svatý prorok Elizeus na Jezí a na jeho hříšné plémě. A třetí, že se nebojí kletby, kteréž sú světi²⁰⁾ vydali na svatokupce. A konečně že se nebojí věčného zatracení.

[C] Druhé muož býti farář svatokupcem, nutě lidi, aby dávali od křtu, od zpovědi, od pohřebu, od božieho těla, od svatého oleje, od oddávání manželův, od třicíti mší, od úvodu; a když nutí, nechce zpoviedati, než aby na kostel nemocný prvé něco odkázal. A tůž cestú běží-li třiedník, tehdy také svatokupčí, a zvlášť také, když, vezma biskupovu moc, i velí sobě dáti od zpovědi po groši, řka: Já sem

musil dáti za list, také mi musíte dáti! Ale viz kupčení velikého: dá za list groš na deset lidí, a vezme od každého groš, i zísťe devět grošuův na jednom groši! Pakli šacuje výše, bohatější po dvů neb po třech groších, tehdy více, jakž kdy chytře umie, zísťe. A tak prodává holubice v chrámu božím, udělav jeskyní lotrovů, jakož napřed¹⁵⁸) jest dovedeno, že holubice prodávají, kteří dar ducha svatého, kladúce ruce na hlavu, ze penieze dávají. A jeho výmluva, když die: Já sem musil dáti za list, to více ho viní než vymlúvá; neb žaluje na se, že jest hřiechem Šimonovým vinen, žádav moci a dav penieze, aby kladl ruce lidem na hlavu rozhřešuje, aby brali odpuštění hřiechův, a tak i ducha svatého. A nevím, čemu jest ten list, jedné aby penieze s obů stran brali. Ale takto by mělo býti, že farář svatým úmyslem měl by říci biskupovi: Kněže! Mámtě lidi zašlé v hřiechy veliké; daj požehnání, ať je rozhřešuji. A biskup spatře, jest-li rozumný farář neb třídník, měl by říci: Dajť buóh požehnání! Darmo si vzal, darmo dávaj. A věz, kněže! budeš-li žádati peněz od zpovědi, žeť nad tebu pomstím vedlé svatého ustavení.

[D] Olej svatý také draze prodávají nad jiný olej a to ne pro jiné, než že jest svatý: někde dva groše, někde XII peněz a někde groš berú. Pak za XXXti mší obecně třiceti

grošův berú; a snad jest památka Jidášova, jenž jest prodal spasitele za XXXti stříbrných peněz! A někteří kněží toliko mší nabíří na se, že, by na každý den pět neb šest neb jich deset slúžil, za padesáte let nemohl by jich vyplniti! Ale říekají: Kterak mám učiniti, když přijde kto ke mně a chce XXXti mší míti a prosí mě? A já odpoviem, že máš říeci: Milý brachu, mše všechny na světě jsú své, jsi-li v milosti božie. A jáť sem tak svěcen, abych, když mohu, vždy z boží milosti mší slúžil, tak že nic více jich nemám slúžiti pro peníze, než co mám slúžiti z milosti: protož nemohuť se tobě, aniž mi šluší, zavázati. Jdiž s milým bohem! Ale viem to, že lakomému srdci bude těžko od sebe peníze pustiti; protož lakomí tieží,¹⁵⁹⁾ mohú-li třicíti mšemi dvú neb tří člověkú odbyti, druhé, mohú-li kolektú, totiž modlitbú, vlože ji ve mši, dosti za celú mši učiniti? A tak vrtí se sem i tam. Ale kněz duchu svobodného, nebera takých peněz na se, jest jist, že nesvatokupčí a nemá těch na duši obtížení. Protož když sú, ke mně přijdúc, dobří kněží tázali, kterak se mají v tom míti? řekl sem, aby se toho varovali. Pakli by prosil kto, řka: Proším pro pána boha, vezmi tyto peníze a služ mi XXXti mší, neb kolik by jich jmenoval, aby jemu řekl, že na penězích nechci mše slúžiti, ani řádu ustaveného rušiti; protož nechci tvým

penězóm. A die-li: Ale vezmi pro boží milost penieze! tehdy vedlé sv. Jeronyma řeči, jest-li nuzen, aby vzal bez zavázání, pakli není nuzen, aby řekl: Nenieť mi potřebí, daj chudým núzným, jako buóh přikázal.

A kak¹⁶⁰) těžce synové Mamonovi přijmú to naučení! Neb sú daleko odpadli od Kristova přikázání, jenž die: Darmo ste vzali, darmo dávajte;²²) a od sv. Pavla zprávy, jenž die:¹⁶¹) „Majíce pokrm a oděvec, mějme na tom dosti. Neb kteří chtějí bohati býti, padají v pokušení a osidlo ďáblovu a v mnohé žádosti i neužitečné i škodlivé, jenž pohřžují člověka v zahynutie a v zatracení; neb kořen všech zlostí jest žádost lakomství, jiež někteří žádajíce, poblúdili sú od víry a upletli sú se v mnohé bolesti. Ale ty člověče! těch se věcí varuj.“ Tak jest položil sv. Pavel Timoteovi knězi, a tak i nám. Protož ty člověče boží, kněže, varuj se lakomství na všechny strany a zvláště v duchovenství.

Ale die chudý kněz: Jsem u faráře a nemám nic, jedné stravu; kterak mám se odievati, a kniežky sobě, abych mohl kázati kúpiti? Odpoví k tomu David prorok, řka:¹⁶²) „Nikdy sem neviděl spravedlivého opuštěna, ani by siemě jeho hledalo chleba.“ A odpoví spasitel, řka:¹⁶³) „Najprve hledajte království nebeského, a potom všechny tyto věci, totiž pokrm a rúcho, budú vám přidány.“ Protož milý

kněže, člověče boží, vidíš-li, že lidu prospíváš, doufaj jeho svaté milosti, žeť tebe nahanenechá. [E] A věrně jsú faráři velmi v tom hanební, že svým bratřím, jenž jich práci nesú, dadí núzi trpěti, majíce míti to spolu ku potřebě tělestné; neb v pravé pravdě, ten jenž s lidem pracuje statečnějé z milosti, jsa dobře živ, prospívá, ten jest hodnějši póžitkóv, kteréž ten lid dává. A tak mnoho jest snad třídníkův, jenž jsú hodnějši póžitkóv kostelních než jich faráři. A to svědčí spasitel, řka: ¹⁶⁴) „Nerodte sobiti sobě ani stříbra, ani zlata, ani peněz, neb jest hoden pracovník pokrmu svého.“ A tak věrný pracovitý kněz hoden jest i oděvu i pokrmu, a farář nepracuje-li, není hoden, aby požíval, jedné ač by prvé pracoval a již nemohl, neb jinú měl překážku hodnú vymlúvání. Protož die sv. Pavel k Tesalonicským měšťanóm: ¹⁶⁵) „Vy víte, kterak máte nás následovati, že nebyli sme k nepokoji mezi vámi, ani sme chleba darmo jedli od koho.“ A potom die: „Když sme byli s vámi, to sme vám rozkazovali, že nechce-li kto pracovati, aniž také jez.“ — Ó, hyběť ¹⁶⁶) kanovníkóm, farářóm, biskupóm i jiným kněžím a prelátóm, jenž jedie, žerú, lokají, tučně se pasú, a v duchovenství nic neprospívají! Svátý Pavle! Byť ti nejedli, kteřížť neprospívají, jistě mnozí by zemřeli, jedné ač i za práci počtú hojně pití, neskrovné jedení a jiné tě-

lestné utěšení; jakož sem slýchal, ani obje-
dúce si riekaajú: Ó kterak mnoho trpíme pro
cierkev svatú boží!

[F] Ale že v tom napřed řečeném svato-
kupectví mají výmluvu, řkúc, že jest slavný
obyčej, aby dávali za zpověď, za pohřeb, za
svátost, za křest, a tak za jiné věci posvátné
napřed řečené, k tomu jest odpověď, že není
obyčej slavný, za ty věci dávati peníze, alebrž
svatokupecký, jako die Innocentius papež,¹⁶⁷⁾
že ani napřed, ani potom pro obyčej má co
žádáno býti, neb svatokupectví jest. A opět die
ustavenie, že obyčej za ty věci dávati, svato-
kupecké kacieřství jest a prokleté. A opět die
ustavení: Za pohřeb a za olej přijetí nižádný
núzenie neb třenie se nepokúšej, aniž pod
kterýmkolivěk obyčejem hřiechů svého kto
braň; neb dávnost časův nemenší hřiechův,
ale větší. A mnějí, by z toho neb proto slu-
šelo, že zákona smrti z dávného obyčeje se
domnívají, neznamenajíce, že tím těžší jsú
hřiechové, čím déle drží duši nešťastnú při-
vázánu. — Té řeči tento jest rozum, že mnozí
položili sú sobě některý hřiech v obyčej, že
drží jej jako zákon, an jim jest k smrti věčné;
a čím od dávnějí neb déle duši držie při-
vázánu k ďáblu i svázánu, aby tak jsúc v něm,
nic dobře nečinila, tím jest těžší ten hřiech;
neb dávnost a obyčej hřiecha nikdy nepoleh-
čuje, ale obtěžuje. Protož ktožkolivěk obyče-

jem hřiech vymlúvá, ten by tím duóvodem každý hřiech vymluvil; neb kdyby dóvod byl dobrý, vymluvil by i smilství, řka: Dávný obyčej jest smilniti! Jakož sú Sodomští muži svatému, když jim řekl, aby němým hřiechem nehřešili, [odpověděli] řkúce: Aby s námi bydlil, přišel's k nám, ne aby zákon dával!¹⁶⁸) A pohřiechu nyní vymlúvají smilství, řkúce, že jest přirozeno; ale lží. Neb nižádný hřiech, ani zlost protivná ctnosti není přirozen, ani přirozena, ač člověk svým přirozením jest více k jednomu hřichu přichýlen než k druhému. A tak obecně lidé jsú k smilství přichýleni jeden více než druhý; též k hněvu.

[G] Protož to pomni dobře, že ani obyčej, ani přirození, ani přichylnost muož vymluviti, aby hřiech hřiechem nebyl: ač přirození a přichýlení z přirození jednomu člověku více než druhému obtěžuje, neb něco oblehčuje hřiech. Tak někto má srdce hotovější než druhý, a ten prchne,¹⁶⁹) a druhý také bude se hněvati: protož ten tak prchna lehčejé shřeší, položic rovné jiné přičiny. Též jest v smilství. Někto má tělo velmi bujné z přirození, a druhý ne tak; protož prvý klesna, móž lehčejé shřešiti, dopustě se, ale vždy smrtedlně smilstvem shřeší. A poněvadž hněvu a smilství nemuož obyčej dávný vymluviti, kterak muož vymluviti svatokupectví? Protož velmi zlý mají

obyčej světší i duchovní, jenž se obyčejem z hříechu vymlívají, Čechové, řkúce: Tej však od starodávna tak jest. A Němci uvedúc zlý obyčej, i nechťi nikoli ustúpiti, řkúc: Ist unze recht, t. řkúc: To jest naše právo. A tak sú lidé na tom spolehli, že těch obyčejův nikoli nechťi ustúpiti, a brání jich do smrti; a týmž obyčejem brání svých ustavení více než zjevného prikázání pána boha.

Ale věrní křesťané varují se všech obyčejův, jenž jsú proti obyčejům jich spasitele a proti jeho radě, neb proti prikázání; a uzří-li který obyčej, an jest proti pravdě, ihned jej zavrhu. Protož die sv. Augustin: ¹⁷⁰) „Darmo někteří, jenž nerozumným důvodem jsú přemoženi, nám předkládají obyčej, jako by obyčej větší byl než pravda, aneb v duchovních věcech nemělo býti následováno to, což lepší od ducha svatého zjevno jest.“ Miení ten svatý, že darmo se brání lidé zlým obyčejem, jako by byl hodnější než pravda. Však rozum přemáhá, že pravda má přemoci obyčej. A opět když, co dobrého se děje v duchovenství, a duch svatý ukáže něco lepšího, tehdy máme ihned to přijíti. Opět die sv. Augustin: Více pravdu než obyčej máme následovati, neb rozum a pravda obyčej vždy vyhánějí. Také sv. Cyprian, ¹⁷¹) veliký mučedník a biskup, jehož velmi chválí sv. Augustin, ten die: „Obyčej bez pravdy starý bluď

*

jest: protož opustíc blud, jděmež po pravdě. A opět die: „Ne člověčí blud má následován býti, ale boží pravda.“ A sv. Ambrož die: Noviny všechny, kterých jest Kristus neučil, potupujem. A sv. Isidor¹⁷²⁾ die: Obyčej zlý zákon boží a rozum přemáhají. A sv. Řehoř die: Poněvadž Pavel die: Založení jiného nižádný nemuóž položiti mimo to, kteréž položeno jest, jenž jest Kristus Ježíš, tehdy dovod jest, že kde Kristova není založení, že tu není dobrého činu stavení. To sv. Řehoř.

[H] Aj teď máš velikých svědkův mnoho, že nižádný zlý obyčej, kterakkolivěk dávný, nemá držien býti; neb každý taký jest proti bohu, proti jeho zákonu, a proti rozumu. A že nemuóž nižádné dobré stavení býti, kdež Kristus není založení, a že Kristus založil jest, aby duchovní věci dávali darmo pro spasení, řka: Darmo ste vzeli, darmo dávajte,²²⁾ protož ďáblovo jest zpětné založení, jenž die: Darmo nedávajte, ale beřte! Máte křest, zpověď, olej svatý, svěcení, mše i rozhřešení, pohřeb, modlitby i vigilií, prebendy, oltáře, kostely i kázání, těla božieho dávání i biřmování, v zákon přijímání i stvrzení, odpustky i súdu vydání: to vše prodávajte! Sami ste kupovali, nemuóžte darmo dáti, a naplňte mi tato slova: Darmo nižádný nedávaj, neb nižádný jest darmo nevzal. Tak radí ďábel, jenž jest obyčej nehodný ustavil, aby kněží darmo darův du-

cha svatého nedávali, ale aby napomínali, cenili, prodávali, i pro ně lidi pohonili.¹⁷³) Protož ten zlý obyčej má rušen býti. A kterýžkoli-
věk obyčej sjednává se s zákonem Kristovým, ten jest slavný, velebný a chvály hodný, a toho nížádný nemá bořiti. Neb jakž by jej bořil, kterak by proti Kristovi nebyl, a držel by neústupně proti Kristovu obyčeji, kterak neupadl v kacieřství? A že tento obyčej Kristov jest slavný, aby kněžie darmo dary ducha svatého dávali, za ně ani napřed, ani potom nenutili, protož tomu obyčeji odporný obyčej jest zlořečený. Protož, věrní kněží, netbajme, coť jiní mluví, ale coť Kristus přikazuje, to plňme. Daro dary boží dávajme; neb jsúc dobře živi a tak dávajíce, od něho nesmírně lepší odplatu vezmeme po své smrti.

[J] Kterak také kněží kanovníci neb faráři zle utracují almužnu pro boha danú, jeden obyčej jest: že přátely nadávají, aby lidé mněli, že jsú urozeni; a druhdy jiným dávají než přátelóm, aby z jich rodu byli nazváni. A tudy velmi zavržení v světě bývají povýšení, a druhdy otcov svých a jiných chudých přátel se odříkají, aneb stydie se jimi. A že přátelóm pomáhají, jako prvé sem řekl, mají ten důvod, že z přirození i z božieho přikázání má více člověk milovati otce a máteř a příbuzné nežli jiné. A ten důvod mnohými hýbá aby mnoho jeden shrabal obrokov; ja-

kož sami znají, řkúc, že to přijímají, aby mohli chudým přátelóm pomáhati. Ale to velebení v světě tupí víra pána Ježíše Krista; neb ač Kristus jest člověk najdůstojnější, však ráčil jest se naroditi z chudého pokolenie. Neb kto sú byli zavrženější, než synové Israelští, čtyry sta let v Egyptě a více, jakož Písmo ukazuje, tak že i Kristus i David, otec jeho, jsú z lidu zavrženého urozeni! Avšak Kristus byl jest najšlechetnější, a David také šlechetný ve ctnostech a tak důstojný; ale svět toho neváží, ale zamítá. Neb kto jest v Starém zákoně nad Davida ušlechtilejší král, ač jest byl z mládí pastýřem a v svých otcích v Egyptě zavržený sluha, jakož z Písma se ukazuje?

Protož co člověku, a zvláště knězi, jest prospěšno, že chlubě se rodem, aneb nejsa urozený podle světa, i chce slúti urozený? I zdali nemní, by těžce nezhřešil, stydě se svým pokolením a chtě se chlubiti cizím lživě? Aj Kristus die: ¹⁷⁴⁾ „Kto miluje otce neb máteř,“ (a ovšem dálejší přátele) „více než mě, není mne hoden.“ Protož tací, jenž z pýchy předkládají v milování nad Krista své přátele, nejsú praví Kristovi následovníci. A poněvadž pod velikú pomstú všichni Krista máme následovati, a on, jsa nejvyšší biskup a všemohúcí, nezbohatil jest v světě matky své tělesné, ani přátel svých zvláštních, ale nechal na čas

v znamenité chudobě trvati: kakož¹⁶⁰⁾ tehdy následuje kněz Krista, jenž své přátely bohatí? Opět jakož světí²⁰⁾ praví, co kněz má nadání, že to jest chudých almužna; protož nesluší, aby odtrhna od chudých jich almužny, své přátely bohatil. A tak máš, že kněží hřeší, když přátely své kostelním nadáním bohatí. Pak k dóvodu, když die: z přirození i z božieho prikázání má člověk více milovati otce a máteř a jiné přátely více než cizí, tu muož býti odpověď, že jest-li otec neb máteř, neb jiný přítel nuzný a božieho milovník zákona, tehdy kněz muož z milosti boží pomoci jemu, aby núze netrpěl. Ale to jest daleko od zbohacení a od pýchy povzdvižení; neb by již učinil tak vedlé božieho prikázání.¹⁷⁵⁾

Ještě jinými obyčeji hřeší kněží. Prvý obyčej jich, že krmí mnohé pochlebníky, aby je chválili, že jsú štědrí, a zovú bohaté, proti tomu Kristovu naučení, jenž die: ¹⁷⁶⁾ „Když činíš oběd neb večeři, neroď volati přátel a bohatých.“ Druhý obyčej, že chovají čeled nepotřebnú úřadu kněžskému, jako: střelcív, komorníkův, a mnoho panoší. Třetí obyčej, že kupují mnoho nepotřebných orudí,¹⁷⁷⁾ jako: mísy stříbrné, koflíky, lžíce, polštáře a lože pyšné, a jiné věci mnohé. Čtvrtý obyčej, že stavějí domy přílišně nákladité; bořie dobré, v nichž by mohli dobře bydliti, a stavějí jiné; a jakž se nebude líbiti, ihned obořie a jiné

náklady učiní; ale oboří-li se co v kostele, toho netbají, by opravili, ale chudé lidi pudí, aby naložili! Pátý obyčej, že chovají koně krásné, a připravú pyšnú na ně strojí, a pak psuov mnoho lovčích, jimiž chudých almužnu maří.

I muož znáti člověk velmi hlúpý, že těch lichých pět obyčejóv neostavil jest kněžím spasitel, a že úřadu kněžskému nic nejsú pomocni, alebrž že jsú svazkové ďábloví, jimiž je víže a pudí ku pýše, a vede je jako slepé k zatracení. A tak jsú ty sluhy ďáblový duchovní slepotú poraženy, že když jich otieže: Proč tak činíte? odpovídají, že svět neb čest světská chce tak míti! A poněvadž ďábel mnoho lepší jest než ta čest světská, byla by něco ozdobnější a pravější odpověď, by řekli, že ďábel chce tak mieti. Protož kto tak odpověď dává, ten ihned bláznivě zná, že jest přemožen od ďábla, že tak na obranu svého hřícha přivodí svět, jímž ďábel, zlého požívaje, přemohl ho; neb to víme, že ďábel světem a tělem proti nám bojuje. Protož jako člověk nemá omluvy z smilství, řka, že tělo tomu chce, též nemá omluvy, řka, že tomu svět chce. Neb podobná-li by byla omluva rytieři před jeho králem, kdyby dal se jieti volně nepříteli jeho, a král by ho otázal, řka: Proč si se dal jieti? a on by odpověděl, že nepřítel chtěl tak mieti? I jest velmi divné, že lidé jsú tak oslepeni, že svých nepřáteleuóv plní vuóli, slúžíce ďáblu, světu a

ělu pro velmi marnú odplatu, totiž pro chválu
větskú, za níž se vleče jiná odplata, jenž jest
dlůčenie chvály věčné radosti a zatracenie
dábly v ohni, v temnosti, v tesknosti a v ne-
konale bolesti. A čím více kto a marněji
záduší utracuje, tím více bude, ač se nepo-
taje, muky trpěti věčného ohně.

A kterak se vymluví kněží, kteříkolivěk
smilství záduší hanebně tratí, připravující
krásně[jé] své kuběny, kněhně neb ženimy,
než v kostele oltáře a obrazy, dávající jim
rukně, pláště i kožichy, berúce desátky chu-
lých i ofěry! A tak již v obyčej sú své smil-
stvo položili, že již bez studu ženy mají, ně-
kteří pokrytě nazývajíce je sestrami — a se-
stře-liť smilství odpustí? jakož i Písmo i oby-
čej ukazuje. [K] A není, kto by poželel sta-
tečně té veliké nehody! Starší neopatrí, neb
by musili prvé sami téhož nechati; páni ne-
tbají, neb druzí sami tak živi jsú, a někteří
pro přízeň tělestnú, a jiní, ač jim žel, ale
mní, by nebyli povinni polepšiti; a někteří po-
čnúce odpadnú, s jedné strany že se bojí pó-
honuóv, s druhé strany že prelátové ihned
zlosyny propústějí; a pak lid osadní ten aneb
nedbá, aneb nesmí, aniž umie se proti zjevné
zlosti statečně postaviti. Ale měli by učiniti
vedlé Kristova přikázání: najprvé nekoliko
jich, neb pán podací napomenúti kněze; neupo-
slúchal-li by. potom měli by všickni sjíti se

a říci jemu, aby pohoršení vyvrhl; pakli by toho učiniti nechtěl, ale aby se ho varovali jako zjevného hříšníka a pekelníka — tak jest Kristus přikázal.¹⁷⁸) Nad to ještě vznesli by na biskupa, aby to opravil; nedbal-li by biskup, tehdy nedati jemu desátkův, aniž mše jeho slyšeti: neb jest ustavení, aby nižádný neposlúchal mše kněze, o němž vie bez pochyby, že má ženimu neb kuběnu; a to ustavenie jest pod kletbú vydáno,¹⁷⁹) ne by mše nebyla svatá, ale aby kněz neslúžil neduostojně, a lid aby nebyl účasten hriechu jeho. Pakli by to vše nepomohlo, neb snad by neslúžil, jakož to činí, a měl by dosti jísti bez jich dávání: ale učiniti mu, jako přikázal sv. Pavel o smilníku, o němž die sv. Jan Zlatoústý, že pravie o něm, že jest byl kněz.¹⁸⁰) Co přikázal Pavel? Řekl: ¹⁸¹) „Vymeťte starý kvas!“ míně toho smilníka; neb die napřed: Toho jenž tak jest učinil, ve jménu pána našeho Ježíše Krista, zberúce se, a v tom duchu s mocí pána Ježíše dáti takového Šathanu v trápení těla, aby duch spasen byl v den pána našeho Ježíše Krista.

Aj teď dal sv. Pavel naučení, kterak smilníka zjevného všickni spolu vyvrci z sebe mají jako starý kvas. Ale že říkají lidé: My můžem bez toho dobře býti, co nám do toho? nám to neškodí! ihned die sv. Pavel: ¹⁸²) „Nenie dobrá radost vaše. Nevíte, že malý

kvas, t. málo kvasnic, všechno těsto ruší? Vymette starý kvas!“ — Aj teď ukazuje, že nedobře sú byli radostni, trpiece toho; neb od něho byli sú nakvašeni t. jeho hřiechem zprzněni, jsúce účastni, že sú netbali. Protož die jim sv. Pavel: „A vy ste se naduli t. netbajíce, aby vyvržen byl z prostředka vás, jenž jest to učinil.“ I kterak móż pán a osada vymluvena býti, když netbá, aby taký protivník boží zlosti své neopustil, jímž jiní svého hřiechu brání a na něho zřiec též hřeší [L] Apoštolové Kristovi ustanovili, aby knězem nebyl ten, kterýž by po křtu smilství se dopustil, a také kněz, dopustě se smilství, aby kněžství zbaven byl: a pak apoštolští náměstkové, biskupové, sami smilní a jiným smilství nebrání! Jakýž otec, takýž i syn; syn dá a otec vezme peníze, aby syn ženimu měl; onen prodává hřiech a tento kupuje, kopu do roka od ženimy. A v Moravě kdys, jakož praví, kopu farář dával od kolébky; protož převzděli tomu platu cunabulales, česky: pokolebnie.¹⁸³⁾ A v Uhřiech platí každý farář od dietěte; a čím jich více má, tím více biskupovi peněz dá. Tak sú mi pravili, kteříž sú v Uhřiech bývali. I mají ti slúti pastýři, lupíce ovce Kristovy a nakládající na ďáblovy kurvy? Berúce zboží od lidí, almužny a desátky, a obětují je ďáblovi! A majíce napřed jíti a vésti lid po Kristovi, i vedú zlým příkla-

dem v hrdlo ďáblu! Majíce za se i za lid dôstojně bohu tělo Kristovo obětovati, i smějí jako Jidáš, zrádce nevěrný, neduóstojně jeho svaté tělo prijímati! Běda, běda pastýřóm takým, v pravdě zlodějóm a lotróm a hltavým vlkóm! A neviem, kterak těch cierkev svatá pozbude, nepřičiní-li se k tomu obec tím řádem, jakož jest Kristus a sv. Pavel položil. Dajž milostivý spasitel, abychom všichni hriechóv se varovali, oni ženim nechali a Krista v ctnostech následovali, nechajíc zlého obrókóv a zboží dobývání a též i zlého utracování, a dávajíce lidu činy dobrými i slovem božím naučení!

[M] Ještě vzpomenuch, že měněním far svatokupčí a najímáním, v směnění mnoho chytrosti běží.¹⁸⁴) A že vždy znova každému kostelu péči duší kupují, kto je z hriechu vymluví? Též že znajímá kostel i pase se v městě bez práce, a nájemník pilen jest, aby stříhl i zdojil ovce, onde zakazuje třidceti mší, jednak zaprosí deset mší, jednak u kříže u veliký pátek pět grošóv pro pět jiezev Kristových položití velí, jednak tři libry vosku káže dáti bohu a sobě vezme, aby prodal, jednak sviece krásné káže obětovati, aby mohl je přetočiti. Kdeť se staví, dokud peněz, které má dáti z nájmu, neuhoní? Kristus die: ¹⁸⁵) „Zloděj nepřichodí, jedné aby kradl.“ Kto zloděj? Die Kristus: „Kto jinudy vstupuje nežli dver-

mi, zloděj jest a lotr.“ Kterými dveřmi? Je-
 žíšem. Coj' ¹⁸⁶) Ježíš? Spasení. Protož ktož
 ne pro lidské spasení a své, ale pro své la-
 komství nájemníkem jest, zloděj jest a lotr.
 Ovcí nedbá, neb jemu nepříslušejí. Lotr lotru
 najal ovce: tento drží a dojí a onomu podává,
 a ten bez práce lúpežem se krmí! Ó by ně-
 který se z nich rozpomenul, jako onen lotr
 na kříži, že Kristus bez viny své ovce vykúpil
 a pozelel rka: My oba jsva vinna, že sva ty
 ovce Kristovy tak kúpila!

Ale die některý: Musím najíti kostel, ne-
 mohu se u něho živiti. Ó blázne! Kterak bude
 pak se a tě nájemník živiti? Ještě lúpež naplnie
 obě břiše! Opět die: Nemohu u kostela se-
 děti, musím u druhého obroka býti. Ó la-
 komče! Jednomu nemuůžeš dosti učiniti, a pak
 smieš dva držeti. Opět dieš: Musím dvořiti.
 A já diem, že tak míníš ďáblu slúžiti; jsi-li
 pastýřem, pas ovce a nechaj dvoření! Opět
 dieš: Mám patrona zlého. A já diem: Snad
 patron jest dobrý a ty zlý; protož nechaj
 zlosti, zbud' se ¹⁸⁷) s patronem i s ovcemi.
 Pakli patron jest zlý, tvá dobrota přemóž
 jeho zlost; pakli vždy nemuůžeš přemoci, hle-
 daj od boha a od dobrých lidí pomoci. Pakli
 vše neprospěje, že lid snad není tebe hoden,
 aneb ty lidu toho, vzdada, beř se jinam. Pakli
 muůžeš směniti s dobrým knězem — ale vel-
 miť jest nejisté mēnění, ač by nebral stvrzenie

za penieze — smeň se aneb usaď věrného kněze, ať s lidem pracuje, a ty jdi jinam kázat.

[N] A pak o nájmu neviem, kdy muož hodně býti, a to s obú stran. Farář nemohl[-li] by nikoli ostati s osadú svú, ale měl by dobře mu knězi poručiti. Neb poněvadž doufá mu duší, z nichž počet má dáti najvyššímu pastýři, proč mu nedoufá bobkóv ovčích? ¹⁸⁸) I neviem, kterak hodně móž najíti! Pak s strany toho, ktož najímá, neviem, by mohl jinak hodně najíti, jedné tiem úmyslem, že, vida v lidu nedostatek v naučení slova božieho, a vida nedostatek farářův a znamená, že by mohl prospěti, i uvázal by se v práci — ale velmi se ostřiehaje, aby ho lakomství nikudy netáhlo, ani potom podtrhlo, a aby ničím nebyl ku pohoršení toho lidu — snad by tak neslul před Kristem nájemník, ale pastýř; neb by pásł ovce Kristovy příkladem dobrým a jeho slovem, varuje se hřiechu na všechny strany, a jsa pilen spasenie toho lidu.

KAPITULA VIII.

[A] Po dokázání svatokupectví duchovních již také sluší se dotknúti svatokupectvie světských; neb také mnohými obyčeji svatokupectvím jsou zprzněni: nejprvé a najhruběji, kteříž vezmúce dary, buďto penieze, koflíky, neb koně aneb jiné věci, aneb zapíšíce sobě platy nebo služby, i dávají biskupství, probošt[st]ví, kanovnictví neb farářství. A ti mají tatíka Jeroboám krále, o němž die Písmo: ¹⁸⁹) „Ktožkolivěk chtěl jest ruku Jeroboám naplniti, byl jest knězem nad horami.“ A ihned die Písmo, že „pro tu příčinu dóm Jeroboám zhřešil jest, a vyvrácen a shlazen s země.“ Dóm t. pokolenie jeho a království; neb potom psáno stojí, ¹⁹⁰) že poslal Jeroboám svú ženu k pro-
roku, jenž slul Achias, aby se otázala, bude-li syn jeho živ a po něm královati? Neb byl jest syn jeho nemocen, jmenem Abia. A když

jest k němu přišla do domu, řekl jí prorok: „Poď sem, poď sem, ženo Jeroboám! Proč se jinú činíš? Aj já poslán jsem k tobě tvrdý posel. Jdi a rci Jeroboámovi: Toť die pán buoh Israhelský: Že povýšil sem tebe mezi lidem a dal sem tě vódcí nad lidem mým Israhelským, a rozdělil sem království domu Davida, a dal sem je tobě; a nebyl si jako sluha muój David, jenž jest držal přikázání má a následoval mě vším srdcem svým, a čině co se libí před tváří můj, ale činil si zle nade všecy, kteříž sú byli před tebou, a zdělal si sobě bohy cizie a slité, aby mě k hněvu popudil, a mě si zavrhl za se. Protož aj já vzvedu zlé věci na dóm Jeroboám, a ztepu z domu Jeroboám až do toho, co ští na stěnu.“ t. každého pacholíka i psa, „a do zavřeného¹⁹¹⁾ a do poslednieho v Israheli; a vyčistím ostatky domu Jeroboám, jakož bývá dóm vyčištěn až do čistoty. Neb kteříž zemrú z Jeroboám v městě, budú je jísti psi; a kteříž zemrú na poli, budú je žráti ptáci nebeští: neb pán buoh mluvil jest!“ — Aj teď ukazuje Písmo, proč jest pán shladil krále Jeroboám i lid jeho, jakož se stalo, že proto, že udělal lidu dvě teletě zlaté, jimž sú se modlili, nechavše božieho přikázání, jenž die: Nebudeš míti bohů jiných; druhé proto, že z peněz dával na těmi telaty kněžství. A poněvadž toho kněžství neslušalo prodávati, kterak kněžství Kristovo

za penieze sluší dávati? A v tom svatokupectví jsú svěťší i duchovní.

Pak druhý obyčej svatokupectví jest: za službu dávání biskupstvie neb jiných dóstojenství. A proto mnozí slúží u dvorów; druzí, opustíce své fary, slúží, chtěce bohatější dosáhnúti. Třetí obyčej jest: pro přibuznost dávání dóstojenství. V tom mnoho jest vládyk, jenž dávají nestatečným přátelóm, jenž nebyli by hodni sviní pásti! Čtvrtý obyčej: že dávají pro prosbu neb pro jinú tělestnú libost, jakož někto dá pro tovarystvie, že kněz umí s ním lovit, v šachy neb jinak hráti. A mají také jiní lstivý klobúček, že vetuje se neb zakládá takto: Oč platí, pane, že nedáš mému synu kostela? A pán dí: Platí o padesát kop, že dám. A on dí: Platí. A pán: Nu, já dávám synu tvému kostel, dáš padesát kop.

A jest mnoho jiných chytrostí ďábelských, jimiž klamá i světské i duchovní, v svatokupectví je zavodě; jakožto otce, matku, jenž syna chtěce v duchovní dóstojenství uvésti, dávají dary, slúží kniežatóm i pánóm, a kupují buly u papežów. [B] A zdá se mi, že veliká strana lidí proto obecně dávají děti do školy, aby byli bohati, v světě velebeni, a přátelóm aby pomáhali; a oni se také proto radějše učí. I vidíme, že obecně zle jsú živi, proto že nedóstojně sú v kněžství vstúpili. A že zboží vždy přibývá duchovním, protož také zákóv

a kněží přibývá; neb každý chce lehko živ býti a zbohatěti. Protož draží jsú otroci, roli hyne, sluh není, ano každý sedlák obecně chce syna preláta míti. A kdyby kněží měli býti živi, jako prvé sú byli živi světi,²⁰⁾ málo by jich bylo! A bylo by lépe, by nás bylo dobrých málo, než zlosynův všudy plno, jakož die sv. Jan Zlatoústý, že lepší je jeden svatý, než hříšníkův svět naplněný.¹⁹²⁾ A že tak na obě straně hřešíme, světští i duchovní, otcové zlým úmyslem a matky, do školy dávající, a synové zlým úmyslem se učíce, protož s obů stranú málo cirkvi svaté prospíváme. Protož, otče a matko, chcete-li míti dítě, aby bylo knězem dobrým, pröste boha, ať zdaří k své chvále a k jeho spasení a k vašemu, a cirkvi svaté k prospěchu. A ty, žáku, uč se pro též; neb učíš-li se proto, aby byl bohat, tehdy vede tě lakomství; pakli pro chválu světskú, tehdy vede tě pýcha; pakli pro tělestnú rozkoš, tehdy vede tě chlipnost. Též i v kněžství. Ale učíš-li se pro spasenie, i jdeš v kněžstvie [a] jsi dobře živ, tehdy tvé učenie jest dobré a kněžství svaté.

[C] Ale snad dieš: Poněvadž jest tak na všechny strany duchovenství zapleteno, tehdy by neslušalo ani kněžství, ani biskupství požádati, a to jest proti rozumu, jenž ukazuje, že ten stav jest najdůstojnější, jehož nemuóž nižádný právě míti a požívati jedné

vůli; neb die sv. Pavel:¹⁹³⁾ Ktož biskupství žádá, dobrého úsilé žádá. — Tu věz vedlé naučení sv. Jana Zlatoústého,¹⁹²⁾ že v těch slovích, biskup, kněz, farář, dvě věci se mluví: prvá práce, a druhá důstojenství. Práce, jakož die sv. Pavel, má žádána býti; ale druhá nemá žádána býti. Protož die sv. Pavel: Ktož biskupství žádá, dobrého úsilé žádá;¹⁹³⁾ to jest: míní-li kto biskupem býti, tehdy by měl tím úmyslem žádati, aby církvi svaté práci svou chtěl prospievati. Protož die sv. Řehoř na to slovo sv. Pavla, že v tu dobu bylo to slovo sv. Pavla držíno, když ten, ktož jest biskupem býti, měl jest býti hotov, každú hodinu na mučení jíti.¹⁹⁴⁾ Neb na počátku věry křesťanské najprvé sú trpěli mučení biskupové. Důvod jest na Kristovi, na jeho apoštoly i na jiných mnohých svatých biskupích. Ale že nyní biskupství uvalilo se v zboží, protož nyní žádají zboží a biskupství pro zboží; a že biskupi již mučedlnictva se nelekají, protož směle k biskupství chvátají. Prvé nebylo kde vzíti člověka, aby byl biskupem; neb jest bylo býti chudým a v hotově mučedlníkem: ale již, když biskup umře, kterýžkolivěk má čáku, ten o biskupství stane! Jakož po smrti šťastné paměti kněze Sbynka¹⁹⁵⁾ stálo jich o arcibiskupství jedné čtyrmezietma! a ty sme byli napsali ze jmena.

Prozřiž, ktož chceš žádati kněžství neb

*

biskupství, vizí, aby najprvé precedil své svědomí. Jsi-li života svatého v naději, nejsi-li zprzněn smrtedlným hřiechem, jsi-li hotov písmem k lidu naučení a životem k smrti podstúpení, tiehne-li tě boží chvála a tvé i lidské spasenie: poručíš bohu, ráčí-li tě míti. A přistúpíš-li, viz, ať tebe svatokupectví, chlúba, rozkoš a lakomstvie, nébrž i pokrytstvie nezachvátí; aniž se pokládaj, by ty byl nad jiné toho úradu hoden. Když tak se připravíš, vstúpě v biskupství, ještě je pro mnohé nesnáze brzo poškvrníš! A to znamenajíce světi,²⁰⁾ před volením biskupství sú utiekali, jako sv. Řehoř; a sv. Marek evangelista byl sobě palec uťal, aby biskupem nebyl;¹⁹⁶⁾ a sv. Lev papež byl sobě ruku uťal, že měl hnutí tělesné [i] dotekl se úst jedné ženy, když jí tělo božie dával, maje za to, že by již hoden nebyl mše slúžiti a božieho těla rozdávatí. O kak¹⁶⁰⁾ málo se nynie před biskupstvím pokrývají, palcov, aby znikli biskupství, utínají! Také nynie holubice nebrzy ukáže koho:¹⁹⁷⁾ neb jest již chamradím zbožie zastrieno okno!

[D] Z těch řečí muožem znamenati, že nejisté a strašlivé jest člověku světskému, kniežeti, pánu neb jinému, také i duchovnímu míti podací k biskupství, faře neb k oltáři, aneb k jiné almužně: proto že nedá-li hodnějšímu, a moha ho míti, aneb ne-

míní-li, aby dal hodnějšimu v domnění úmyslem pravým, tehdy těžce bude hříchem poražen, a nebude před bohem hoden, aby to podání držel, jedné ač by se snažně pokál; a dá-li méně způsobnému vědomě pro peníze, pro dary, pro službu těleštnú, pro přízeň světskú, pro krev neb pro příbuznost, pro pochlebenství neb pro prosbu lidskú, běda jemu s tím podacím! Aj pro ty příčiny jest velmi strašlivé míti které podacie.

A věz, že podacie není kostel, ani oltář, ani která věc těleštná, ale jest moc duchovní, kterúžto moc máje pán, muož a má opatřiti, aby prvé daná almužna k chvále božie dobře stála. Protož podací latíně slove patronus, t. otec neb obrance; neb jako věrný otec má býti pilen, aby v duchovenství kostel, oltář, kapla neb daná almužna dobře stála.

[E] A bývá patronem, to jest podacím, člověk pro trojí věc,¹⁹⁸⁾ t. pro dno,¹⁹⁹⁾ pro ustavení, a pro nadání: pro dno, že je dal, aby byl kostel na něm ustaven; pro ustavení, že je[j] ustavil; a pro nadání almužny, aby jí kněz živ byl. A pro ty tři věci má patron neb podací jiné tři věci, t. čest, břímě a úžitek: čest od lidí i od kněze, že ho mají v poctivosti míti; břímě, že má péči míti, aby dobrému dal, aby dobře duchovenství stálo, a také aby v tom nezpýchal; úžitek má býti věčná odplata, ač jí nezmaří. Také měl by míti

úžitek i tělesný takto: ochudl-li by, že by neměl se čím podobně živiti neb dítek, tehdy hodné jest, aby od kostelního zboží měl pomoc, a zvláště byl-li by ten, jenž jest dal místo neb ustavil kostel neb nadal; a také bylo-li by které jeho dietě, jemuž by bylo uято tím ustavením neb nadáním; a to veli práva ustavená. Protož hanební jsú klášterníci, faráři i jiní nadaní kněží, kteří, majíce zboží, dadie velikú núzi trpěti podacím aneb jich dětem, ač jsú pěkně živi.

[F] A že to podacie jest duchovní moc, protož nesluší ho prodávati. Duchovní slove i proto, že jest k duchovenství jakožto k řádu na spasení duší, i proto, že v sobě nenie tělesná věc. Ale hrubí lidé, jenž mnějí, by kostel, oltář neb kapla bylo podací, protož kupují a prodávají podací jako vuól neb krávu nehodně pro úžitek tělesný, neb pro chválu, aneb proto, aby svým přátelóm neb sluhám podávali. Věziž, když dieš: „Mám kostela podací,“ že máš moc, aby kostel dobrému knězi dal a jej zpravoval, aby k božie chvále i s knězem, i s lidem dobře stál. Tu moc mievají i děti, i jiní přátelé po dědictví, a někdy z poručenství, aneb z oddání, tak že ji dá jinému. [G] A hřeší rozličně v té moci světší i duchovní: světší, nedávajíce jí sprostně pro boha, a duchovní, nepřijímajíce sprostně pro boha. A že bývají ustaveny almužny, aby byly

chudým dány, podací těžce hřeší, nedávajíce. Neb někto ustaví, aby bylo sukno kupováno chudým, neb určené krmě, neb jiné almužny: ani pak sobě zachovají, neb svým přátelóm a pacholkóm dávají, aneb pro přízeň jiným, a jako by své dávali, chtí chlúbu míti, a nuznějších nebožátek za nic netbají. A v tom hříechu jsú klášterníci, faráři a měšťané obecně: klášterníci, sebravše veliké almužny, aby vydávali chudým penieze, sukno, stravu, i nedávají; faráři, aby chudé krmili v suché dni neb jindy, i nekrmí; měšťané též. A tak táhnú spolu vuóz ďáblúv jako tři koni, jichž pomrskává lakomstvím, tiehna je do své stodoly. A o těch takto stojí psáno v ustavení duchovním: ²⁰⁰) „Kněží neb světští, kteříž statky otce a matky své neb jiných lidí, kteréž sú chudým odkázali, zadržeti chtí aneb odjíti, jakožto mordéri chudých a jakožto zloději a svatokrádci kleti buďte, od kosteluóv odlúčení, dokavad **nenavráti!**“

Aha, poznajte se, lúpežníci chudých lidí, mordéri, zloději a svatokrádci! Nebo ačť vás lidé neklnú, ale pán buóh vás klne. A té klatby dokáže v súdný den, když die: ²⁰¹) „Jděte zlořečení do věčného ohně.“ Otieží: Proč? Odpoví, řka: „Lačen sem byl a nedali ste mě jiesti, žiezniv, a nenapojili ste mě, nah sem byl, a neodíli ste mě. A oni řkú: Pane, kdy sme tě viděli lačného, žieznivého a nahého, a ne-

dali sme tobě? A on die: Co ste neučinili
 nejmenšímu z mých, mě ste neučinili.“ Na to
 slovo sv. Augustin die: ²⁰²⁾ Poněvadž ten
 puójde do věčného ohně, jenž jest nedával
 svého, co se tomu stane, jenž se chápal ci-
 zieho? A že dřieve řečení chudým almužny
 odjímají, protož kam se ti v súdný den dějí,
 ač se nepokají, navrátíce chudým, co sú za-
 drželi? A že jsú mordéri chudých, Písmo
 die: ²⁰³⁾ „Kto zklamává chudého, člověk krva-
 vý jest; ktož odjímá v potu chléb, jako ten,
 to věz, jest vinen, kterýž zabije bližního své-
 ho.“ A že jsú lúpežníci, to jest jisto, neb
 berú chudým jich statek; a že jsú zloději, jest
 vědomo, neb kradú cizie věci; a že jsú svato-
 kupci, svatokrádci, to jest proto, že kradú
 svatú almužnu, jenž slove proto svatá, že jest
 pro pána boha, jenž jest svatý nad svatými;
 a proto, aby byl člověk svat, chudým dává.
 A z toho muož člověk rozumný spatřiti, kte-
 rak hustě hřeší lidé v těch almužnách: i ti,
 kteří je dávají, i ti, kteříž poručníci bývají.
 [H] i ti, kteříž je přijímají; první zle dobyte
 dávající, druzí zadržívající neb zle rozdáva-
 jící, třetí zle přijímající: prvé, nejsúce po-
 třebni, druhé, přílišně nabierající, třetí, zle
 utracující, a všichni ti obecně o ty almužny
 se vadíce.

Protož dobré jest člověku, aby jsa živ.
 dával chudým a nestkměl, ²⁰⁴⁾ aby po sobě

věčnú almužnu ostavil: neb nikdež nenie v Písmě svatém položeno, aby almužny věčné lidé strojili, ale jest položeno, aby mezi chudé své almužny za živa dávali, aby umrúce, ihned odplatu radosti věčné měli. Protož blázniví jsú lidé, a zvláště kněží, kteří dobývají peněz leckterak, aby almužny věčné ustavili. Také jsú blázni, kteříž peněz chovají dobře dobytých, aby věčné almužny ustavili, a vidúce nuzné, jim nepomáhají; neb tací těžce smrtedlně hřeší. Neb die sv. Jan apoštol: ²⁰⁵) „Má-li kto statek tohoto světa, a vidí-li bratra svého, an núzi trpí, a zavře střeva svá,“ t. nedá-li jemu: „kterak láska božie jest v něm?“ Jako by řekl: nikoli nenie v něm božie láska, to jest, že boha nemiluje, poněvadž dá núzi bratru trpěti, moha mu pomoci. A také jest duóvod z první řeči, že Kristus die: ²⁰¹) „Lačen sem byl a nenakrmili ste mě, jděte zlořečení do věčného ohně!“ A co sváruóv i súduóv i morduóv pocházie z těch věčných almužen, a jiných hřiechóv, kto móž popsati? A někto naběře na se velikú věc, poručenství těch almužen, a vždy drží až do smrti, a na smrti poručí jinému, a mně, ²⁰⁶) by ten učinil; a on opět drží a užívá až opět do smrti, a tak vždy dále, až z nich nic nebude. Biední lidé! Kakt¹⁶⁰) jsú na rozumu poraženi, že chtěie, aby jiní to učinili, co sú sami sobě, mohúce, učiniti nechtěli! Ale věrný milovník boží dává

chudým, vedlé jeho prikázání, což muož, za živa; činí sobě poklad, aby ho ihned požíval, umra; před sebu posielá, aby měl hotov, odsud vyjda. Pán Ježíš, apoštolé a jiní světí²⁰⁾ almužen věčných sú nestrojili.

KAPITULA IX.

[4] Aby lidé na všechny strany svatokupectví se vystřiehali, ještě máme věděti, že každý, jenž přivoluje k svatokupectví, že ten hřeší a jest účasten svatokupectví. A to přivolení bývá šesterým obyčejem: pomocí, obranú, radú, potvrzením, nepomocí a netresktáním.

Pomocí v svatokupectví jest vinen, přimlúvaje se, trže mezi svatokupci, neb jinak přičiny dávaje, jako: písmem, poselstvím, peněz puojčením, při držení v súdu a jinými obyčeji. Pak druhé, obranú, to jest bráněním svatokupectví. A v tom jsú velmi mnoho světští i duchovní, a zvláště mistři a pravoukové¹⁰⁹⁾ papežovi, jenž branie v školách svatokupectví, vymlúvajíce je rozličně, řkúc, že papež nemóž svatokupčiti, že nenie nižádný svatokupcem jedné ten, kterýž by byl vedlé jich ustavenie před nimi přemožen a odsúzen, a jednak, že za práci platí; a proto tak vymlúvají, že sami tůž cestú běží a chtí mnoho

obrokóv mieti. Tu výmluvu majú, že jsú mistři svatého Písma, a zvláště doktorové t. učitelé práv papežských, a mnějí, by pro jich mistrstvie pán bůh hřiechu jim nevážil, aby majíce mnoho obrokuóv, pýchu a rozkoš plodili, aby je v zbožiech a v školách i na ulicích ctili; protož veliké pláště s běliznami, s hranostaji, s kunami a s hedbávím mají, dlúhé a široké, a to vše, aby byli vidíni od lidí! Věř pravdě Kristově, jenž die:²⁰⁷) „Na stolicí Mojžíšově seděli sú mistři a zákonníci; protož všecky věci, kteréž povědí vám, zachovajte a činite; ale vedlé jich skutkóv neroďte činiti, nebť praví a nečiní. Přivazují břemena těžká a nesnesitedlná, — (to věz, jichž nemohú snésti), — a kladú na ramena lidská; ale prstem svým nechtie jimi hnúti. A všecky skutky své činí, aby byli vidíni od lidí: nebť rozšiřují nápisy své a veliké činí podolky, a milují najprvnějši sedění na večerech a prvnie stolice v zbořiech, a pozdravenie na tržišti, a nazváni býti mistři!“

Teď máš krásně vypsány hřiechy mistrské. Rozumějž, že die spasitel: „Na stolicí Mojžíšově seděli sú mistři.“ Když die: „seděli sú,“ nemíníť, jako by o nich mluvil, jenž sú před ním byli; ale míníť Kristus ty, kteříž jsú po něm. A mluví proto, řka: „seděli sú,“ jako by se stalo, aby nás ujistil, že tak sednú. Ani skrze „stolici“ rozuměj dřevěnú neb ka-

mennú stolicí Mojžíšovu, neb té není; ale vedlé řeči sv. Augustina a jiných svatých, skrze stolicí rozuměj dostojenství v duchovenství, v němž jsou papežové, biskupí a jiní kněží, a zvláště mistři, jakož die spasitel; [B] Jich velí poslouchati, řka: Všechny věci, kteréž vám povědie, čiňte; ale vedlé jich skutkův neroďte činiti. Tu die sv. Augustin: ²⁰⁸) Což praví mého, to čiňte; ale praví-li co svého, činiti neroďte. A to míní Kristus, řka: „Ale vedlé jich skutkův neroďte činiti.“ Jich činové jsou, kteří jsou proti božímu přikázání a proti jeho radě. Protož mají lidé pilní býti a roztíkati, ²⁰⁹) kdy činie boží přikázání a radu, a kdy přikazují, což není proti boží vůli, aby to zachovali a činili; ale což by bylo proti vůli boží, aby neposlouchali. A tomu na potvrzení, že to míní Kristus, die sv. Marek takto: ²¹⁰) „Mnohý zástup rád ho posloucháše. I řekl jest jim v svém učení: „Varujte se od mistrův, kteříž chtějí v bílém rúše choditi a pozdravováni býti na tržišti, a na prvních stolicích seděti v školách, a první sedění [míti] na hodech.“

Aj teď máš, že die spasitel: „Varujte se pilně od mistrův!“ I co se mají varovati? Jedné aby jich v skutcích zlých nenásledovali a v zlém neposlouchali. A když dále die Kristus, proč jich nemá lid následovati, řka, že praví a nečiní: v tom dotýká všech pre-

látov a kněží, jenž jiným praví a přikazují a sami nečiní a zvláště mistři. Věrně slýchal sem v školách ty řeči od mistrův o pokoře, o trpělivosti, o chudobě a o statečnosti i o jiných ctnostech, že tak pilně a tuze sú se vymluvili, jako by již nemohlo lépe býti, a jako by ty všechny ctnosti naplnili: a pak v skutcích nic těch ctností sem nenalezl, ano plno pýchy, lakomství, netrpělivosti a nestatečnosti! A jakož Kristus milý vypsál, veliká břemena na lidi oni kladú, vydávajíc ustavení svá, trúce se o prvnie dostojeňství v duchovenství, a když se jim neklanějí jako bohuóm, hněvají se; a když na prvním místě u stola jich neposadí, divně se dmú, a o první místo v školách mnoho mají svárův. Né viem, že jeden mistr, Mařík mnich,²¹¹⁾ dobyl sobě od papeže bul, aby mu bylo dáno nad jiné mistry místo; a [papež] přikázal v bulách, to jest v listech svých, aby jemu dali místo pod zbavením obrokův i kněžství i všech dostojeňství, a pod kletbú, avšak nemohl jest od nich přivolenie mieti! Oni zle nepřivolili z pýchy, a on zle o to stál; a tak pýcha s obú stranú se plnila. Neb die spasitel, že milují první stolice v zbořiech, a rozšiřují své podolky v sukniech, v pláštiech a v tapartiech²¹²⁾ a v kápíech.

Pohřiechu! také sem měl ty taparty, sukne s křídly i kápě s běliznami; neb tak sú za-

hradili to mistrství, že nelze k němu přijíti, nebude-li těch přístrojův míti! [C] Protož aby lidé se vystříehali té pýchy, die spasitel k učedníkům a zástupům: ²¹³) „Ale vy neroďte nazváni býti mistři: neb jest jeden mistr váš“ — Kristus. Na to die sv. Jeronym, že zlé žádosti tu Kristus brání, tak aby nižádný z pýchy nežádal, aby ho mistrem nazývali. ²¹⁴) A jistě já neumím se jinak vtípati, aby kto hodně mistrem byl, jedné tím úmyslem, aby k učení pravdy božie spíše místo měl, a pravdu směleji pravil a směleji jí bránil. Ale již sem shledal, že sprostní kněží chudí a chudí laikové i ženy statečněji pravdy brání, než doktorové svatého Písma, jenž strachy od pravdy pobíhají a nesmějí jí mluvit. I sám sem ten pohříechu byl, že sem pravdy upřímo a zjevně kázati nesměl. [D] A proč jsme tací? Jedné že jsme nestateční, bojíce se chvály světské ztratiti a přiezni, a druhí obrokův; a ovšem pro pravdu bojíce se pohanění od lidí a utrpenie tělestného. Jsme podobni kniežatům židovským, o nichž die sv. Jan ve čtení: ²¹⁵) „Z kniežat mnozí uvěřili v něho; ale pro zákonníky nevyznávali sú, aby z zboru vyvržení nebyli; neb sú více milovali chválu lidskou než chválu boží.“ — Aj teď máš, že věřili sú, ale nevyznávali sú, bojíce se vyobcovanie, aby hanby neměli; i raději sú sobě zachovali od lidí chválu než od boha. Ó, co

těch jest, kniežat, mistrův, kněží i jiných, jenž bojíce se kletby, nesmějí pravdy Kristovy a tak i Krista vyznávat, a co jich, jenž bojíce se biedného zboží ztratiti, nesmějí pravdy vyznati, a ovšem kteříž bojíce se tělesného života na smrt podati, pobíhají od pravdy!

Ty tři bázni: prvá, ztratiti chválu a přízeň lidskú; druhá, ztratiti zboží; třetí, ztratiti živnost tělesnú, odstrkují lidi nestatečné od pravdy vyznání spasitele Jezu Krista, an slíbil i za čest, i za zboží, i za život. Za čest, řka: ²¹⁶) „Kto mě vyzná a slova má mezi národem tímto cizoložným a hříšným, i syn člověka vyzná ho, když přijde v oslavě otce svého s anděly svými.“ Pak za zboží slíbil pod přísahú, řka: ²¹⁷) „Věru pravi vám, nižádný ne-nie, ktož opustí dóm, aneb bratří, aneb sestry, neb otce, neb máteř, neb děti, aneb rolí pro mě a pro čtení, by nevzal stokrát tolikéž!“ A potom za život sľubuje die: ²¹⁸) „A na budúcim věku život věčný.“ A jinde die: ²¹⁹) „Ktož ztratí život svůj pro mě a pro čtení, spasena jej učiním.“ Kterak? Že bude živ na věky v radosti; neb die: ²²⁰) „Ktož nenávidí živosti své — (to věz, že nedá vuóli tělesnosti) — v tomto světě, k životu věčnému ostřiehá jí.“ Ó běda nám, kak ¹⁶⁰) jsme biední, že nevážíme nekonečné chvály více než časné, hubené, kratičké, a zbožie věčného nevážíme víc

než časného, — o němž die spasitel: ²²¹⁾ „Co platno jest člověku, by vešken svět získal a své duši uškodil?“ — a že nesmíme života nasaditi biedného, tesklivého, bolestného, jenž má vždy umříti, za život věčný, slavný, veselý, nebolestný! A že ta bázeň jest najtěžší, protož tu chtě od svých vyvolených odstrčiti, die Kristus: ²²²⁾ „Neroďte se báti těch, kteří tělo zabíjejí a duše nemohú zabiti; ale raději se bojte toho, jerž móż i tělo i duši zatratiti u věčný oheň.“

[E] Pak radú účasten jest svatokupectví, ktožkolivěk dá dóvtip tomu, jenž chce kupčiti nezřízeně, aneb tomu, jenž chce prodávati. A těch jest veliká věc u papeže, jenž vymýšlejí i papežovi i těm, jenž stojí o obroky, divné haklíky, a to vše, aby papež i oni více peněz nabrali, a kupci aby více dali; a tak bývá, že jeden obrok bude několikrát prodán.²²³⁾ A všecky ty výmysly popsati, jedné což já jich vím, bylo by příliš dlúho. Než toto sem říkal těm, jenž sú bývali zklamáni, že kdybych chtěl prositi papeže za obrok, tehdy bych položil takto v buli, že tak chce míti otec svatý, aby nižádný nemohl vymysleti co. aby toto dání přesáhl. V tomto účastenství jsú pravoukové; ¹⁰⁹⁾ a jiné kto by vyčetl? Poněvadž otec synu, bratr bratru, tovaryš tovaryši radí, aby stál o obroky; a farářové třiedníkóm, aby naháněli za třidceti mší, za

zprávě, za svátost; a třídníci zase radí farářům. Ale ufám bohu, že mnozí jsou mezi nimi, jenž tím nejsou vinni.

[F] Pak potvrzením neb potvrzováním šimonstva jsou účastni všickni, kteří potakají. řkúce: Tak jest dobře! A zvláště jsou tím vinni mocní králi, kniežata a páni, biskupové i jiní povýšení, kteří by měli to rušiti: a pak potvrzují aneb netbají, jako by jim do toho nic nebylo! I kterou výmluvu mohou míti před bohem, jenž jim dal moc a povýšení nad jinými, aby je zpravovali a nedali jim zlosti věsti, jakož najdále mohou? Aníž mají výmluvy, jakož potom položím, řkúce, že netbají, co duchovní činí. Neb vím, že kdyby kniežete světského haněl, neb jemu kradl, neb s ženů léhal, že by toho netrpěl, né ihned by mstil. mohl-li by: i pak nechce dbáti, že větší hříech duchovní člověk vede! I zdaliť není větší hříech svatokupectví než krádež, neb smilství. neb kniežete světského hanění, poněvadž člověk svatokupectvím zvláště hanie ducha svatého, jeho dary prodávaje neb kupuje, a tak ducha svatého sluhů pokládaje. Protož psáno jest,²²⁴⁾ že svatokupectvie jest těžší kacierstvie než Macedoniovo,²²⁵⁾ jenž je řekl, by duch svatý byl sluhů otce i syna; a svatokupci ti pak činí, aby duch svatý slúžil stvoření! Rozuměj, Macedonius ten proto byl jest kacierem, že držel, by duch svatý byl sluha

syna božieho, a to jest kacieřství. Neb v božství nižádná osoba není menší než druhá v dóstojenství; a kdyby duch svatý slúžil otci bohu a bohu synu, tehdy by byl menší. A to jest proti onomu Písmu: Rovný otec, rovný syn, rovný i duch svatý, to věz v dóstojenství.²²⁶⁾ A že svatokupec, dávaje neb bera dary tělestné za dary ducha svatého, ač ústy nedie, ale skutkem pokládá, že by milost ducha svatého mohla býti za penieze kúpena, a tak menší než to stvoření položena — a to jest těžší než říci, že by duch svatý byl sluha otce boha, — protož svatokupectví jest těžší než Macedoniovo kacieřství. Ale pohřiechu, toho svatokupci nedbají, ani roztíkají,²⁰⁹⁾ neb lakomstvie to jest je oslepilo!

[G] Pak páté účasten jest někdo svatokupectvie nepomocí, tak že, maje moc od boha danú, i nechce té moci přičiniti proti tomu hřiechu, aby před se nešel, aneb aby byl sta-ven. Neb poněvadž vidí blížnieho, an tone v hřichu k zatracení, a má moc od boha danú, aby jemu pomohl, jako od téhož těla druhému údu: i kterak muož od toho hřiechu vymluven býti? Neb poněvadž vida člověka, an tone u vodě, a moha jemu pomoci, nepomohl-li by, byl by vinen jeho smrtí: ovšem v duchovenství, neučiní-li pomoci, aby neutronul na duši.

[H] Šesté jest někdo účasten svatokupectví

*

netresktáním neb mlčením, tak že kdyžkolivěk vyšší neb jiný křikem, kázáním neb učením mohl by odraziti člověka od toho od hříechu, a neodrazí, aneb, ač by nemohl odraziti, avšak proto by učinil, co na něm jest. A ten hříech zvláště jest na kniežatech, na prelátiech a na mistřiech. A tato řeč má založení v Písmě: neb die sv. Pavel: ²²⁷) „Kteří také věci činie, hodni jsú smrti; netoliko ktož činí hříechy, ale kteří přivolují těm, jenž činie.“ Protož die sv. Isidorus: ²²⁸) „Ktož přivoluje těm, jenž hřeší, a brání jiného hřešícího, zlořečený bude i před bohem i před lidmi, a bude tresktán tresktáním najukrutnějším.“ A také psáno jest: že činícího toho, jenž činí hříech, bez pochybenie vinu má, ktož moha potresktati, zmešká polepšiti. Neb psáno jest: ²²⁷) „Netoliko kteříž činie, ale i ti, kteříž přivolují, účastni jsú,“ a široký ukazuje těm, jenž hřeší, přístup ten, jenž zlosti přivoluje; neb na oba sluší rovná pomsta. A že najtěžší účastenství hříechu jest na těch, kteříž branie zlých, aby jim v hříechu dobří nepřekáželi, protož psáno jest: že ktož jiných lidí bluduóv zbraňuje, mnoho více zatracenější jest, nežli ti, jenž bludí. Neb netoliko ten bludí, ale i jiným urážky bludóv připravuje a potvrzuje; proto že mistr bludóv jest, netoliko kacieř, ale knieže nad kacieři má slúti. ²²⁹)

Z té řeči muóž znamenati, ktož duchovně

hledí, kto jest v svatokupectví kacieř nad kacieři, neb knieže kacieřské: že ten, jenž svatokupčí, a těch, jenž s ním svatokupčí, brání. A pod těmi jsú jeho menší, jenž ho zbraňují; a těch jest velmi mnoho. A pro lepší poznání měj tento příklad: že by bylo město někteřého krále, které by sám ustavil, a potom ztracené svým životem vybojoval od nepřátel; pak ktož by bez vôle toho krále to město pro peníze komu poddal, i ten, kterýž by na penězích přijal, byl by vinen, i ten, kterýž by mezi nimi trh jednal, i písař toho, jenž jest město poddal, i písař toho, jenž jest přijal, i posel onoho, i posel tohoto, i rukojmě s obú stranú, i úmluvce s obú stranú, i ten, kterýž by neokřikl obú neb jednoho, a moha, i ten, který by v tom bránil obú neb jednoho, a moha, i ten, který by radil jednomu neb oběma, aby to konala, i ten, který by k tomu puójičil peněz, i ten, který by dal papier k listóm, i ten, který skládal listy, i obec, která by se dobrovolně poddala, i hlásný, který by neodkřikl, i každý, který by rád se byl ku pomoci přičinil, aby to město tak proti vóli toho krále bylo komu dáno. — Tak jest v svatokupectví, když biskup chce a bude svatokupecky vsazen v město, to jest v lid, jež jest sám spasitel stvořil, a od ďábla svým životem, až do smrti na kříži bojovav, vysvobodil. Nuž nad oněmi, jenž by tak nevěrně

město od krále odlúčili, kdyby je měli, velmi by nad nimi mstili; ale o městu Kristovu nedbají, když zloději a lotři je zlezú, aby lupili netoliko na zboží, ale i na duši! O kterýchto zlodějích a lotřích die sám spasi-
tel: ²³⁰⁾ „Koliko jich přišlo, všichni jsou zloději a lotři!“

A že té účastnosti máme se varovati, píše sv. Jan ve svém Zjevení, řka: ²³¹⁾ „Viděl sem anjela sstupujícího s nebe, majícíeho moc velikú, a země jest osvícena od slávy jeho. A volal jest v síle, řka: Padl jest Babylon veliký, a učiněn jest přebývání ďábelství, a stráž každého ducha nečistého, a stráž každého ptáka nečistého a ohavného. Neb víno hněvu smilstva jeho, (t. Babylona), pili sú všichni lidé, a králové země s ním smilnili sú, a kupci země z moci rozkoší jeho bohati učiněni sú.“ — Babylon, město veliké, jest zbor zlých lidí; neb Babylon vykládá se pohanění a přenešení: neb všickni ti zlí sú pohanění a přenešení z milosti boží v hněv, a z života svatého v zlořečení. Anjel veliký, jenž jest s nebe sstúpil s mocí velikú, od něhož země jest osvícena, jest milostivý Kristus. A ten volá mocně, že ten Babylon padl jest od milosti jeho, jakož jest řekl ve čtení svatého Lukáše: ²³²⁾ „Viděl sem Šathana jako blesk s nebe padúcieho.“ A ten Babylon učiněn jest příbytek ďábelství, jakož dí spasi-²³³⁾ tel, že „zlý duch přijma

k sobě sedm duchuův horších, i přebývají v člověku;“ též v zboru všech zlých přebývají všelikací duchové nečistí, kteříž ostřiehají toho zboru, aby jich moci neznikl. A jest ten zbor pln nečistoty, ptactva nečistého, jako sov a kalúsuův, to jest lidí, jenž světla Kristova nemilují, jako i netopýři, jenž v temnostech hřiechův umějí létat, ale ve světle Kristově neumějí létat, neb v ctnostech neprospívají.

Dále die sv. Jan, že víno hněvu a smilství toho Babylona pili sú všichni lidé, t. z pokolení všech lidí, jako: panen, vdov, manželek, panícův, vdovcův i manželův. Někteří z nich přivolili sú k tomu smilnění, t. k odstúpení od Krista; neb v Písmě každý hřiech smrtedlný slove smilství, neb jím od choti Krista odstupuje duše k ďáblu. Dále die: A králové země, t. ti, jenž vládnú zemí, ti s tím zborem také smilní; a kupci země, to jest lakomci, ti mocí toho zboru zbohatěli sú; neb ten zlý zbor povyšuje lakomcuův a zvláště svato-kupcův. Od jich účastnosti mají se varovati věrní; neb ihned potom die sv. Jan: ²³⁴) „A slyšal sem jiný hlas, řkúcí: Vyjděte z něho (t. z Babylona), lide muój, a nebuďte účastni hřiechův jeho, ran jeho abyšte nevzeli; neb sú hřiechové jeho přišli až do nebe, a vzpomenuť je pán na zlosti jeho.“

Aj teď máš hlas s nebe k věrnému lidu bo-

žiemu, aby vyšel, ne nohama, ale životem
svatým z toho zlého zboru, aby boží lid nebyl
účasten i hříechu i pomsty; účasten pomocí,
radú, obranú, potvrzováním, nepomocí t. že
nepomáhá rušiti svatokupectvie, a mlčením,
jakož prvé jest položeno této kapitoly na
počátce.

KAPITULA X.

[A] Ještě o tom hříechu zuostáva polo-
žiti, kterak by najlépe se mohli ho vystřieci.
A nenie podobnější cesta, než aby bylo vo-
lení k biskupství neb farářství vedlé boží vôle;
neb tak sú volili apoštolové, neměvše zjevenie,
koho by přijeli v biskupstvie za Jidáše. A k to-
mu vzní řeč sv. Jeronýma, jenž die: ²³⁵) „Po-
něvadž tak veliký a taký Mojžieš nenie do-
puštěn, aby svým dómyslem volil knieže lidu,
aneb aby ustavil po sobě náměstka, kto jest,
jenž by směl z lidu, kterýžto lid často kři-
kem k chlúbě aneb póžitku popuzen, bývá
hnut, neb také i z kněží kto bude, aby se
hodna k tomu súdil, jedné ten, jemuž by, an
se modlí a boha prosí, bylo od boha zjeveno?
Jakož die böh k Mojžíšovi: ²³⁶) Vezmi Jozue,
syna Nun, člověka, jenž má ducha božieho
v sobě, a vložíš ruku na něho; a postav ho
před Eleazarem knězem, a přikázanie daj je-
mu před viděním všeho lidu, a přikaž oněm

před nimi; a dáš slávu svú na něho, ať poslouchají jeho synové Israhelští.“ Aj slyš zjevné ustavenie kniežete lidu, že netreba jest výkladu.“

A týmž duchem svatý Petr ustavil jest sv. Klimenta.²³⁷⁾ A tak apoštolé obecně ustavovali sú biskupy neb kněží; a když se jim nedostalo zjevení, tehdy sú volivše dva, Matěje a Josefa, pustili los, aby pán buóh ukázal, kterého by z těch dvú vyvolil: i ukázal jest pán buóh Matěje.²³⁸⁾ A tak kdyby obci nedostalo se zjevení, kterého by pán buóh ráčil míti, tehdy dobrým úmyslem bez přichýlení tělestného měli by voliti několik dobrých k biskupství, a pak modliti se pánu bohu snažně, aby ráčil ukázati, jest-li který z těch hoden; pakli nic, ale aby ráčil jiného ukázati. Ale pohříchu že sami se o to trú, a lid jest tělestně přichýlen k známým, neb k přátelóm, neb ku pyšnému; a také že nejsú víry a naděje veliké k bohu, aby jim dal hodného vladaře duchovního.

A že by měla obec voliti, píše k tomu sv. Jeronym, řka: ²³⁵⁾ „Ač pán buóh ustaviti kněze prikázal jest, a ač také volil jest, avšak také svolána jest obec; protož musí býti k ustavení kněze i lidu přítomnost, t. aby lid byl při tom, aby viděli všichni a jisti byli, že který najstatečnější jest ze všeho lidu, který najučenější, který najsvětější, který také ve vši

ctnosti najpovýšenejší, ten buď vyvolen k kněžství, a to s svědectvím lida, aby zpět potom zpěčení aneb hryzení svědomie nezůstalo. A to i apoštol přikazuje na ustavení kněze, říká: ²³⁰) že „musí míti ten svědectví dobré od těch, jenž vně jsú.“ Ale já něco více vízi v tom, že jest řečeno, že svolal Mojžíš vešken sbor, aby to bylo, t. duchovně rozumějíc sebrati všechny moci duše, a v jednotu shromážditi ctnosti, aby v knězi, jenž má svěcen býti, bděly všechny v duši moci a [byly] plny, a aby v nich nebyl nedostatek múdrosti, umění a vtipnosti, ale aby bylo v něm všechno množství smyslův, a všechno sebrání svatých myšlení, aby, co jest biskup, co mazání, co rúcho mešné, skládaje v tajemství srdce svého, mohl znamenati.“ To vše die sv. Jeronym.²³⁵)

Z té řeči svaté muož člověk znamenati, kteraké jest převrácení dnešní den a našich časův [v] ustavování biskupův. Neb prvé byl ten obyčej, že neb milý pán buoh dal zjevením biskupa, neb lid, kterýž měl jest veden býti, volil sobě biskupa neb vůdci: ale již zavržena jest moc lidu, aby požádal a volil sobě hodného kněze, a otevřena jest cesta, aby lakomí a jinak nešlechtní u papeže jako bravy lidi sobě k tělestnému póžitku zakúpili! A toho jest dóvod, že netáhne míti od papeže listův, až ihned svolá žakovstvo, aby dali na pomoc zaplacení na plášť; ²⁴⁰) a někdy ještě nemá

listuóv, a již chce míti. Jako letos se stalo v našem arcibiskupství, že sú dávali jedni, a úmyslem tiem, aby ti, kteří kází slovo boží a treskčí jich hříechy, byli vyplnění, druží dávali, bojíce se, aby jich nehrdlovali: neb sú vydali pokutu na ně, aby do kostela nechodili, dokud Šimonovi nepoložíe peněz. Ale třetí, ti hnutí duchem svatým, aneb snad bojíce se potom téhož porobenie, nechtiece dáti, odvolali sú se ku papeži: ale lépe by bylo, by se odvolali k bohu statečně, nepřivolujícíe k účastnosti svatokupectví, a prosili panuóv a obce, aby se k tomu přičinili a nedali jich tisknutí v ten hříech i v škodu tělestnú.²⁴¹⁾

Jest druhé převrácenie, že ač kte mají voliti biskupa, ale to sú sobě tak utvrdili kanovníci, aby oni sami volili, a ještě přidávají, aby z své kapituly totiž z svého zboru volili.²⁴²⁾ A v tom obém zastierají cestu duchu svatému, jako by řekli: My sami jsme hodni k volení, jiným toho nedal jest duch svatý! Druhé, jako by řekli: Jedné mezi námi jest biskupství hodný, jinému nižádnému nedal jest hodnosti duch svatý! A když volé, tehdy nehledí, aby ze všech nejlepšíeho v ctnostech volili, ale který by jich bránil na zboží, od kterého by měli póžitek tělestný, který by se srovnal v obyčejích nešlechetných s nimi! A tak voléce nehodného, jsú počátek vši zlosti a všeho zmeškánie, kteréž se stane od tak vo-

leného. Nenásledují ti apoštoluóv u volení, aby vyvolili muže, jenž jest pln ducha svatého, ani toho, jenž by nad jiné stkvěl se životem svatým, uměním i učením. Neposlouchají ti Písma dříve řečeného, kterak ho mají voliti, ani sv. Jeronyma,²⁴³⁾ jenž die: Taký buď volen v prelátství, to jest v povýšení nad jiné, k němuž jiní jsúc přirovnáni, jako stádo sú nazváni. A sv. Augustin die:²⁴⁴⁾ Volen k dóstojenství k biskupskému neměl by býti ten, kterýž menších úřadův zpravovati se neučil: neb tomu zpráva lodí neměla by býti poručena, kterýž neuměl jest držeti vesla. To sv. Augustin. — Ó milý spasiteli! Ty vidíš, žeť volé ne ze všech nejlepší, ale najnestatečnější!

[B] Ale řekl-li by kto: Dieš, že nižádný nemá se v dóstojenství sám tříti; a s druhé strany díš, že má nejlepší volen býti; ktož tehdy bude biskupem neb farářem, poněvadž sám se k tomu nižádný nevydá, a pán podací nejlepšího nezná, též i volenci? Tu diem, že ač nižádný bez božieho přikázání neb zjevení nemá se tříti v dóstojenství, však muož přijíti, jsa povolán; ale musí v tom čist míti rozum i žádost: rozum, aby jsa pozdvižen k bohu, vedlé zákona božieho vedl ovce Kristovy jeho cestú; a žádost má míti čistú, aby vyvržen byl každý hřích, jenž by mohl překaziti úřadu tomu, a zvláště pýcha, lakomství a hřie-

chové tělestní; a třetí, aby měl velikú chtivost k naplnění vôle boží v tom úřadu, a aby prospíval, jakž najdále móż. Ale kto jest nyní ten? a budem ho chváliti.

[C] Pak k druhé straně, jenž podává důstojenství neb volí k němu. Tu věz, že volení jest dvoje: Prvé volení jest přichýlení k dobré osobě z přirození žádosti. A tím volením volí člověk boha, ctnost, milost boží a blahoslavenství: neb z přirození žádost má k těm věcem. A to volenie ostane v svatých na věky. A k tomu volení velmi dobře se hodí Písmo boží; neb tak jest jistota veliká v tom volení, že nelze jest volenci pochybiti.

Pak druhé volení jest, jímž člověk přichýlen jest, aby lepší stranu volil. A to volení jest opět dvoje: Prvé slove opatrné, když člověk pravým úmyslem volí stranu, kteráž mu se zdá vedlé boha spravedlivější neb lepší k spasení. A tak vyvolení synové boží vedeni bývají duchem svatým v skutcích svých, ač jim Písmo neokazuje, že by měli tak činiti. Protož die sv. Pavel k Řimeninóm: ²⁴⁵) „Kteréžkolivěk duch svatý pudí, ti synové boží jsú,“ to jest, kteréž vede cestú blahoslavenství. A v takých skutcích, kteříž nejsú ukázání v Písmě, jest tak velmi třeba rady ducha svatého, že svatým udá se druhdy pochybiti. Jakož se stalo mezi sv. Pavlem a sv. Barnabášem, že Pavlovi se zdálo jiné, a Barnabá-

šovi jiné, ač byla sta oba svatá veliká, tak že sta se svadila a rozešla, on do jedné vlasti a druhý do jiné: proto že sv. Barnabáš chtěl pojíti s sebou jahna, řečeného Marka, a sv. Pavel prosil Barnabáše, aby ho nepojímal, proto že od nich byl prvé odšel.²⁴⁶) Též když v Efezu měště popadli sú byli dva tovariše sv. Pavla, a když sv. Pavel chtěl vyjíti mezi lid, nedopustili sú jeho učedníci a jiní jeho přátelé, prosíce, aby nevychodil na rynek, a jiní jinak chtiechu.²⁴⁷) Též mi se přihodilo, že jedni mi radili, abych kázal, když pohrom byl na bratří a kletby a služby stavenie; a druzí mi radili, abych nekázal. Avšak sem rozuměl, že obojí dobrým úmyslem sú radili: avšak z obú radú nebyl jsem jist, která by se sjednala s vólí boží.²⁴⁸) Protož potrebie jest člověku pilně a často se bohu modliti, aby ráčil vésti v takých skutciech; a také potrebí jest, hřiechy, jenž by mohly překážeti, od sebe hnáti, a hleděti ku Písmu a čakati mile vdechnutí ducha svatého.

Druhé volení slove neopatrné a jest, když kto volí co vedlé ustavenie lidského, nehledě k zákonu božímu. A tím volením volí obecně papeže, biskupy a jiné preláty. A vedlé těch ustavení, kteráž nemají založení v zákoně božiem, obecně jest nedostatek. Protož volenci měli by vedlé zákona božieho toho, kterýž by v životě svatém, v umění statečném, v práci

duchovní byl najstatečnejší vedlé obecného domnění, upřímo pro chválu boží, pro cirkve svaté prospěch, zavrhuč vseckny tělestné přiezne, toho voliti. Tak sú světi²⁰⁾ volili; protož biskupové sú světi²⁰⁾ bývali i lid. Ale nynie onoho papež dá na penězích, neznaje kto jest a kaký¹⁶⁰⁾ jest; onoho dá král neb knieže, an nehodný jest; onoho volé kanovníci pro dary neb pro jiné příčiny, a ne upřímo pro chválu boží; též páni i panoše i měšťané volé ne vedlé naučení Písma, ani vedlé upřímé žádosti. Protož jest neřád v křesťanstvu, mnoho lotruóv v duchovenství, a naplněno jest vši zlosti křesťanstvo; a tak jest Antikrist utvrdil svú vůli v těch voleních, rozdávaních a kupčeniích svatokupeckých, že přesáhá moc člověčí, aby jí nemohl té zlosti potreskati a odpuditi.

[D] Avšak tři znamenávám, že by mohly býti proti té zlosti pomoci, když by pán buóh svú milost v nich ukázal: Prvá pomoc, kdyby pán buóh dal některého papeže, jenž by všecka ta svatokupectví zrušil vedlé Písma a vedlé ustavení svatých biskupuóv. Ale kdež se ten nahodí? Věrně byl by veliký div, by se taký papež nynie zjevil; a viem to, že by jemu nedali jeho apoštolé býti živu dlúho!

Protož druhá pomoc, jenž by spíše mohla býti, jest, aby světská kniežata a páni, jsúc od boha naučení, nedopustili toho kupectvie

a neřádného nestatečných prelátův nad lid
 sázenie. A to by najspíše vzvedli, kdyby svých
 otcův almužen zle utracovati nedali, vezmúce
 je v svú moc a v svú obranu, aby jim[i]
 budúci nekupčili. Neb jakož oheň vždy hoří a
 pálí, dokud má co páliť, též oheň ďábluův,
 jímž vešken svět, v něm jsa povržen, vždy
 hoří, dokud má, co ten oheň krmí. Protož die
 svatý Jan v své epištole,²⁴⁹) že „vešken svět
 položen jest v zlostném, — (to jest ve zlém)
 — ohni,“ jenž jest žádost zlá; a ta nemuož
 býti spíše uhašena, jedné když to bude odjato,
 co ona žádá. U příkladě má někto zapálenie
 k ženě krásné, neb žena k muži. Proč? Neb se
 často vídají, a snad spolu obcují. Protož ta
 žádost bude brzy uhašena, když muži žena
 bude odjata, a muž ženě bude odjat smrtí.
 Proč? Proto, že již nebude míti muž k ní
 v světě čáky, ani ona k muži. Též když by
 ujeli přílišné almužny a dali skrovnú potřebu
 knězi, tehdy by žádost zlú svatokupectví uha-
 sili; ale dokud budú světší více almužen
 příkládati, dotud budú vždy žákovstva v té
 žádosti podpalovati, oni příkládajíce, a ďábel
 jako kovář měchy svými podymuje. Ale od té
 pomoci svaté k zrušení toho hříechu tiehne
 kniežata a pány světské oslepenie pokrytské,
 že sú je oslepili knězie svým pokrytstvím,
 tak že oni řkú: Vy se nemáte v duchovenství
 plésti, a oni, uposlúchajíce toho, i netbají.

Druhé tiehne spřežení: neb sú s nimi spřežení v libosti a v přízni světa tohoto, tak že svěšti jich požívají, a spolu sobě pochlebují. Třetí odstrkuje světské zaneprázdnění věcí světských od té dobré pomoci duchovní, tak že více dbají, aby zbohatěli, aby byli veleb[e]ni od lidí, aby hráli, kláli, veselé světu plodili, než aby pánu bohu věrně poslužili.

Protož třetí pomoc jest bližší, aby obec takým, jenž zjevně svatokupčí a jsú zle živi, nedala póžitkův, aby jimi nekupčili; ale musila by se obec odvážiti za čas jich póhonův a kleteb, jimiž brání své zlosti. Prosmež milostivého pána boha, ať ráčí svú mocí křesťanstvo své zpósobiti, a těmito obyčeji neb jinými, kterými on ráčí, to svatokupectví poraziti!

[E] Ale ihned se vypaří kanec z lesa, jenž ryje vinici Kristovu a vyvrací kořenie, řka: Nemají moci králové, páni, ani kteří svěšti, aby oni duchovní zpravovali! K tomu odpoviem prvé takto: že ve všem Starém Zákoně králové vládli sú kněžími a biskupy. A Šalamún král ten jest ssadil biskupa najvyššieho Abiataru s kněžstvie, a poslal ho k roli, a na jeho místo vsadil Sadocha; a to jest učinil vedlé vuóle božie, neb die Písmo: ²⁵⁰) „Abiatarovi knězi řekl jest král: Jdi do Anaton k své roli, neb jsi muž hodný smrti; ale dnes tebe nezabíem, proto že's nesl archu boží před

Davidem, otcem mým, a nesl si práci ve všem, v níž je pracoval otec můj. I vyvrhl jest Šalamún Abiataru, aby nebyl knězem božím, aby naplněna byla řeč boží, kterůž jest mluvil nad domem i nad pokolením Eli v Silo.“ — Aj teď máš, že netoliko odjal Šalamún požitek nejvyššímu biskupu, alebrž ssadil s kněžství.

Druhé diem: že poněvadž každý král moc má od boha nad svým královstvím, aby všecko království zpravoval v pravdě a v spravedlnosti, a poněvadž kněží jsú v království, tehdy král má je zpravovati v pravdě a v spravedlnosti; a nezpravoval by jich v pravdě a v spravedlnosti, když by jim přepustil bydleti v zjevné zlosti proti nejvyššímu králi jako nedbalivý sluha, a tak neprávě by vedl úřadu královského. Duóvod této řeči jest bula sv. Petra,²⁵¹) v níž prikazuje, aby všichni byli poddáni králi jakožto nejvyššímu. A proč? Proto, že král i jiní páni sú od boha posláni, aby nad zlými mstili, a dobré aby velebili. Protož die sv. Petr: „Poddáni buďte každému člověku pro boha, i králi jako nejvyššímu, i vódcem — (neb vévodám) — jako od něho, — (to jest od boha) — poslaným na pomstu zlých a k chvále dobrých.“ — Aj teď máš, že netoliko králi, ale i vévodám, i každému člověku mají poddáni býti pro boha, a to neb poslouchájee v dobrém, neb trpíce od nich pro hříchy, kte-

*

réž by učinili. Neb die sv. Petr: že od boha sú poslání králové i páni, aby nad zlými mstili. A toho také dovodí sv. Pavel: ²⁵²) že „nedarmo knieže meč nese, ale jako sluha boží na pomstu zlých.“

A že snad opět kanec kúsavý, klapaje zuby, řekl by, že meč knieže má, ale ne nad kněžími; protož sv. Pavel die: ²⁵³) „Každá duše, — (to jest každý člověk, jenž duši má) — mocem vyšším poddána buď; neb není moc jedné od boha, a které věci od boha jsou, řádné jsou. Protož ktož se protiví moci, božiemu se řádu protiví; a kteříž se protiví, ti sobě zatracení dobývají: neb kniežata nejsou k bázni dobrého skutka, alebrž zlého. A chceš-li se nebáti moci, čiň dobré a budeš míti chválu z toho: nebť boží sluha jest tobě k dobrému. Pakli zlé učiníš, boj se, neb nedarmo meč nese: nebť boží sluha jest mstivý v hněvu nad těmi, jenž zlé činí.“

Aj teď máš druhého apoštola, jenž ukazuje, že každý člověk, a tak i kněz, i biskup, má poddán býti kniežatům světským a báti se jich, když zlé učiní; neb nedarmo meče, to jest moci, nesú, ale aby mstili nad zlými. Kterak se chcem my kněží vyníti z toho dvojieho položení svatých apoštoluův, když co zlého zjevně učiníme? Ó bychom ten boží zákon drželi a vzeli příklad na svém pokorném spasiteli, jenž, jsa bohem i králem, i biskupem najvyš-

ším všeho světa, nemaje do sebe nižádného hřícha, řekl jest zástupuóm židovským: ²⁵⁴) „Kto z vás bude mě tresktati z hřícha?“ jako by řekl: Jest-li ktokolivěk z vás, daj mi vinu z hříchu, a jáť chci trpěti. Protož die sv. Řehoř na to slovo: ²⁵⁸) Kto z vás bude mě tresktati z hřícha? že ráčil jest dóvodem, že nenie hříešným, dokázati ten, jenž přišel hřiš-níky spravedlivy učiniti. To sv. Řehoř. — Ó Kriste! toť v tu pokoru nebrzy pyšní kněží vstúpí, aby se tak poddali, jsúce vinni, obci tresktati, jako si ty se poddal, jsa nevinný!

[F] A že mají králové zvláště svatokupectví puditi z cierkve svaté, ukázal jest milostivý spasitel příkladem, že když sú ho jako krále Jerusalémští měšťané přivítali, řkúc: Požehnaný králi na věky, synu Daviduóv! a stelíce před ním rúcho, an jede na oslíku, tehdy všel jest do chrámu a vymrskal mocně trhovce z chrámu, ²⁵⁶) jenž sú prikrytěji a méně hřešili kupčením, než nynie hřeší svatokupectvím. A tak tím činem dal jest králóm příklad, aby svatokupce a zlú kněži pudili, jenž více mnoho škodí království, než kteří zevnitřní nepřátelé a než lapky; aniž móż království dobře státi u pokoji, dokavad v něm svatokupectví stojí. Protož sv. Řehoř králové Franské takto jest psal: ²⁵⁷) Poněvadž psáno jest: Spravedlivost povyšuje lidu, ale biedné činí lidi hříech, tehdy království stálé bu-

de, když hřiech, kterýž poznán jest, brzy pomněn bude. Protož že příčina ku pádu lidu jsou sami kněží zlí — neb kto za hřiechy lida se postaví, když kněz, jenž by měl se modliti, těžších se hřiechův dopustí? — a v našich krajínách kněží nestydatě a nešlechetně obcuji, k těm zlým činům na pomstu máme horlivě povstati, aby hřiech nemnohých nebyl zatracení mnohým. A ihned potom die, proč má to opatřiti králová a tresktati, takto, že ktož popraviti muož a zmešká, účasten se bez pochybenie hřiechu činí. Protož opatřte duši své, opatřte děti své, jimž žádáte kralovati šťastně: opatřte krajiny, a prvé nežť stvořitel náš ruku svou k bití ztiahne, o tresktání toho, to jest kněžského hřiecha, velmi pilně myslte! Tak píše sv. Řehoř té králové. Pak králi Franskému takto píše: Jakož sme dávno psali, [že] tělesné na kněžích hřiechy a svatokupeckého kacieřství zlost všech biskupův velmi těžko jest potupiti a tresktati, ty z svých krajin kažte vyklestiti, aniž více tu peněz dopustíte zachovati nežli boží prikázanie. A ihned die: Protož jako proti zevnitřním cizím nepřátelům, též také proti vnitřním domácím duším nepřátelům učte se pilni býti, aby těm boha našeho nepřátelům věrně se protivili neb proti nim bojovali, a zde šťastně pod jeho obranú kralovali a k věčným radostem, povedeni jeho milostí, aby došli. Tak píše ten veliký papež sv. Řehoř.

A svatý Augustin takto die: ²⁵⁸⁾ Kto múdry řekl by našim králóm: Neroďte dbáti v svém království, kto by je držal, kto by proti zboru božiemu bojoval; na vás nesluší, kto chce býti křesťanem neb svatokrádcem. Jimž muož řečeno býti: Však na vás sluší v království vašem opatřiti, kto chce býti počestný neb nepočestný. To sv. Augustin.

A poněvadž svatokupci již bez studu svatokupčí, kterakž tehdy nemá král neb jiné knieže proti nim státi a ven z země své puditi? A že hodni jsú toho, die papež jeden, jmenem Pascalis: ²³⁾ „Zjevno jest, že svatokupci jako najprvnější a zvláštější kacieři ode všech věrných mají zavržení býti; a budú-li napomenuti a neodstúpí, mají i od cizích mocí potlačeni býti.“ Tu die výklad na to slovo: „od cizích“ to jest: od laikův světských, jenž mají tu moc.

Také sbor Toletanský ²⁵⁹⁾ v právích takto ustavil: Ustavujemy, aby, dokavadž ti, jenž sú kostely ustavili, živi jsú, o těch místech péči měli pilnú, a aby oni hodné faráře k těm kostelóm vydávali biskupovi k svěcení. Pakli těmi podacími pohrzuje biskup, faráře směl by u těch kostelův ustaviti, má věděti, že jeho ustavenie jest marné a k jeho hanbě; ti jenž sú ustavili, mají jiné vydati k svěcení faráře, kteréž hodné vyvolí. — Aj z toho ustavení svatého jest dóvod, že kdyby Římský biskup

ustavil nehodného k biskupství neb k jinému
dostojenství v království, že má král moc,
aby toho nepřijal, a jiného hodného ustavil.
Neb proto jest král od boha ustaven, aby dobré
v úřad stavěl, a nehodné aby odháněl; jakož
sv. Řehoř a sv. Augustin praví, a jako sv.
Petr a sv. Pavel napřed přivedeni sú na svě-
dectví. A to slibuje král na svém korunování,
když takto die v Kristově jmeně: Slibuji,
abych přikazoval a skutkem abych mocně na-
plnil, aby cierkev, to věz zbor boží a vešken
lid křesťanský, pravý pokoj mým přikázáním
neb súdem každý čas zachoval.²⁶⁰) Aj die
v slibu: „aby vešken lid pravý pokoj měl;“
a že nižádný nemá pravého pokoje, když nemá
pokoje s bohem, a kněží svatokupci nemají po-
koje s bohem, neb svatokupectvím proti bohu
bojují: protož král má kněží k tomu puditi,
aby měli s bohem pravý pokoj. Neb jakž by
netbal boje kněžského, jímž bojují proti bohu,
tak by již byl nevěren pánu bohu; jakož
i sluha králův vinen by byl a nevěren, kdyby
netbal, že by kněží krále bez viny haněli a
proti němu bojovali. A také, poněvadž král
vzdvihne se proti biskupu, když proti králi
bojuje a jemu křivdu činí, proč se nezdvihne
proti biskupóm, když svatokupectvím neb ji-
ným hřichem zjevným křivdu bohu činí, a
věda králi, že má více cti boží hájiti než
své?

A to sú vedli králi pohanští, jenž sú vŕŕecky lidi k tomu vŕdy pudili, aby proti jich bohóm nebyli, ale jim slúžili. Protož die sv. Augustin: ²⁶¹⁾ Znamenaj láska vaše, co diem: že to sluší na krále kŕŕŕanské, aby za svých časóv pokojnú chránili matku svú, cierkev svatú, z níž sú urozeni. A málo potom die: Nabochodonozor král prikázal, rka: Ktožkoli- vŕk die rúhánie proti bohu Sydrach, Misach a Abdenago, zahyň, a duóm jeho buď rozboŕen! — Aj teď máš, kterak pohanský král prikázal jest pod smrtí, aby nižádný neproti- vil se bohu Israhelskému, jenž je z ohně vy- svobodil ty tři mládence: Sydrach, Misach a Abdenago, jenž jest je byl v oheň veliký uvrhl, proto že sú nechtěli přestúpiti božieho prikázani, aby se byli zlaté soše klaněli.²⁶²⁾ A poněvadž kněží, jenž svatokupectví a jiné hřichy zjevně činie, protiví se a rúhají bohu, jakož sv. Petr die v svém proroctví,²⁶³⁾ že „budú mezi vámi mistři lživí,“ a potom die: „a mnozí budú následovati jich smilstva, od nichž cesta pravdy bude rúhána, a v lakom- ství vymyšlenými slovy budú na vás tržiti,“ a sv. Judas apoštol v své epištole die,²⁶⁴⁾ že „jakož Sodomští sú zachováni k věčnému ohni, též i ti, kteříž tělo své poškvŕňují pan- stvím, hřiechy a božství se rúhají,“ — aj po- něvadž kněží zlí tak se bohu rúhají, má král mocí svú, řádem chvály božie mŕŕě, kněží těch

od hříchuóv potáhnúti. A k témuž zavázána sú kniežata i páni, poněvadž mají moc od boha, aby křivdy, kterúž bohu činí lidé, mstili; neb jinak byli by nevěrné sluhy krále najvyššieho. Neb die ustavenie: ²⁶⁵) Ktož muož se postaviti proti zlým a mútiti je, a nečiní, nenie nic jiného, než přieti jich zlosti; aniž jest bez škralúpu totiž bez poškrvny tovaryství tajemného ten, jenž s zjevnú zlostí nechce se potkati.

[G] Jest jiných mnoho dóvodóv, jichž ukrátím, toto řka, že kdyby králi, kniežata, páni, jsúc v božiem zákoně naučení, nedali kněžím svatokupčiti, a kdyby sami nesvatokupčili, tehdy dal by jim pán buóh pokoj v zemi, chválu i zbožie, a potom nebeské království. Ó věrní králové, kniežata a páni i rytieři, probuďte se z padúcieho snu, jímž sú vás uspili kněží, a vypuďte z vašich panství kacieřství svatokupecké; neb jinak bez pochybenie bude bůře a pokoj pravý nebude, kterýž dán jest v zemi lidem dobré vuóle. A pomněte, že jest vám poručena zpráva lidu od boha vedlé jeho zákona; protož braňte jim svatokupčiti i jinak hřešiti; nedajte chytrosti ďábelskú lida lúpiti, nedajte z svých panství na svú škodu ven z země nositi. Ó, smíte-li se postaviti proti těm, jenž krávy berú, ovšem postavte se proti těm, jenž i skrytě peníze na chudině vylúdic, své duše i jich derú!

Ó poznajte, žeť více rozlité v lidu škodí svatokupčenie, nežli které jich v lidu lúpenie. Ó pomněte, žeť die spasitel: ²⁶⁶) „Í který jest věrný sluha a opatrný, kteréhož ustavil jest pán nad svú čeledí, aby jim dal pokrm v čas? Blahoslavený ten sluha, jehož, když přijde pán jeho, nalezne, an tak činí. Věru pravím vám, že nade vším bohatstvím svým postaví ho.“

[H] Aj páni, slyšte odplatu svú, ač věrné a opatrné sluhy budete. Odplata blahoslavenství jest nasycenie bez nedostatku vôle věčné radosti a všeho dobrého jměnie. Neb blahoslavený jest ten v nebesiech, jenž má, cožkoli-
věk chce, a nic zlého nechce. Neb poněvadž bude míti každý v nebesích boha k své vůli, jenž jest nesmírné dobré, nad něž nebude moci sáhnúti vôle, aby co chtěla více, protož to dobré, poněvadž se dá člověku blahoslavenému, dává s sebou všechny jiné věci k jeho vůli. A to míní Kristus, když die, že nade všechny věci dobré své postaví ho, a tak nade vším svým bohatstvím. Ó věrný křesťane, neztracuj toho věčného bohatství, za časné a kratičké, nesmírného za velmi malé, a za tesklivé utěšeného! Ó, „hledajte najprvé království nebeského, majíce je nejvíce v své žádosti, a tak stojíce o ně všemi svými mocmi: a tehdy, jako die spasitel, ²⁶⁷) „budú vám dány všechny potřebné věci.“

[I] Ale jest otázka: Poněvadž jest mnoho svatokupcův, jako z prvních důvodův a z nynějších obyčejův vědomo jest, a duchovní ustavili sú sobě, aby nižádný neslul svatokupec, jedné ač před nimi vedlé jich ustavení bude dovedeno, kterak tehdy nad svatokupci bude kto moci mstíti, ani sami jsú sůdce, a oni mají moc, že koho chtí, toho sůdí, a provedúce svědky falešné, i žalařují, klnú, mučie a druhdy pálé, jakož sú Annáš a Kaifáš s mistry svými a s kněžími nevinného kněze Ježíše Krista, boha pravého, za kacieře zamordovali, a dovodiece a řkúce: ²⁶⁸⁾ „My zákon máme, a vedlé zákona má umřieti!“ A tak kacieři, Písmo zle držíce a svědky křivé vyvedše, ukřižovachu Ježíše. —

K tej otázce najdřívě diem každému vóbec, jako sv. Pavel die Titovi: ²⁶⁹⁾ „Kacieře člověka po prvniem a druhém tresktání varuj se, věda, že vyvrácen jest.“ A pán Ježíš die: ²⁷⁰⁾ „Buď tobě jako pohan a zjevný hřešník.“ A kdybychom to božie ustavení drželi, i kto by směl svatokupčiti, neb jinak smrtedlně zjevně hřešiti? — Druhé diem, že kniežata a páni, jsúc sami čisti od svatokupectvie a obec též, nemají jich dopustiti k úřadu. A třetí, jakož napřed řečeno jest: nechtí-li ostati hřiechu, aby jim póžitkuův nedávali. Ale nechci raditi, aby koho zabili, neb by snad někdy i nevinného zahubili. [K] Protož sůdce, kte-

rýž chce súdiť, aby neučinil pravdĕ násilé, má míti moc, jíž by nižádnému neukřivdil, podobně k moci boha otce. Druhé, má míti dobré svědomí, boje se boha synovsky, podobně k Kristovu člověčenství. Třetí, má míti poznání pravdy, podobně k múdrosti syna boha. A čtvrté, má míti čistou vůli dobrotivú, podobně k vůli ducha svatého. A když ty čtyři věci bude míti, tehdy bude moci právě súdiť. A že sú kněží těch příčin neměli, protož spasitele nevinného, že jim pravdu pravil a jich hříechy tresktal, ohavnú a ukrutnú sú ho smrtí umořili; a též i nyní se děje a bude se dít, že ty, kteříž z dobré žádosti písmem hříechy treskci a pravdu káží, ty hubí a za kacieře mají. Ale však ti nemají odpadnutí, majíce svého spasitele před sebou jako zrcadlo a jeho těšeníe.

[L] Ale vytasí se z nich mnohý a die, že jim jakožto starším, jenž mají súdiť, a mnohým, jenž Písmo umějí, má více věreno býti; neb oni mají lid zpravovati, kterakž tehdy jim nemá více věreno býti než kněžím chudým zavrženým? —

K tomu odpoví lotr neučený v Písmu, jenž jest proti všem biskupóm, mistróm, i proti rytieřóm, i proti všem, jenž sú Krista nevinného potupili a jemu se rúhali, vydal právě svědectví, řka,²⁷¹) že „nic zlého Kristus jest neučinil.“ Aj tomu lotru jest více věriti, než

oněm všechněm, jenž sú křičeli, že Ježíš ho-
den jest smrti. A k tomu podobně a vesele
cierkev svatá zpívá: Věřiti jest více samé
Mariji pravé nežli židovské zběři falešné.²⁷²⁾
A že milostivý pán buóh dává sprostným po-
znání pravdy, jenž v pokoře jeho přikázání
drží, a skrývá ji před mudrci světa, protož
chválil jest Kristus otce a potvrdil jest této
pravdy, že takým jest věřiti, řka: ²⁷³⁾ „Chvá-
lím tě, otče, pane nebe i země, že si skryl
tyto věci od múdrých a opatrných, a zjevil's
je maličkým — (totiž pokorným) — a v světě
zavrženým.“ I zdaliž neměli sú lidé více vě-
řiti dvanácti apoštolóm chudým, sprostným a
v světě zavrženým, více, než všem biskupóm,
mistróm, kněžím i zákonníkom pohanským
i židovským, jenž sú tú cestú šli, kterou šel
Kristus? Protož lidé mají míti tuto opatrnost,
že ktož se lépe sjedná s zákonem Kristovým
a s životem jeho, tomu mají více přichylni
býti, než by jiných bylo tisíc, kteříž by se
nesjednávali s zákonem a s životem jeho.
V příkladě: když hrají v kule, tehdy zmiet-
ku²⁷⁴⁾ mecí napřed a potom kulemi kotí, a ktož
blíže přikotí, ten jest získal; a když se při-
hodie, že nemohú rozeznati, čí kule jest blíže
k zmietce, tehdy vezmú míru i měří od zmietky
k kulém, a miera ukáže, která jest bližší kule.
Tak něco jest podobno o Kristovi neb o jeho
pravdě: Kristus ten před námi jest v příkladě

položen, a my máme se k němu volati obyčejem dobrým, a tudy získati království nebeské; pak chce-li kto rozeznati mezi těmi, kteříž se vadije o blízkost Kristovu a o pravdu, kto k ní bližší jest, jedné vezmi míru od zmiety Krista, měřiž jeho přikázáním, jeho pokorú, tichostí, nesmilností, chudobú a jeho slovem, a kohož spatříš, že ty miery jako stébla k jednomu lépe příležití než k druhému, tehdy drž s tím, že ten jest bližší, a že ten proti onomu získal. A byť jich tisíc tisícův s oniem drželo, jemuz nepřiležití přikázanie božie, ani pokora, ani tichost, ani nesmilnost, ani láska, všichniť zlú při drží.

[M] A že tak blízkost ku pánu Kristovi máme měriti, onť die: ²⁷⁵) „Ktožkolivěk čini vůli otce mého nebeského, ten bratr můj, matka má i sestra má jest.“ A opět die: ²⁷⁶) „Vy přátelé moji jste, když ty věci učiníte, které přikazuji vám.“ Aj kterak blízkost k sobě měří zachováním přikázanie svého! A že lidé mají znáti tu blízkost, die: ²⁷⁷) „V tom poznají všichni, že jste moji učedlníci, budete-li míti lásku jeden k druhému.“ A že Kristovo jest slovo toto: ²²) „Darmo ste vzeli, darmo dávajte!“ jakož zmietyka před učedlníky a přede všemi kněžími vržená, protož měř, kto chce, od té zmietyky k těm, jenž se vzdalují skutkem i řečí, a k těm, jenž té se zmietyky skutkem držie, a ihned Kristus ukáže, kteří sú

získali, řka: ²⁷⁸) „Skutkóm věřte!“ Též jest o oné zmietce kněžím povržené: „Kniežata světská panují jeden nad druhým, ale vy ne tak.“ ²⁷⁹) Též o oné: ²⁸⁰) „Neodřekne-li se kto všeho, což sobě má, nemuůž býti muoj učedník.“ Též o oné: ²⁸¹) „Neroďte sobiti sobě stříbra a zlata.“ A tak o jiných pravdách, kteréž sú nám před oči povrženy, abychom se k nim skutečně valili a následovali svého spasitele Jezu Krista; neb nemuůžem míti lepšího vódce a mistra, ani jiného založení a čistějšího zrcadla. [N] Protož po něm jděmy, jeho posluchajmy, a na něm vieru, naději, lásku i všechny dobré skutky zakládajmy, v něho jako v zrcadlo hledmy a k němu všemi mocmi tiehněmy. A slyšme, žeť die: ²⁸²) „Jáť jsem cesta, pravda a život;“ cesta v příkladě, pravda v zaslíbení, a život v odplacení. Cesta v příkladě, již kto jde, nezablúdí; pravda v zaslíbení, že co jest slíbil, to naplní; a život v odplacení, že sám se dá u věčné radosti ku požívání. Jest také cesta, že vede k spasení; jest pravda, že v rozumu věrným svítí; a jest život věčný, v němž živi budú na věky v radosti všichni vyvolení. K tomu životu, a tú cestú a pravdú chci jíti a jiné tahnúti!

Tyto sem kniežky napsal, vĕda, že ani chvály, ani milosti, ani úžitka tělestného od kněží lakomých i od druhých světských neobdržím; neb těch věcí od nich nežádám, ale od boha odplaty a jich spasenie. A potká-li mě jich hanění aneb trápenie, to sem před se položil, že lépe jest pro pravdu smrt trpěti, než pro pochlebenství časnú odplatu vzieti. A také že die sv. Pavel: ²⁸³) „Bych se lidem líbil, sluha bych boží nebyl,“ — rozuoměj: bych se líbil lidem pochlebenstvím, sluha bych boží nebyl, — protož varuji se pochlebenství, abych i jich i sebe nezmeškal a nezprznil pochlebenstvím. Upříemo a sprostně sem řeč položil, zda bych co mohl svatokupectví poraziti a vypleti. K tomu rač pomoci milosrdný spasitel! Jehož léta tisícieho čtyrstého třinactého, na den jeho v chrámě obětování od panny Marie, od Simeona na ruce vzetí, kterémužto dni Čechové říkají Hromnice [knížky tyto sú dokonány].

Ktož budeš čisti, patřiž, že úmysl muójenie, aby dobří byli pohaněni neb nuzeni, ale aby ti od zlosti se ostřiehali, a zlí aby se pokáli. Amen.

Ukazadlo ke svatokupectví.

Almužny kto zle rozdávají. 8 G.

Almužny zle trojím obyčejem požívají. 8 H.

Almužny věčné nemají založení v Písmě. 8 H.

Balámovi dědicové nemají založení v Písmě. 3 B. G.

Biskup trojím obyčejem svatokupčí. 5 A.

Biskup kterak biskupství jest hodný. 5 A.

Biskup kaký¹⁰⁰) má býti. 5 B.

Biskupi proč mají náměstky. 5 G.

Biskup planý které má výmluvy. 5 G.

Biskupství přijíti kto by měl. 10 B.

Bratrství křesťanské. 6 K.

Bratrství vymyšlené od lidí. 6 M.

Bule drahé jsú. 5 G.

Bázeň troje, pro niž pravdy nevyznají. 9 D.

Biskup kaký¹⁰⁰) má volen býti, a kterak. 10 D.

Biskupství žádati a kněžství sluší-li. 8 C.

Blahoslavenství co jest. 10 G.

Chudých jsú mordéři, lúpežníci a zloději ti, kteříž jim almužny drží. 8 G.

Daruóv má se varovati každý v duchovenství. 2 D.

Dědici Šimonovi. 3 F.

Dědicové Jidášovi. 3 E.

- Dědici svatokupcuóv kto jsú. 3 A.
 Dědici Balámovi. 3 B.
 Dědici Jezí. 3 C.
 Duchovní věc která slove. 2 C.
 Farář kterak svatokupčí. 7 A. B. C.
 Faráře zlého mají tresktati osadní. 7 K.
 Faráři kterak se zle mění o fary. 7 M.
 Jezí svatokupec i synové jeho. 3 C.
 Jeroboámovi dědicové. 3 D.
 Hřešiti nemá člověk, aby dobré bylo. 6 H.
 Hříchu obyčej nevymlúvá ani přirození. 7 G.
 Hřícha účastnost. 9 A.
 Kacieřství co jest. 1 B.
 Kacířem někto jest v řeči, někto skutkem. 1 C.
 Kacířství jest troje. 2 A.
 Kacířem bližního nemá nazvati, člověk. 1 D.
 Klášterníci almužny zadržéním hřeší. 8 G.
 Kněz, který lépe pracuje, jest hodnější puóžitkov.
 7 E.
 Kněží zle utracují zboží. 7 J.
 Kněz smilný zjevně kterak má trestán býti. 7 K.
 Kněz zlý není hoden, aby slúžil. 7 K. L.
 Kněží proč mnoho jest a vždy jich přibývá. 8 B.
 Knězem těžko býti pro mnohá zpletení. 8 C.
 Knížata účastna jsú svatokupectví, že potvrzují.
 9 F.
 Kostely proč zákonníci sobě sobí. 6 B. C.
 Král má moc zlé kněží tresktati. 10 G. F.
 Kristovi kto jest bližší. 10 M.
 Kristus jest cesta, pravda a život. 10 N.

*

Listy zákonníci dávají, proč? 6 J.

Lúpí divně lid kněží. 7 M.

Lúpežníci chudých jsú, ktož almužny jim drží. 8 G.

Mistrem proč má kto býti. 9 C.

Mistrská pýcha veliká. 9 A.

Mistři svatokupectví kterak brání. 9 A.

Měnění o fary neb o obroky zlé jest. 7 M.

Morděři chudých jsú, ktož jim almužnu drží. 8 G.

Mší třidceti slúžení. 7 D.

Mše smilného kněze proč nemá slyšína býti. 7 K.

Najímání kosteluóv jest zlé. 7 M.

Najíti kostel mohli by bez hřicha. 7 N.

Náměstka každý prelát chce míti. 5 H.

Náměstka má ďábla zlý prelát. 5 K.

Následovati Krista nejlepší. 10 N.

Obyčej hřichu nevymlúvá, ale tíží. 7 F.

Obyčej zlý každý jest proti bohu. 7 H.

Obyčej slavný který slove. 7 F.

Obcování svatých. 6 L.

Obecné věci zákonníkuóv. 6 G.

Odplata knížat a pánuóv, by svatokupectví puđili.
10 G. H.

Odpustkuóv prodávání. 4 G.

Odpoviedati má každý sám za své činy. 5 H.

Odstúpení jest proti otci bohu. 2 B.

Otec hřeší dada dítě na učení, aby bylo světu
vzácno. 8 B.

Papež muož svatokupcem býti. 4 A.

Papež kterým obyčejem muož svatokupcem býti
4 B.

- Papežuóv úřad který jest. 4 C.
- Papež Jan dvamecítmý najprvé puóžitky ustavil obrokuóv. 4 E.
- Papežovu moc víže zákon boží. 4 F.
- Pásti ovce kterak má prelát? 5 J.
- Podací kosteluóv kterak přišlo mnichuóm. 6 D.
- Poddáni mají býti kněží knížatuóm. 10 F.
- Podací míti jest strašlivé. 8 D.
- Podací co jest. 8 D.
- Podací troje věc činí. 8 E.
- Podací neb patron má tři odplaty. 8 E.
- Podací proč slove duchovní věc. 8 F.
- Pomoci jsú tři k zrušení svatokupectví. 10 D.
- Pomsta svatokupcuóv. 3 H. 10 J.
- Pokání toho, kto zle v obrok vstúpil. 5 L.
- Poslúchati ne ve všem pápeže. 4 E.
- Poslúchati prelátuóv jedné v dobrém. 9 B.
- Poslúchati máme knížat. 10 F.
- Radú účastni kto jsú svatokupectví. 9 E.
- Rúhání co jest? 2 A.
- Rúhání jest proti bohu synu zvláště. 2 B.
- Spravedlivý jest pán všeho světa. 4 D.
- Stvrzení k biskupství neb k faře nemá kupováno býti. 7 B.
- Súdce má míti čtyři věci do sebe. 10 K.
- Svatokupectví farářovo a střídníkovo. 7 A. B.
- Svatokupectví od koho se počalo. 3 A.
- Svatokupectví co jest? 2 B.
- Svatokupectví jest proti duchu svatému. 2 B.

Svatokupec jest, kto pro chválu neb pro službu duchovní věc dává. 2 D.

Svatokupcuóv mnoho. 2 D.

Svatokupcuóv pomsta. 3 H.

Svatokupectví tupí svaté ustavení. 5 C.

Svatokupectví kterak vymlúvají. 5 D.

Svatokupectví kdy z peněz světi kněží. 5 E.

Svatokupčí sluhy biskupovy. 5 F.

Svatokupectví lidí světských. 8 A.

Svatokupectví účastni jsú lidé šesterým obyčejem.
9 A.

Šimonovi dědicové. 3 F.

Tresktati kterak mají osadní faráře. 7 K.

Účastnost hřicha. 9 H.

Účastni jsú, svatokupectví kto potvrzují. 9 F.

Účastnost svatokupectví šestera. 9 A.

Učiti proč se má dítě. 8 B.

Věřiti komu jest hodnějšie. 10 L.

Voliti by měla obec biskupa. 10 A.

Volení jest dvoje. 10 C.

Vyznání Krista a jeho pravdy. 9 D.

Žádati kněžství, biskupství, farářství sluší-li? 8 C.

Zákonník kterak má učiniti, aby nebyl účasten hříchův. 6 N.

Zákonníci kaké¹⁰⁰) listy dávají lidem. 6 J.

Zákon kto chce přijíti na se, má se opatřiti. 6 B.

Zákonníci kterak bývají svatokupci. 6 E.

Zákonníčí zpověď a obecenství. 6 G.

Zákonníčí hodování a rozkoš. 6 F.

Zákonníčí svatokupectví. 6 A.

Ktož budeš čisti toto svrchupsané ukazadlo, ne-
 řaď ihned za blud, jeliž přečteš v knížkách a uzříš,
 et na dobré kněží a na dobré zákonníky i na dobré
 světské nejde tresktání, ale na hříchy zlých, kteréžto
 hříchy má každý křesťan kaziti, jakož najdále muož.

Pak chceš-li naleznúti o které věci psané v kni-
 hách, znamenaj slovo, kteréž tu věc znamená, a zna-
 menaj, od které čteny²⁸⁴⁾ to slovo se počíná, a ihned
 hledaj. Nalezneš-li je mezi jinými slovy, kteréž od
 též čteny se počíná, a bude-li mezi nimi, tehdy ihned
 počet ukáže kapitolu, a čtena ukáže, kde v té kapi-
 tole o té věci psáno jest. U příkladě: chceš míti
 o bázni; to slovo „bázeň“ počíná se od té čteny *B*;
 hledajž v ukazadlu mezi těmi slovy, jenž se počínají
 od *B*, a nalezneš: „Bázeň jest troje“, a tento počet:
 9, a tuto čtenu: *D*. Počet ukazuje devátú kapitolu,
 a čtena ukazuje, kde o bázni v té kapitole stojí
 psáno.

Také věz, že v knihách na mezích vedlé řád-
 kuóv písma neb záhonuóv písmo latinské ukazuje,
 kde písmo jest v zákoně božím neb v ustavení, a
 kde píší světi.⁵⁸²⁾ Kterak knihy z biblí česky slovú,
 a kterak počtové mají znáni býti, psal sem na konci
 knih: „O božím přikázání.“⁽²⁸⁶⁾

POZNÁMKY.

¹⁾ Definice tato jest základem nynějšího vymezení pojmu kacíř, o němž srov. Sägmüller, Lehrb. d. kat. Krichenrechts (Freiburg 1904) str. 716. Hus opírá se tu o svůj výklad Sentencí (ve vydání Flajshansově str. 587), odkud také jsou převzaty citáty z Augustina, zvláště druhý (pocházející z Augustinova spisu De utilitate credendi); k výkladu pojmu kacířství srov. také konec pozn. 7.

²⁾ U Matouše 15, 19.

^{2*)} = leč, jenom.

³⁾ Mínil se tím obvyklá ohrazení (protestace) při akademických disputacích i v jednotlivých traktátech, jimiž autoři prohlašovali, že nemíní nic bludného zastávat, a že se ve všem podřizují autoritě církve.

⁴⁾ V epištole k Titovi 1, 16.

⁵⁾ Srov. evangelium Matoušovo 26, 49 n, Markovo 14, 45 n. a j.

⁶⁾ = nerozvážně, všetečně. Zásada zde vyslovená opakuje se u Husa často.

⁷⁾ Tyto názory o klatbě a vyobcování vyplývají z učení Husova o předurčení (praedestinacio) a předzvědění, které Hus převzal — a vlastně celým stavem tehdejší církve byl nucen převzít — z Wyclifa, a jež se redukují až na Augustina. Podle ná-

zorů těchto spasení člověka jest čirým aktem milosti boží, a dojde ho toliko předurčený (praedestinitus). Předzvěděný (praescitus) jest od boha zavržen (vyobcovaný a kletý, jak se Hus zde vyjadřuje) a nemůže dojíti spasení. — Proti této klatbě boží stojí klatba (exkommunikace) lidská (od papeže a p.), jež arci podle názoru Husova nemůže míti účinku na konečné spasení předurčeného. Přirozeně tedy, mluví-li zde Hus o církvi, nemíní tu církve Římské, nýbrž má na mysli *svoji* definici církve jakožto neviditelné společnosti všech praedestinovaných, zemřelých, žijících i budoucích, jejíž hlava jest Kristus (nikoli papež). — Co se týká zásady něco výše vyslovené, že také židé a pohané jsou kacíři, odpovídá zásadám kanonického práva, jež rozeznává kacírství formální (drží-li člověk pokřtěný tvrdošijně větu od církve zavrženou) od kacírství materiálního (držení bludu z nevědomosti nebo neznalosti pravdy). Podobně vyslovuje se Hus již ve Výkladu Sentencí str. 587.

⁸⁾ Běží o rozšířené tehdy názory, jimiž knězi svoji moc utvrditi chtěli, a proti nimž Hus také v jiných spisech svých často vystupuje, jakoby totiž knězi náležela přednost před matkou Kristovou, která jen jednou dala život Kristu, kdežto kněz denně při mši boha stvořuje, nebo že kněz odpouští hříchy z vlastní své moci, nebo že může rozhodovati o spasení a zatracení atp. Hus proti tomu stojí na stanovisku, že tělo boží při mši se nestvořuje, nýbrž milostí boží (ne zásluhou knězovou) chléb a víno přepodstatňují se v tělo a krev Kristovu, že kněz neodpouští hříchů z vlastní moci, nýbrž toliko označuje hříšníku ve zpovědi, že bůh mu hříchy odpustil; a ovšem také nemůže kněz rozhodovati o konečném spasení nebo zavržení člověka. — Jinak pro věcný obsah kapitoly srov. Husův Výklad Sentencí 587 a 639.

⁹⁾ U Matouše 9, 2—3 (srov. také Lukáše 5, 20—21).

¹⁰⁾ V epištole ku Galatským 2, 11.

¹¹⁾ V první své epištole 1, 8.

¹²⁾ V jednom listě z vyhnanství do Prahy, psaném asi v listopadu 1412 (Documenta str. 40) vyslovuje se Hus podobnými slovy o svém úmyslu psáti o Antikristovi, v Postille pak (dokončené v říjnu 1413, srov. Erben II, 11) zmiňuje se již, že o té chytrosti Antikristově psal v jiných knihách. Míni tím nepochybně svůj spis o šesti bludích, dokončený v české redakci dne 21. června 1413.

¹³⁾ Podle evangelia Janova 10, 31—33.

¹⁴⁾ Podle evangelia Lukášova 26, 63—68.

¹⁵⁾ Evangelium Lukášovo 23, 5.

¹⁶⁾ U Matouše 12, 31.

¹⁷⁾ Isaiáš 55, 1.

¹⁸⁾ U Matouše 13, 45—46. Celé toto i následující místo jest doslovným ohlasem Husova Výkladu Sentencí 639 a 640.

¹⁹⁾ V epištole I Korinským 9, 11.

²⁰⁾ = svatí.

²¹⁾ Sv. Řehoř Veliký, jeden z nejčastěji citovaných církevních otců, narodil se r. 540, zvolen papežem 590 a zemřel 604. Vynikl také jako spisovatel; z jeho spisů rozšířeny byly zvláště *Expositio in b. Job seu Moraliū libri XXXV*, jež stalo se celému středověku rukověť morálky, *Libri IV Dialogorum de vita et miraculis patrum italicorum et de aeternitate aminorum*. Památkou jeho činnosti kazatelské jest celá řada homilií (zvláště in evangelia XL a in Ezechielem), mimo to známa celá řada jeho listů, citovaná obyčejně pode jménem *Registrum*. Citát pochází z Homilií na evangelia kn. I, hom. 4 (Migne 76 str. 1091), přejat však patrně z Dekretu I q. 1 c. 114.

²²⁾ U Matouše 10, 8.

²³⁾ Paschalis I. byl papežem 817—824. Výrok jeho citován jest podle Dekretu Gratianova c. I q. 7 c. 27; srov. také Husův Výklad Sentencí 640. O Gratianovi v. pozn. 96.

²⁴⁾ Řehoř v homilii 17. na evangelia (Migne 76 str. 1145); slova hříecha škoda (4. řádek citátu), jež má rukopis, opravena dle originálu (de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare).

²⁵⁾ V rkpise omylem „Protož“, Erben (I. 396 pozn. 2); Erben opravil správně na „Proč“, jak má také originál (Cur).

²⁶⁾ Remigius z Auxerre, zemřelý kolem r. 910, skladatel několika děl exegetických; citát pochází podle udání Husova z nějaké homilie na týž text, jako předešlý citát z Řehoře (Luk. 10, 1—9), ale mezi homiliemi Remigiovi přičítanými podobné není (srov. Migne 131).

²⁷⁾ U Marka 11, 15 a Matouše 21, 12.

²⁸⁾ V originále „ještě ač“.

²⁹⁾ Srov. o tom vypravování v knize Numeri kap. 22. K věci srov. Husův Výklad Sentencí 641.

³⁰⁾ Evangelium Matoušovo 24, 11.

³¹⁾ Druhá epištola Petrova 2, 1—3 a 14—15.

³²⁾ Jest to narážka na hlásání odpustků, vydaných Janem XXIII. na válku s Ladislavem Neapolským, k němuž došlo v Praze v květnu 1412. Způsob, jímž prodavači a v čele jejich pověstný obratným získáváním beneficií Václav Tiem si počínali, vzbudil obecný odpor, jemuž průchod dal Hus otevřeným vystoupením. Chtěl prvotně pohnouti universitu k zakročení, ale tu narazil na odpor fakulty theologické, zvláště Stanislava ze Znojma a Štěpána z Pálče, ten čas děkana fakulty, který sice v instrukcích pro nájemce odpustků shledal bludy makavé, ale proti nejvyšší autoritě zřejmě postaviti se nechtěl. Vystoupení Husovo vzbudilo živý ohlas

ve veřejnosti a kazatelé odpustků setkávali se se zřejmým odmítáním. Aby zamezil nepokoje, král Václav zakázal podobné veřejné vystupování proti odpustkům, a když po tomto rozkaze tři mladíci Martin, Jan a Stašek odvážili se v kostelích (Týnském, sv. Jakuba a sv. Víta) veřejně omlouvat kazatelům, byli zatčeni a přes zakročení Husovo (kterého konšelé ujistili, že jim nebude ublíženo), dne 11. července od konšelů Staroměstských popraveni. Srov. Tomek, Dějepis Prahy III.², 518 a můj článek o Husovi v Ottově Sl. Nauč. XI, 910.

³³) Srov. o tom 4. knihu králů kap. 5 a Výklad Sentencí 642.

³⁴) Petrus Damiani (nar. 1006 nebo 1007 v Ravenně, nejprve mnich, r. 1057 jmenován kardinálem biskupem Ostijským, které hodnosti se však asi 1067 vzdal, zemřel 1072) vynikající hlasatel církevní reformy, již sloužil, slovem, činem i písmem, vystupuje zvláště horlivě také proti simonii. Z kterého spisu citát pochází, nepodařilo se mi zjistiti, do české své práce přejal ho však Hus ze svého Výkl. Sent. 642, odkud je (v první části volně) přeložen.

³⁵) Ostatní vydání čtou „vymítali“, latinský text žádá čtení hořejšího.

³⁶) V třetí knize Králů kap. 13 (v. 33—34); srov. Výkl. Sent. 641.

³⁷) V dekrétu Gratianově I q. 1. c. 21.

³⁸) Skutkové apošt. 8, (18 a n.).

³⁹) Tím označením rozumí se vždy Petrus Lombardus, zvaný tak po své rodné zemi, později biskup Pařížský (zemřel 1160 nebo 1164), slavný scholastik a theolog, jehož dílo: Quatuor libri Sententiarum zůstalo základem theologické učenosti po celý středověk; na universitách náleželo vykládání jich k povinným předmětům, a každý bakalář theologie musil (mimo jiné) po dvě léta vykládati knihy

Sentenci, než mohl se ku zkoušce doktorské přihlásiti; citát čte se ve IV. knize distinkci 25 (v latinském výkladu Husově str. 638).

⁴⁰⁾ Numeri 31, 8.

⁴¹⁾ Apokalypsa 2, 12—16.

⁴²⁾ U Matouše 25, 42.

⁴³⁾ Žalm 108, 6—13.

⁴⁴⁾ Skutkové apošt. 8, 20—23.

⁴⁵⁾ Lev Veliký byl papežem v l. 440—461, jest jedním ze zakladatelů světového významu papežství, proslul činností církevní, politickou i literární; o citátu srov. pozn. 47.

⁴⁶⁾ Řehoř Naziánský (zemř. 390), organisátor církevního mnišství, plodný spisovatel a kazatel; o citátu v. poznámku 47.

⁴⁷⁾ Míni se tím dekret Gratiánův, druhá část causa I questio I, v níž všechny svrchu uvedené citáty jsou obsaženy, a to Lev I. q. 1 c. 1, Řehoř I. q. 1 c. 5, Ambrož I. q. I. c. 7, Paschalis (míni se papež Pasch. I. 817—824, nikoli Paschal II., jak se dříve uvádělo) I. q. 1 c. 12, Gelasius (papež v l. 492—96) I. q. 1 c. 6 a Řehoř Naziánský I. q. 1 c. 11; ale celé místo jest spíše ohlasem slov, jimiž Gratian sám se vyjadřuje v druhé části kapitoly 16 (c. I, q. I, c. 16); srov. vydání Friedbergovo 362.

⁴⁸⁾ = že by.

⁴⁹⁾ = popírám.

⁵⁰⁾ = dokážeš.

⁵¹⁾ = připustím.

⁵²⁾ = U Isaiáše 3, 12.

⁵³⁾ Stížnost Husova není nijak upřílišena, jak lze snadno se přesvědčiti prohlédnutím seznamů tehdejšího duchovenstva v Tomkově Děj. Prahy V (druhé vydání mnou doplněné vyd. 1905), kde najdeme u všech vyšších duchovních úřadů velmi mnoho cizinců dosazených provisi papežskou. Tak

mezi arcijáhny, jejichž úřad byl pro udržení kázně mezi duchovenstvem velmi důležitý, najdeme v druhé polovici 14. stol. neméně než 6 úplných cizinců, kteří svého působiště nikdy ani nespatriili, mezi kanovníky Pražskými i Vyšehradskými jest pak počet jejich mnohem větší; srov. také článek Kroftův, kurie a církevní správa atd. II. v ČČH. XII.

⁵⁴⁾ = dokud by nepoložil.

⁵⁵⁾ Srov. o tom poznámku 68.

⁵⁶⁾ Evangelium Lukášovo 12, 13—14.

⁵⁷⁾ Viz u Lukáše 9, 57—58.

⁵⁸⁾ Evangelium Janovo 18, 35—36.

⁵⁹⁾ Skutkové apoštolští 3, 6.

⁶⁰⁾ V epištole k Židům 5, 4.

⁶¹⁾ Řehoř v dopise biskupu Siagriovi, citováno podle dekretu Gratiána c. I q. II c. 3.

⁶²⁾ Od 13., ale hlavně ve 14. stol. navykla si kurie usurpovati pro sebe obsazování všech biskupství a vyšších úřadů bez ohledu na kanonickou vůli. Říkalo se tomu reservace, a byl to znamenitý prostředek ku zvýšení příjmů papežských. S tím souvisí vývoj t. zv. annát (důchodů prvního roku, vlastně jen části jich nebo určité smluvené summy), kterých papež požadoval ze všech beneficií uprázdněných. Biskupové a opati papežem dosazení platili určité platy zvané servitia communia a servitia minuta; srov. o tom Sägmüller n. u. m. 773 n, pro naše poměry Krofta na uv. m. 12 n.

⁶³⁾ Epištola I Korint. 3, 21—23.

⁶⁴⁾ U Lukáše 17, 10.

⁶⁵⁾ Evangelium Matoušovo 20, 25—28.

⁶⁶⁾ Miní se titul užívaný v bullách papežských od dob Řehoře I. (viz o něm pozn. 21) „servus servorum dei“; Řehoř zavedl titul tento na rozdíl od patriarchy Cařihradského, jenž se začal nazývati ekumenickým.

⁶⁷⁾ Arcibiskupům propůjčováno bylo t. zv. palium (plášť), za které se platily zvláštní taxy; více o tom viz v pozn. 240.

⁶⁸⁾ Mikuláš Puchník, licenciát v právích a dlouhá léta gen. vikář a officiál arcibiskupský (v kterémžto úřadě zakusil také hněvu krále Václava při událostech provodivších utopení Dra. Johánka z Pomuka), proslul i jako kanonický praktik a spisovatel (srov. Ott, Receptions gesch. 102), ale ještě více svou lakotou a nenasytným hromaděním duchovních úřadů. Vznikl o něm vtip, že jest kanovníkem všude a nikde (nullatenus et omnitenus ecclesiarum canonicus); byltě kanovníkem v Praze, na Vyšehradě, u sv. Jiří, na Mělníce a v Olomouci, při tom (než směnil faru za některá z uvedených kanovníctví) farářem v Týně a j., potom v Jemnici na Moravě, kteroužto faru ovšem pronajal. Značné tyto důchody zjednaly mu veliké jmění, takže mohl půjčovati peníze (ku př. arcibiskupovi Wolfranovi 1401) a j. — Jan ze Kbel (zkráceně Kbel čili také Westfál) a Jan z Malešic, začínše kariéru u dvora papežského, náleželi potom k znamenitým kanovníkům Pražským, podobajíce se poněkud Puchníkovi sháněním beneficií. Když po smrti arcibiskupa Wolframa r. 1402 Mikuláš Puchník zvolen (a od papeže dosazen) za arcibiskupa, Kbel a Malešic byli jeho prokurátory, ale Puchník zemřel 19. září 1402, nedošed potvrzení. Zpráva Husova dochází zajímavého potvrzení úředními doklady, vydanými nyní v Mon. Boh. Vat. V, 2 č. 1948, 1967, 1999; Puchník slíbil platiti za sebe papeži a kardinálům přes 3300 zl., vedle toho dluhy svých předchůdců Wolframa (přes 1472 zl.) a Jana z Jenštejna (přes 8 zl.). Smrtí Puchníkovou přešel téměř celý dluh na jeho nástupce Zbyňka z Hasenburka, který vedle vlastních servicií (2800 zl.) slíbil zaplatiti

téměř vše (až na 700 zl. dluhu Olbramova, které patrně zaplatili již Kbel a Malešic). Ale Zbyněk platil jen za sebe, tak že dluhy jeho předchůdců musil znovu převzítí Albík z Uničova, jeho nástupce od r. 1412 (srov. Krofta na u. m. 15). Poněvadž však Albík téhož roku arcibiskupství směnil, musil dluhy patrně převzítí nástupce jeho. Na to asi naráží Hus výše (srov. pozn. 55), příslušné listiny Vatikánské nejsou však dosud přístupné.

⁶⁹⁾ Jan XXII. (Jakub Dueza) byl papežem 1316—1334; náleží k nejnesympatičtějším papežům i svými spory s řádem Františkánským, i svým chováním ve sporu s Ludvíkem Bávorem, konečně svým finančně-politickým systémem, jímž dovedl theorii o svrchovanosti papežské (jeho pontifikátem tolik stupňovaných) užiti k ohromnému zvýšení důchodů kurie i svých. Za něho systém rezervací atd. učinil největší pokroky. Jeho lakota byla známa a způsobila, že se dlouho věřilo v miliony (přes 25), jimiž komoru papežskou obohatil. Novější bádání ukázalo, že zprávy byly přepiaté. Komore papežské zanechal Jan XXII. (jenž mnoho rozdal příbuzným) asi 750.000 zl. (z asi půl desáta milionů korun). Srov. Ehrle, Die 25 Millionen im Schatze Johann XXII. (Archiv für Literatur u. Kirchengesch. V.).

⁷⁰⁾ = připustil.

⁷¹⁾ Hus naráží na bullu papeže Alexandra V. ze dne 20. prosince 1409, zapovídající kázání na jiných místech, než v kostelích kolegiátních, klášterních nebo farních. Mělo tím býti znemožněno kázání Husovo v Betlémské kapli, která k žádnému tomu druhu kostelů nenáležela, a vymohl si bullu za tím účelem arcibiskup Zbyněk, jak se veřejně mluvilo, a jak i Hus sám byl přesvědčen, za veliké peníze. Hus proti bulle ohlásil a provedl své odvolání ke kurii (ad papam melius in-

formandum) 25. června 1410. — Alexander V. zemřel 3. kv. 1410.

⁷²⁾ V první epištole 1, 8.

⁷³⁾ Skutkové apoštolští 8, 20.

⁷⁴⁾ Srov. svrchu pozn. 68.

⁷⁵⁾ V. evangelium Matoušovo 26, 55.

⁷⁶⁾ Evangelium Janovo 18, 4—8.

⁷⁷⁾ V epištole k Římanům 3, 8.

⁷⁸⁾ Kterou kroniku Hus míní, nelze z této nepatrné poznámky přesně určit; jinde však Hus dovolává se obyčejně Martiniana nebo Flores temporum.

⁷⁹⁾ Sv. Hildegarda, abatyše (1098—1178) známa jest svými mystickými spisy, v nichž dotýká se souvěkého stavu církve. Mystická literatura měla na vývoj našeho náboženského hnutí značný vliv, a zvláště Hildegardy Hus častěji se dovolává.

⁸⁰⁾ O Lvovi viz poznámku 45. Citát vzat jest z dekretu Gratiánova I q. i c. 1, odkud jest doslova přeložen.

⁸¹⁾ Sv. Bernard, opat z Clairvaux (narozen 1090, zemřel 1153), jedna z nejvlivnějších osob v církvi 12. stol., ozdoba řádu Cisterciáckého, v němž tehdy vtěleny byly reformní snahy církevní. Jako plodný spisovatel vynikal zvláště svojí mystikou rázu praktického, jež mu zjednala veliký vliv také na naše hnutí náboženské, ač se diametrálně v důsledcích rozcáhlo s jeho názory, hlásajícími světovládu církve a svrchovanost papežskou a pro tyto cíle usilujícími o nápravu mravní. Citát je ze spisu *De consideratione libri V ad Eugenium III.* (Migne 182 str. 786.)

⁸²⁾ Také zde stížnosti Husovy odpovídají plně skutečnosti. Podle kanonického práva (s nímž Hus arci nesouhlasí, srov. níže pozn. 242) arcibiskupy měla voliti kapitula. Ale od 14. stol. ustálil se zvyk, že papežově svými rezervacemi porušovali

toto právo ustanovující biskupy z vlastní moci (a jen někdy respektující volbu aspoň potud, že z vlastní moci ustanovili již zvoleného), neboť tím dosahovali vyšších platů. Jak oprávněny jsou stížnosti Husovy, viděti z toho, že od r. 1376—1412 všech pět arcibiskupů Pražských (podobně i u biskupů Olomouckých a Litomyšlských) dosazeno mocí papežskou.

⁸³⁾ V epištole k Židům 5, 1—4.

⁸⁴⁾ Epištola k Titovi 1, 7—9.

⁸⁵⁾ I. epišt. k Timotheovi 3, 2—3 a 7.

⁸⁶⁾ Srov. evangelium Janovo 10, 11.

⁸⁷⁾ Srov. Evangelium Janovo 10, 1.

⁸⁸⁾ Odkud citát pochází, nebylo lze zjistiti. O Bernardovi v. pozn. 81.

⁹⁰⁾ Citát čte se v Dekretu Gratiánově I q. III c. 13 a XVI q. VII c. 3; odtud je doslovně přeložen a podle textu dekretu opraveno také čtení „ne za najmenšieho“ = non minus. Původcem však není Řehoř Veliký, nýbrž Řehoř VII. (1073—1085), jeden z nejmohutnějších papežů a nejvášnivějších obránců reformy i světovlády církevní.

⁹¹⁾ Hus věří, jako věřil celý středověk, v pravost t. zv. donace Konstantinovy, podle kteréžto listiny císař Konstantin přiřknul papeži Silvestrovi I. vyvýšené postavení nad ostatními patriarchy, uznal jeho svrchovanost a propůjčil mu vedle odznaků jeho důstojnosti také vládu nad Itálií a celým západem. Ve středověkých zápasech papežů s císaři hrála donace velikou úlohu a podporovala znamenitě expansivní snahy kurie. Teprve r. 1440 Laurentius Valla stkvělým způsobem dokázal podvrženost její. Nyní se názory shodují celkem v tom, že falsum vzniklo v druhé polovici 8. stol. po Kristu v Římě, aby podporovalo nároky papežů na světovládu.

*

⁹²⁾ Citát obsažen jest v Dekretu Gratiánově I q. IV, c. 11, kde se, poněkud nejasně, připisuje Řehořovi Velikému, ač jiní spisovatelé připisují jej jiným (Augustinovi, Alexandrovi II.).

⁹³⁾ Innocencius III., jeden z nejmohutnějších papežů (1198—1216), za něhož v době rozmíšek v Německu, světovládný program kurie učinil velké pokroky, právě jako i vnitřní organizace kurie a utužení moci papežovy na úkor biskupů. Byl také na slovo braný kanonista, jeho dekrety záhy sebrány v celek a tvoří část Corpus iuris; citát svrchu uvedený přeložen z Dekretu Gratiánova I, q. III c. 15.

⁹⁴⁾ Jsou slova Gratiánova v Dekretu I, q. III

⁹⁵⁾ Proroctví Malachiášovo I, 10.

⁹⁶⁾ Gratián, kamalduenský mnich v klášteře sv. Felixe v Bologni sestavil v l. 1139—1142 na základě starších sbírek dílo Concordantia discordantium canonum (krátce Decretum Gratiani) obsahující v systematickém pořádku veškerá ustanovení kanonického práva. Ačkoli sbírka nikdy nebyla prohlášena za oficiální, nabyla přece největší důležitosti pro celá staletí a stala se základem kanonického práva, zároveň studnicí citátů (a tím kompendiem učennosti) z rozličných starých sv. otců a spisovatelů církevních.

⁹⁷⁾ = asi, snad.

⁹⁸⁾ Srov. svrchu str. 16—17.

⁹⁹⁾ Sv. Ambrož, biskup Milánský (nar. asi 340, zemřel 397), jeden ze čtyř hlavních učitelů církevních. Nepodařilo se mi zjistiti, z kterého z četných spisů jeho druhý a třetí citát pochází. První a čtvrtý jsou citovány podle dekretu Gratiánova I q. I c. 14 a 7.

¹⁰⁰⁾ Míni se opět Dekret Gratiánův I q. I c. 106, odkud to přeloženo doslova. Ustanovení koncilu Triburského převzato odtudž I q. I c. 105;

z téhož pramene cituje je Hus ve Výkladu Sentencí 643 a jinde.

¹⁰¹⁾ Ofěry zvláště o posvíceních a poutech tvořily jeden z hojných důchodů farářských (srov. Tomek, Děj. Prahy III², 81); při svěcení oltářů ukládány ofěry ku cti svatého, jenž byl patronem oltáře. Odpustky (za pobožnosti v určité dni vykonané) mělo tehdy ohromné množství kostelů.

¹⁰²⁾ Každý vysvěcený dostal vysvědčení (formatu), jakého stupně svěcení právě dosáhnul, jež musil předložit, když se ucházel o svěcení vyšší.

¹⁰³⁾ V evangeliu Markově 12, 43—44.

¹⁰⁴⁾ Řehoř Veliký v listě (lib. IV epist. 44 atd.), citováno arci zase podle Dekretu Gratiána I q. 2 c. 4.

¹⁰⁵⁾ Citát z Řehoře jest pokračováním předešlého I q. 2 c. 4.

¹⁰⁶⁾ Planí biskupové říkalo se tenkrát světicím biskupům (někdy též suffragány zvaným) čili biskupům in partibus infidelium, jakožto pouhým titulárním biskupům bez skutečného biskupství; k tomu se vztahuje následující výtku Husova, že nepůsobí ve svých dioecésích.

¹⁰⁷⁾ Také zde výtky Husovy, že zvláště mniši hledí domoci se suffragánství, aby znikli poslušnosti představených, potvrzují se skutečností. Z devíti v té době známých suffragánů aspoň 5 bylo určitě mnichů. K následujícímu odstavci dlužno připomenouti, že svěcení na kněžství atd. konali tehda obyčejně planí biskupové.

¹⁰⁸⁾ Mínil se obecně rozšířený zvyk, že kanovníci mívali v té době každý svého vikáře, aby za ně příslušné pobožnosti zvláště v kostele vykonával, faráři pronajímali své fary atd.

¹⁰⁹⁾ = učitelů práva.

¹¹⁰⁾ Odkud jest citát vzat, nepodařilo se mi zjistiti.

- ¹¹¹) U Matouše 20, 8.
- ¹¹²) U Matouše 16, 27.
- ¹¹³) V prorocství Ezechielově 34, 2.
- ¹¹⁴) Podle evangelia Janova 10, 3—4.
- ¹¹⁵) Podle evangelia Janova 21, 15—17.
- ¹¹⁶) Bernard psal papeži Eugeniovi řadu listů a spis: De consideratione libri V, ale citátu dotčeného jsem nikde nenašel. Jest asi volně citováno podle spisu De consideratione knihy III a IV.
- ¹¹⁷) V první epištole k Timotheovi 6, 8.
- ¹¹⁸) Z kterého spisu Řehořova citát pochází, nemohl jsem se dohledati.
- ¹¹⁹) Evangelium Janovo 10, 8.
- ¹²⁰) Srov. svrchu pozn. 90.
- ¹²¹) Citát přeložen z Dekr. Grat. I q. 1 c. 115. kde rovněž se přičítá Řehořovi Velikému, v jehož spisech však ho není.
- ¹²²) Lukáš 13, 5.
- ¹²³) Podle evangelia Janova 10 kap.
- ¹²⁴) = řeholníci, mniši; zákon = řehole.
- ¹²⁵) Jest ustanovení papeže Urbana II. (1088-99) pojaté do Dekretu Gratiánova I q. II c. 3.
- ¹²⁶) Nelze zjistiti, kterou událost zde Hus míní; běží patrně o nějaký kostel, jenž některému řádu byl (anebo měl býti) inkorporován, aby ho klášter mohl osazovati svými řeholníky a důchody z něho bráti. Z kostelů Pražských několik bylo tou dobou spojeno s klášterem Křižovníků, ale nezdá se, že by Hus některý z nich mínil.
- ¹²⁷) = klobouček, záminku.
- ¹²⁸) = byl.
- ¹²⁹) Vývoj práva patronátního jest tu celkem správně naznačen. Původní zásada, již církev také akceptovala, když se již byla rozvinula, vyznívala v ten smysl, že kostel (a klášter) platil za majetek zakladatelův. Z toho ovšem vyplývalo právo na volné jeho obsazování, z něhož vyrůstala svrchu-

vanost světské moci nad církevní. Kurie, když se jí podařilo ze svrchovanosti císařské se výmaniti, snažila se také výmaniti kostely a změnití majetníky v pouhé patrony. Jedním z prostředků bylo také přenášení práv majetkových z laiků na kláštery (ač tu ovšem nerozhodovaly vždy motivy tak nezištné, jak se Hus domnívá), u klášterů pak, pokud byly majetníky, docházelo k inkorporacím.

¹³⁰) 4. kniha králů 5, 27.

¹³¹) Jest, jak se zdá, volně upraveno z Bernardova spisu „Apologia“ kap. 9 (srov. Migne 182 str. 910 a n.).

¹³²) Pitancie (pietancia) jest vlastně denní spotřeba jídla a pití jednotlivým řeholníkům připadající, přeneseně také statky nebo fondy k tomu určené a vůbec strava, jídlo. Etymologie slova toho je poněkud záhadna (srov. Brandl, Glossarium 428), Hus užívá žertovné etymologie lidové (od „píti“).

¹³³) Verše jsou patrně ohlasem latinského verše v rkpe připsaného: Felices claustra, miseri, qui castra sequuntur.

¹³⁴) Výrok citován dle dekretu Gratiánova I, q. II c. 2, kde se připisuje papeži Bonifáciovi mylně.

¹³⁵) Evangelium Lukášovo 9, 23.

¹³⁶) U Lukáše 14, 33.

¹³⁷) Skutkové apoštolští 4, 32.

¹³⁸) V epištole k Římanům 3, 8.

¹³⁹) Anselm, arcibiskup v Canterbury (nar. 1033, zemřel 1109), plodný spisovatel a jeden z učitelů středověku. Odkud vzat citát, nemohl jsem určit.

¹⁴⁰) U Matouše 18, 7.

¹⁴¹) = skulina.

¹⁴²) Míni se t. zv. participatio bonorum operum, již laikové za určitých podmínek stávají se účastni zásluh modlitbami mnišskými získaných.

¹⁴³) Žalm 118, 63.

- ¹⁴⁴) U Lukáše 17, 10.
¹⁴⁵) U Matouše 12, 50.
¹⁴⁶) V epištole k Židům 2, 9 a 12.
¹⁴⁷) V evangeliu Janově 20, 17.
¹⁴⁸) Zazpívá-li, pomodlí-li se; páteř = otčenáš.
¹⁴⁹) = nevystřízlivějí.
¹⁵⁰) V epištole k Římanům 13, 12—13.
¹⁵¹) Srov. evangelium Lukášovo 16, 19 n.
¹⁵²) Také pohřby v klášteřích (zejména mnichů žebrařů) dávaly ode dávna příčinu k stížnostem. Již Waldhauser, Milič a po nich mnozí vytýkali, že mniši navádějí bohaté, aby v jejich kostele zvolili si hrob, a potom za peníze i nejhříšnějšímu a nejpohoršlivějšímu vystrojí nádherný pohřeb.
¹⁵³) = střídníci, kaplani.
¹⁵⁴) Srov. výše str. 14. Další slova Řehořova citována podle Dekretu Gratiánova c. I, q. I, c. 3.
¹⁵⁵) = nežli.
¹⁵⁶) = stojí.
¹⁵⁷) Skutkové apoštolští 8, 20.
¹⁵⁸) Viz svrchu str. 17.
¹⁵⁹) = táží se.
¹⁶⁰) = jak.
¹⁶¹) V první epištole k Timotheovi 6, 8—11.
¹⁶²) V žalmu 36, 25.
¹⁶³) U Matouše 6, 33.
¹⁶⁴) U Matouše 9, 9—10.
¹⁶⁵) V druhé epištole Thessalon. 3, 7—8 a 10.
¹⁶⁶) = běda.
¹⁶⁷) Srov. svrchu pozn. 93; následující citáty vztahují se rovněž na Dekret Gratiánův I q. 1 c. 105 (ustanovení koncilu Triburského).
¹⁶⁸) Srov. Genesis kap. 19 (v. 9).
¹⁶⁹) Stane se prchlivým, rozzlobí se.
¹⁷⁰) Augustin ve spise proti Donatistům. Citát přeložen doslovně z dekretu Gratiánova část I, dist. VIII, c. 7; tam však čte se *ratione vincuntur*,

akže by mělo zníti: „rozumným důvodem“. Citát následující tamže c. 4.

¹⁷¹⁾ Sv. Cyprian, biskup v Karthagu, zemřel 58 smrtí mučednickou. Citáty vzaty rovněž z Dekretu Gratiánova část I, dist. VIII, c. 8 a 9.

¹⁷²⁾ Isidor, biskup Sevillský (narozen asi 560, zemřel 636), jeden z nejplodnějších spisovatelů středověkých, jehož spisy památny jsou tím, že nám lochovaly mnoho antického materiálu, jinak ztraceného. Mimo světovou kroniku, dějiny Gotů a j. práce dějepisné, přičítá se mu bezpečně neméně než 15 děl (namnoze několikasvazkových), zvláště *Officiorum libri II*, *Sentetiarum libri III*, *Synonymorum libri VI*, *De natura rerum*, *Etymologiarum sive originum libri XX*. Citát hořejší převzat z Dekretu Gratiánova část první, dist. XI c. 1; následující citát z Řehoře převzat rovněž z dekretu část druhá c. I, q. 1 c. 26.

¹⁷³⁾ = na soudy obsílali.

¹⁷⁴⁾ U Matouše 10, 37; slova položená v závorce () jsou výklad Husův.

¹⁷⁵⁾ Srov. svrchu str. 49.

¹⁷⁶⁾ U Lukáše 14, 12.

¹⁷⁷⁾ = nádobí, náčiní.

¹⁷⁸⁾ Srov. evangelium Matoušovo 18, 15—17.

¹⁷⁹⁾ Míní se nařízení z Dekretu Gratiánova část I, dist. XXXII, c. 6.

¹⁸⁰⁾ Sv. Jan Zlatoústý (Chrysostomus, narozen asi 345, zemřel 407), biskup Cařihradský, jeden z nejplodnějších a nejoblíbenějších otců církevních, uctíváný stejně v církvi východní jako západní. Citát podle marg. poznámky pochází z výkladu na epištolu k Židům.

¹⁸¹⁾ V epištole první ke Korintským 5, 7 a 3—5.

¹⁸²⁾ Tamže 5, 6—7 a dálejší 2.

¹⁸³⁾ Tato zmínka u Husa jest, pokud vím, jediným dokladem o tomto platu, čemuž arci nelze se

diviti, poněvadž v úředních dokumentech o podobných platech z pochopitelných důvodů se nemluvívá. Že však vypravování Husovo má asi věčný základ, svědčí statuty Olomouckých synod, kde se o kněžských dětech dlouho opakuje týž charakteristický passus.

¹⁸⁴) Směňování far bylo tenkrát zvyk velmi rozšířený a bez závady prováděný. V Praze samé (mimo řádové kostely sv. Jindřicha, sv. Prokopa, sv. Štěpána a Václava) z 350 změn při farách neméně než 186 (tedy víc než polovice) stalo se směnou — a tu ještě zprávy naše nejsou úplné; zrovna tak často prováděny však směny nižších i vyšších beneficií, o nichž (jakož i o směnách far) nalézt lze četné doklady u Tomka, Dějepis Prahy V (v druhém vydání, mnou doplněném). Srov. také u Tomka, Dějepis III². Najímání far dalo se někdy se svolením duchovního úřadu, ale častěji i bez svolení. Při uvedených farách Pražských známe jménem 32 nájemníků, počet tedy poměrně malý, jenž vedle neúplných pramenů vysvětluje se tím, že mnohý farář (jak četné, i úřední, žaloby svědčí) nesídlil při své faře, ale nepostaral se ani o zastupce.

¹⁸⁵) V evangeliu Janově 10, 10; následující citát tamže 10, 1.

¹⁸⁶) = co jest.

¹⁸⁷) = dohodni, shodni.

¹⁸⁸) Smysl jest: Nemůže-li farář setrvati s osadou, měl by ji (zdarma) jinému knězi poručiti. Neb svěří-li mu ovce (duše), z nichž má počet klášti, proč by mu nesvěřil bobků ovčích (důchodů).

¹⁸⁹) V třetí knize králů 13, 33—34.

¹⁹⁰) V třetí knize králů kap. 14; citát v uvozovkách čte se od v. 6—11.

¹⁹¹) Erben i ostatní vydání čtou zde „zavrže-

ého“, ale text biblický, jenž má na tomto místě ovo „clausum“, žádá čtení našeho.

¹⁹²) O Janovi Zlatoústém viz pozn. 180; odkud tāt převzat, nepodařilo se mně zjistiti.

¹⁹³) V epištole první k Timotheovi 3, 1.

¹⁹⁴) Odkud citāt pochází, nemohl jsem zjistiti.

¹⁹⁵) Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka (od r. 1403), jehož přátelský někdy poměr k Husovi změnil se vlivem sporů o odstranění schismatu odřeknutí poslušnosti Římskému papeži, zvláště pak po spálení knih Wyclifových v otevřený boj, němž však Hus zvítězil, zemřel 28. září 1411. Poznámka, že Hus jejich jména poznamenal, vztahuje se asi k nějaké soukromé zápisce. V jeho námých spisech nikde takového soupisu nečteme.

¹⁹⁶) Vypravování toto i následující jsou ovšem pozdního legendárního původu.

¹⁹⁷) Jest založeno na nějaké legendě o sv. Fabianovi, papeži, který ze zvědavosti přišel k volbě papeže, a tu holubice, vznesši se nad ním, ukázala lidu, koho voliti.

¹⁹⁸) O vývoji patronátních práv srov. pozn. 129. Slova Husova, jakož i četné doklady jiné, potvrzují, že přes úsilí zvláště arcibiskupa Arnošta zbytky starých tradic dosud působily, jsouce jednou z příčin snadné a úplné recepce wyclifismu u nás.

¹⁹⁹) = půdu, pozemek.

²⁰⁰) Jest ustanovení dekretu Gratiánova XIII q. 2 c. II, jenže tam není slov „kteréž sú chudým odkážali“.

²⁰¹) V evangeliu Matoušovu 25, 41—45.

²⁰²) Citātu nepodařilo se mi zjistiti.

²⁰³) Ecclesiasticus 34, 25—26.

²⁰⁴) = nesnažil se, nedychtil.

²⁰⁵) Jan v první epištole 3, 17.

²⁰⁶) = míně.

²⁰⁷) U Matouše 23, 2—7.

- ²⁰⁸) Augustin opakuje tento výrok častěji.
²⁰⁹) = rozvažovati.
²¹⁰) Evangelium Markovo 12, 38.
²¹¹) Mařík (Mauritius) Rvačka z Prahy, mnich a v l. 1412—1417 gen. převor řádu Cyriaků, professor theologie (před tím také inquisitor), byl dávný protivník Husův a zůstal i později urputným nepřítelem Husitů (srov. o jeho činnosti Fikrle, Čechové na koncilu Kostnickém ČČH IX.). On to asi byl, proti jehož anonymnímu útoku obrací se Hus ve spise *Contra occultum adversarium*.
²¹²) Tabard = plášť mistrů a bakalářů, jaký musil každý mít.
²¹³) U Matouše 23, 8.
²¹⁴) Jeronym (Eusebius Sophronius Hieronymus) nar. v pol. 4. stol. ve Stridoně v Dalmácii, zemřel. 420, jeden ze čtyř velikých učitelů církevních. V kterém z velikého množství jeho spisů citát se čte, nemohl jsem zjistiti.
²¹⁵) Evangelium Janovo 12, 42—43.
²¹⁶) U Marka 8, 38.
²¹⁷) U Marka 10, 29—30.
²¹⁸) U Marka 10, 30.
²¹⁹) U Marka 8, 35.
²²⁰) U Jana 12, 25.
²²¹) U Marka 8, 36.
²²²) U Matouše 10, 28.
²²³) Není nijak nadsazeno; lze doložiti nesčíslnými doklady listinnými, že jednotlivá beneficia i několika žadatelům zároveň byla propůjčována.
²²⁴) V dekretu Gratiánově I, q. 1 c. 21.
²²⁵) Macedonius (zemřel asi 360), biskup Cařihradský, poněkud záhadná postava, jejíž jméno asi nezcela právem spojuje se se sektou Macedoniánů, popírajících (dle starších vzorů) rovnocenné bož-

tví ducha svatého a pokládajících ducha svatého za ástroj nebo sluhu božího.

²²⁶⁾ Jak přípisek in marg. ukazuje, cituje zde Hus symbolum Athanasianum, kde slova tato skutečně se čtou; srov. Denzinger, Enchiridion symbolorum (9. vyd.) 36—37.

²²⁷⁾ V epištole k Římanům I, 32.

²²⁸⁾ O Isidorovi viz pozn. 172; citát následující přeložen z Dekretu Gratiánova c. XI, q. 3 c. 100.

²²⁹⁾ Odkud citát, nemohl jsem se dohledati.

²³⁰⁾ U Jana 10, 8.

²³¹⁾ Zjevení sv. Jana (Apokalypsa) 18, 1—3.

²³²⁾ Evangelium Lukášovo 10, 18.

²³³⁾ Srov. evangelium Lukášovo 11, 26.

²³⁴⁾ Zjevení sv. Jana 18, 4 a n.; slova: lide nuój v rkpe vynechána; doplněno podle textu písma.

²³⁵⁾ Citát tento a níže následující přeloženy do-
povědně z Dekretu Gratiánova c. VIII, q. 1 c. 16 a
15 (pozdější).

²³⁶⁾ V knize Numeri 27, 18—20; náleží arci
eště k citátu z Jeronyma.

²³⁷⁾ Kliment (I.) bývá již ve velmi starých se-
znamech římských biskupů uváděn jako druhý,
třetí nebo čtvrtý nástupce Petrův, jest však osoba
losti záhadná. Pověst, že by byl od Petra ná-
stupcem ustanoven, již Hus věří jako jí věřil celý
středověk, jest původu pozdního.

²³⁸⁾ Srov. Skutky apoštolské I, 23—26.

²³⁹⁾ Pavel v epištole I Tim. 3, 7, citováno ovšem
již u Jeronyma.

²⁴⁰⁾ Smysl jest: jakmile obdrží listy, svolá
kněží, aby mu dali příspěvek na zaplacení pláště
čili pallia; srov. pozn. 67; slova Husova nabývají
zase potvrzení úředními dokumenty; pravít se
v bulle Bonifácia IX. ze dne 23. října 1402 (Mon.
Boh. Vatic. V, č. 1967), že bylo v diecesi Pražské

zvykem, když byl ustanoven nový arcibiskup a jemu přiřčeno pallium, klerus diecese Pražské sebral novému biskupu „dobrovolný“ příspěvek na pallium (pro pallio).

²⁴¹⁾ Stížnost Husova týká se patrně podobných platů, k nimž zavdala podnět směna arcibiskupa Albíka s Konrádem z Vechty, provedená koncem r. 1412 a začátkem 1413, ale bližších zpráv o tomto placení zatím nemáme.

²⁴²⁾ Právo voliti biskupa (od kurie ovšem zpravidla porušované) po dlouhém vývoji připadlo kapitulám; že vzniklo historickým vývojem, o tom bylo dosti dokladů známo, Hus tedy vyslovuje se proti němu, zvláště proti zvyklosti, že kapituly volily jen ze svého středu.

²⁴³⁾ Odkud citát vzat, nemohl jsem nalézt.

²⁴⁴⁾ Původ citátu nepodařilo se mi zjistiti.

²⁴⁵⁾ Pavel v epištole k Římanům 8, 14.

²⁴⁶⁾ Srov. ve Skutcích apošt. 15, 37—40.

²⁴⁷⁾ Srov. Skut. ap. 18, 29—32.

²⁴⁸⁾ Hus naráží zde na své rozpaky, do nichž se dostal po vydání klatby a interdiktu r. 1412 a o kterých zmiňuje se častěji v listech v jiných spisích svých, měl-li by totiž kázati čili nic. Hus nejprve kázal, později však na domluvy přátel i na přání krále Václava zdržel se nějaký čas kázání až konečně útok Němců na Betlém a nástrahy na jeho život přiměly ho k odchodu z Prahy v říjnu 1412; srov. moje: Listy Husovy (Věst. uč. spol. 1898) str. 20 a n.

²⁴⁹⁾ Jan v 1. epištole 5, 19, ale překlad Husův není přesný; v latinském znění praví se: *mundus totus in maligno positus est* (= ve zlosti).

²⁵⁰⁾ V třetí knize králů 2, 26—27.

²⁵¹⁾ Petr v 1. epištole 2, 13—14 (úplný citát níže).

²⁵²⁾ V epištole k Římanům 13, 4.

- 253) V téže epištole k Římanům 13, 1—4.
- 254) Evangelium Janovo 8, 46.
- 255) Citátu nemohl jsem zjistiti.
- 256) Srov. evangelium Lukášovo 19, 38 a násl.
- 257) Sv. Řehoř v listě královně Brunhildě v Migne 77 str. 1209 (kniha XI, list 69).
- 258) Sv. Augustin podle marginalie Husovy v listě Bonifáciovi 33; ale citát nemohl býti nalezen.
- 259) Citátu nemohl jsem zjistiti.
- 260) Hus drží se asi řádu korunovačního Karla IV. Srov. citovaná slova v českém překladu tohoto řádu, vydaném od Emlera (Památky staré literatury české č. 4.) str. 97.
- 261) Augustin v traktátu na evangelium Janovo, jak marginalie Husova ukazuje. Ale zjistiti citát nebylo možno.
- 262) Srov. proroctví Danielovo 3, 96.
- 263) 2. epištola Petrova 2, 1—3.
- 264) Epištola Judova 7—8.
- 265) Provenience citátu nebylo lze zjistiti.
- 266) U Matouše 24, 45—47.
- 267) Srov. evangelium Matoušovo 6, 33—34.
- 268) Evangelium Janovo 19, 7.
- 269) Epištola k Titovi 3, 10.
- 270) U Matouše 18, 17.
- 271) Evangelium Lukášovo 23, 41.
- 272) Nepodařilo se mi najíti, z které písne to převzato.
- 273) U Matouše 11, 25.
- 274) = cíl, první vrh.
- 275) U Matouše 12, 50.
- 276) U Jana 15, 13.
- 277) U Jana 13, 35.
- 278) U Jana 10, 38.
- 279) Matouš 20, 25—26.
- 280) Lukáš 14, 33.
- 281) Matouš 10, 9.

²⁸²) U Jana 14, 6.

²⁸³) V epištole ku Galatským 1, 10.

²⁸⁴) = písmene.

²⁸⁵) Tyto odkazy, arci doplněné, v přítomném vydání položeny jsou do poznámek.

²⁸⁶) Hus tím míní svůj „Výklad“ dokončený 10. nebo 11. listopadu 1412.

Opravy tiskových chyb:

Str. 19. ř. 9. zdola místo synové ti, zlé má býti *synové, ty zlé*; str. 27. ř. 9. shora místo pozn. 81) má býti 88); str. 36. ř. 11. zdola místo budoucí má býti *budúcí*.

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

This book is due on the date indicated below, or at the expiration of a definite period after the date of borrowing, as provided by the library rules or by special arrangement with the Librarian in charge.

[illegible]

BRITTLE DO NOT
PHOTOCOPY

SEP 27 1950
Digitized by Google

